

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Головне управління Пенсійного фонду України в Херсонській області
Публічне акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль»

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ТОМ 1**

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

***«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ»***

25-26 травня 2017 року

м. Херсон – 2017

УДК: 336 (477)

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України» - 25–26 травня 2017 р. – Херсон. – Ред.-вид. Центр «Колос». – ХДАУ. – 2017. – 175 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кирилов Юрій Євгенович, ректор ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., доцент;

Яремко Юрій Іванович, перший проректор ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., доцент;

Грановська Вікторія Григорівна, декан економічного факультету ДВНЗ «Херсонський ДАУ», к.е.н., доцент;

Мармуль Лариса Олександрівна, професор кафедри адміністративного управління та гуманітарних дисциплін Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв м.Київ, д.е.н., професор;

Танклевська Наталія Станіславівна, завідувач кафедру обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., професор;

Морозов Роман Володимирович, професор кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., професор;

Руснак Алла Валентинівна, завідувач кафедри економіки підприємства ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., доцент;

Собченко Аліна Миколаївна, заступник декана економічного факультету з науково-дослідної роботи, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський ДАУ», к.е.н., доцент;

Скрипник Світлана Валентинівна, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський ДАУ», к.е.н., доцент;

Коваль Світлана Вікторівна, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський ДАУ», к.е.н., доцент;

Сакун Аліна Жоржовна, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський ДАУ», к.е.н., доцент.

Кафедра обліку і оподаткування,
ДВНЗ «Херсонський ДАУ», 2017

ВПЛИВ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

**Бечко П.К. - к.е.н. професор
Уманський національний університет садівництва**

Сталий розвиток суб'єктів господарювання аграрного виробництва за ринкових умов можливий за умов поєднання методичних підходів кредитної політики і конкурентоспроможності, здатних сформувати стійке макроекономічне середовище. Доступність аграріїв до кредитів на ринку банківських послуг є пріоритетним в системі взаємовідносин банківських установ з аграріями, характеризується прямими і зворотними зв'язками, які забезпечують взаємопов'язану динаміку індикаторів кредитної політики та показників корпоративних фінансів, які визначають конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. Процес глобалізації значно ускладнює взаємозв'язок між національною економікою і світовим господарством і безпосередньо впливає на умови реалізації кредитної політики. При цьому різко зростає значення механізму взаємодії кредитної політики та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання аграрної галузі. Кредитна політика стає обов'язковою умовою підвищення ефективності національної економіки, зміцнення її позицій у світовій економіці.

Вирішення проблеми впливу кредитної політики можна розглядати в декількох напрямках, головним з яких є державна підтримка вітчизняних аграріїв з метою забезпечення їх лідируючих позицій у внутрішній економіці. Державна підтримка повинна бути спрямована на повне відновлення пільгового режиму кредитування з відшкодуванням 50% вартості банківських запозичень за рахунок державних коштів. Досвід господарювання аграріїв Черкаської області свідчить що програма пільгового кредитування призупинена. В середньому за 2009 – 2015 рр. частка банківських кредитів, виданих на пільгових умовах суб'єктам господарювання аграрного виробництва області в структурі джерел фінансування оборотних активів склала всього 3,8%. Це

свідчить про те, що здебільшого суб'єкти господарювання за рахунок власних джерел забезпечують авансування оборотних активів для безперебійності процесу виробництва. Така практика не обґрунтована ні теоретично, ні практично. Значна частка суб'єктів господарювання аграрного виробництва області або 31% залучали для фінансування оборотних активів в середньому за 2009 – 2015 рр. кредиторську заборгованість, розмір якої в структурі джерел фінансування склав 81,2%. Цим самим порушується платіжний обіг суб'єктів господарювання.

Суттєвою проблемою у взаємовідносинах комерційних банків і аграріїв, що негативно впливає на їх конкурентоспроможність є обмежений доступ їх до кредитних ресурсів внаслідок високої ціни за кредит, розмір якого значно перевищує рівень їх рентабельності. Вирішення цієї проблеми можливе за умов виваженої політики НБУ, здатного суттєво впливати на вартість кредитів шляхом зменшення облікової ставки.

За сучасних умов великою перешкодою у взаємовідносинах банків з аграріями є відміна поелементного нормування оборотних активів. Нормування оборотних активів є джерелом отримання банком інформації щодо науково обґрунтованої потреби суб'єктів господарювання в банківських кредитах. Відновлення нормування оборотних активів є першочерговим завданням вирішення проблеми кредитування аграріїв, безперешкодного отримання для них банківських кредитів. Це забезпечить безперебійний процес аграрного виробництва, зростання його конкурентоспроможності.

Дотримання принципу забезпечення кредиту є одним із важливих принципів кредитування. Аналіз структури оборотних активів суб'єктів господарювання Черкаської області свідчить, що частка високоліквідних оборотних активів в середньому за 2009 – 2015 рр. складає всього 11,8 %. Це є однією із вагомих причин призупинення пільгового механізму кредитування аграріїв. Вирішення цієї проблеми можливе за умов відновлення обов'язкового

майнового страхування з відшкодуванням до 50%; вартості страхових платежів за рахунок коштів держави.

Сприяння держави у вирішенні цих питань дасть змогу не лише наростити обсяги виробництва і реалізації конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції, але і розширити її доступ на міжнародні ринки, особливо в країни ЄС, що в цілому дасть змогу підвищити ефективність виробництва аграріїв, їх фінансову стійкість і платоспроможність при забезпеченні продовольчої безпеки держави.

ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Дудченко В.В. - д.е.н.

Вожегов С.Г. - д.с.-г.н.,

Чекамова О.І. - с.н.с.

Інститут рису НААН, с. Антонівка

Морозов Р.В. - д.е.н., професор

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон

Важливість інновацій в аграрному секторі економіки України не підлягає сумніву. На даний час інноваційна діяльність є драйвером розвитку як економіки в цілому, так і її окремих галузей. В аграрному секторі обмеженість екстенсивного розвитку зумовлює потреби аграріїв в використанні новітніх технологій вирощування сільськогосподарських культур. В цьому плані аграрна наука є тією рушійною силою, яка формує передумови розвитку вітчизняного аграрного виробництва.

В сучасній методології наукових досліджень в залежності від сфери використання результатів (за цільовим використанням) дослідження поділяються на фундаментальні та прикладні. В Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1] наведені визначення цих понять:

- фундаментальні наукові дослідження – наукова теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку;

- прикладні наукові дослідження – наукова і науково-технічна діяльність, спрямована на одержання і використання знань для практичних цілей.

Фундаментальними прийнято називати дослідження, завдяки яким поповнюється запас знань про основні природні процеси, відкриваються властивості і закономірності, які раніше не були відомі і які в тій чи іншій мірі визначають картину світу (будучи в цьому значенні «базисними» для розуміння природи в цілому). Прикладне дослідження проводиться відповідно до запланованої програми і спрямоване на досягнення конкретної, заздалегідь визначеної практичної мети. Базою для проведення прикладних досліджень є результати фундаментальних робіт. Але і навпаки, результати прикладних досліджень нерідко визначають проведення фундаментальних досліджень.

Статистичні спостереження, здійснювані Державною службою статистики України, від фундаментальних та прикладних досліджень відрізняють:

- науково-технічні (експериментальні) розробки – науково-технічна діяльність, спрямована на створення нових матеріалів, продуктів, процесів, пристроїв, технологій, систем і надання нових послуг або на істотне вдосконалення тих, що вже виробляються (надаються) чи введені в дію;

- науково-технічні послуги – діяльність, пов'язана з дослідженнями і розробками, що сприяє створенню та застосуванню науково-технічних знань. До них належать: діяльність у галузі науково-технічної інформації, патентів, ліцензій, стандартизації, метрології та контролю якості, науково-технічного консультування; супутня діяльність, що сприяє впровадженню науково-технічних розробок у виробництво; інші види діяльності, що сприяють одержанню, поширенню та використанню наукових знань [2].

Обсяги фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування в галузі сільськогосподарських наук наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування в галузі сільськогосподарських наук, тис. грн.

Рік	Всього	Кошти бюджету	Власні кошти	Кошти замовників: підприємств, організацій України	Кошти інших джерел
2010	548111,2	453902,5	67299,1	18997,2	7912,4
2011	564009,1	444019,7	88562,2	23401,6	8025,6
2012	647005,3	514275,8	95781,2	31339,5	5608,8
2013	636100,2	490808,4	103262,4	36459,7	5569,7
2014	590817,1	452604,6	80948,5	51214,9	6049,1
2015	605356,9	413644,0	124449,2	61494,2	5769,5

Зазначимо, що значна частина коштів на фінансування аграрної науки виділяється за рахунок державного бюджету. Проте, останніми роками збільшується частка фінансування досліджень за рахунок власних коштів.

Структура виконаних наукових та науково-технічних робіт за видами робіт в галузі сільськогосподарських наук наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Структура виконаних наукових та науково-технічних робіт за видами робіт в галузі сільськогосподарських наук

Рік	Всього		У т. ч.							
			фундаментальні дослідження		прикладні дослідження		науково-технічні розробки		науково-технічні послуги	
			тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
2010	556089,2	100	201632,1	36,3	243624,8	43,8	63426,7	11,4	47405,6	8,5
2011	574524,3	100	201995,4	35,2	239001,8	41,6	74591,2	13,0	58935,9	10,3
2012	649216,3	100	186361,1	28,7	309152,4	47,6	87988,0	13,6	65714,8	10,1
2013	641990,6	100	203376,8	31,7	297614,9	46,4	69313,9	10,8	71685,0	11,2
2014	585119,4	100	221799,3	37,9	264240,0	45,2	53741,7	9,2	45338,4	7,7
2015	590513,6	100	235170,1	39,8	236812,2	40,1	62696,5	10,6	55834,8	9,5

Варто зазначити, що в період 2010-2015 рр. на проведення фундаментальних і прикладних досліджень виділялось значно більше коштів, ніж на науково-технічні розробки та науково-технічні послуги.

Вважаємо, що для підтримання рівня досліджень на необхідному рівні доцільно активно залучати кошти з різних джерел. В цьому сенсі для підтримки фінансування наукових досліджень питання збільшення надходжень від реалізації науково-технічних розробок як інновацій на наукоємному ринку набуває особливої актуальності. Таким чином, інноваційний потенціал науково-інноваційної продукції є критерієм результативності наукової діяльності та визначається як сукупність наявних можливостей, засобів реалізації прав на інтелектуальний продукт як нематеріальної складової науково-інноваційної продукції для отримання економічних вигод від її використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» / Верховна Рада України, 13.12.1991, № 1977-ХІІ. – (Нормативний документ Верховної Ради України. Закон) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12/page3>

2. Методологічні положення зі статистики наукової та науково-технічної діяльності / Держкомстат, 22.11.2011, № 312. – (Нормативний документ Держкомстату) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

КВАЛІФІКАЦІЙНІ КРИТЕРІЇ ТА ВИМОГИ ДО УЧАСНИКІВ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

**Ксьожик І.В. – д.е.н, доцент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

Для забезпечення процесу своєї повноцінної життєдіяльності, установи та підприємства державного сектору України здійснюють публічні закупівлі, що представляють собою придбання за бюджетні кошти товарів, робіт і послуг для задоволення власних потреб. Основною вимогою до процедури проведення публічних закупівель є і завжди було ефективне використання коштів платників податків. Тому перед державними установами та підприємствами (далі – замовники) стоїть завдання закупити якісний товар за вигідною ціною. Разом з тим вони змушені купувати найдешевше із заявленого у тендері. Саме тому замовник процедури публічних закупівель завжди висуває надзвичайно детальні, а іноді специфічні критерії та вимоги до учасників такої процедури.

Основним законодавчим актом, що регламентує встановлення кваліфікаційних критеріїв та вимог до учасників публічних закупівель, є Закон України «Про публічні закупівлі» [1]. Законом, передбачена необхідність застосування принаймні одного з кваліфікаційних критеріїв. Тобто, замовник має право застосовувати будь-який (будь-які) з наведених кваліфікаційних критеріїв в залежності насамперед від предмета закупівлі, умов його поставки, тощо [2]. Тобто, якщо закуповується простий товар, який не носить специфічний чи спеціалізований характер, технічні вимоги до нього є стандартними, а оплата здійснюється після поставки – кількість критеріїв може бути мінімізована лише до одного. Водночас, якщо мова йде про закупівлю будівельних робіт за окремо розробленою проектно-кошторисною документацією, та має місце передоплата – бажано застосовувати максимальну кількість кваліфікаційних критеріїв.

Визначені замовником згідно з цією статтею кваліфікаційні критерії та перелік документів, що підтверджують інформацію учасників про відповідність

їх таким критеріям, зазначаються в тендерній документації та вимагаються під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування переговорної процедури закупівлі). Замовник не встановлює кваліфікаційні критерії та не визначає перелік документів, що підтверджують подану учасниками інформацію про відповідність їх таким критеріям, у закупівлі нафти, нафтопродуктів сирих, електричної енергії, послуг з її передачі та розподілу, централізованого постачання теплової енергії, централізованого постачання гарячої води, послуг з централізованого опалення, послуг поштового зв'язку, поштових марок і маркованих конвертів, телекомунікаційних послуг, у тому числі з трансляції радіо- та телесигналів, послуг з централізованого водопостачання та/або водовідведення, послуг з перевезення залізничним транспортом загального користування [1].

Документи, що не передбачені законодавством для учасників – юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб-підприємців, не подаються ними у складі тендерної пропозиції та не вимагаються під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування переговорної процедури закупівлі) [1].

Зазначена норма обов'язково має бути викладена в тендерній документації. Крім цього, бажано також включати до документації посилання на порядок подання документів учасниками – не резидентами, оскільки законодавство країн, які вони представляють, відрізняється від українського, а тому окремі документи передбачені законодавством України в їх законодавстві відсутні. У разі якщо учасником процедури закупівлі є тимчасовий консорціум, утворений відповідно до норм Господарського кодексу України, документальне підтвердження інформації про відповідність кваліфікаційним критеріям може бути надане консорціумом щодо відповідності таким кваліфікаційним критеріям одним з підприємств-учасником консорціуму та консорціум має документальне підтвердження того, що у підприємства-учасника консорціуму виникнуть обов'язки щодо виконання зобов'язань перед консорціумом у разі

укладення договору за результатами процедури закупівлі. Відсутність документів, що не передбачені законодавством для учасників – юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб-підприємців, у складі тендерної пропозиції не може бути підставою для її відхилення замовником [2].

Захист конкуренції в рамках публічних закупівель має відбуватися через реалізацію принципів здійснення закупівель, встановлених у ст. 3 Закону «Про публічні закупівлі». Серед зазначених принципів є принцип недискримінації учасників, на якому зупинимося детальніше.

Принцип недискримінації не можна назвати новим положенням законодавства України у сфері закупівель за бюджетні кошти, адже він переходить з редакції в редакцію застосовуваного законодавства. Зміст цього принципу також залишається доволі стабільним (за винятком деяких періодів, коли вітчизняним виробникам надавалися переваги в тендерах): рівні умови для вітчизняних та іноземних учасників всіх форм власності й організаційно-правових форм; вільний доступ всіх учасників до інформації про закупівлю та заборона встановлювати дискримінаційні вимоги до учасників.

Однак таке порушення законодавства про публічні закупівлі як застосування замовником дискримінаційного підходу до учасників процедури закупівлі не є поодиноким випадком. Антимонопольний комітет України визначає його як типове.

Замовник, визначаючи вимоги до конкурсних пропозицій учасників, повинен максимально виважено підходити до тендерної документації та мати необхідне обґрунтування на випадок звинувачень у дискримінації. При цьому учасник закупівлі, який вирішив оскаржувати дії/бездіяльність замовника, для результативного оскарження повинен обґрунтовувати та доводити свої твердження про порушення принципу недискримінації фактичними даними, які чітко доводили б наслідковий зв'язок між таким порушенням й ущемленням прав та інтересів скаржника [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про публічні закупівлі : Закон України № 922- VIII 25 грудня 2015 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>
2. Шатковський О. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС / О. Шатковський, С. Яременко // Коментарі до законодавства України про публічні закупівлі. – К., 2016. – 131 с.
3. Ольга Дубаневич Публічні закупівлі: дискримінація неприпустима? / О. Дубаневич, Н. Шихкерімова // <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshе/publichni-zakupivli-diksriminaciya-nepripustima.html>

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ЯК ФАКТОР НАГРОМАДЖЕННЯ КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Макаренко Ю.П. - д.е.н, професор
Дніпровський національний університет ім.Олеса Гончара
Пілявський В.І. - к.е.н, докторант
Міжнародний університет бізнесу і права м. Херсон

Відносно сутності поняття «капітал», то в економічній літературі можна знайти різні тлумачення. При узагальненому підході, як на нас вони зводяться до найбільш поширених концепцій: матеріально-речової та грошових коштів.

Перша з них, передбачає накопичений запас речових засобів виробництва призначених в подальшому господарському використанні з метою отримання прибутку. А Маршалл у цьому зв'язку писав, що майже кожне відоме історії вживання терміну «капітал» більш-менш відповідало застосуванню терміну «прибуток», майже в кожному випадку застосування терміна «капітал» розглядається як частина майна людини, з якого вона сподівається має прибуток [1, с.139].

Друга концепція, поряд з іншими факторами виробництва (земля, праця, матеріально – речові засоби), передбачає сукупність грошових коштів

(фінансові ресурси), що перебувають у розпорядженні держави, галузі, підприємств, організацій, які використовуються також для одержання прибутку. В даному разі, грошові кошти і фінансові ресурси нами ототожнюються. Вони призначені для придбання засобів праці і сировини та подають собою фінансовий капітал.

Фінансовий капітал створюється в процесі , коли грошові кошти обертаються як капітал ($G - T - G$). Грошові кошти тут і вихідний і кінцевий пункт обігу. І головне, що вони авансуються, тобто повертаються до вихідного моменту і метою цього процесу є мінова вартість. Безумовно, ніхто не фінансуватиме фінансові ресурси у виробництво у тому числі і сільськогосподарське, пускатиме їх в обіг, щоб у кінцевому підсумку одержати ту ж суму грошових коштів. Тому, загальна формула капіталу за К. Марксом, має вигляд $G - T - G + \Delta z$, де: G – авансовані фінансові ресурси на початку їх обігу та $G + \Delta z$ – їх повне прирощення, або додаткова вартість.

І тут виникає запитання: в якому пункті відбувається самозростання вартості? У самих грошах вони не може відбутися, адже вони лише реалізують ціну товару, виконують функцію посередника в обміні товарів. Отже, джерело зростання, слід шукати в товарі (Т). коли ж виходити із закону вартості, то всі товари купуються і продаються за вартістю. Навіть коли це порушується, то вигреш продавця або покупця є водночас втратою контрагента, тобто в обігу додаткова вартість не виникає. Якщо виходити із закону вартості, то її приріст може відбутися лише тоді, коли купується особливий товар, споживна вартість якого в процесі споживання здатна створювати більшу вартість, ніж його ринкова вартість. І таким особливим товаром є лише робоча сила.

Маса додаткової вартості – це абсолютна величина її за певний період(наприклад, за день), і визначається за формулою[3]

$$M = -\frac{m}{v} \times n \quad (1)$$

де: M – загальна маса додаткової вартості; m – додаткова вартість, створена у середньому протягом одного дня окремим виробником; v – змінний капітал,

який щоденно авансується за купівлю робочої сили одного робітника; n - кількість найманих працівників.

Процес створення додаткової вартості можна проілюструвати за формулою кругообігу К. Маркса [3]:

$$\Gamma - T \begin{cases} P_c \\ \dots \\ Z_g \end{cases} \dots B \dots T' - \Gamma' (\Gamma + \Delta z), \quad (2)$$

де Γ – авансований грошовий капітал;

T $\begin{cases} P_c - \text{робоча сила} \\ Z_g - \text{натурально уречевлений капітал, тобто засоби виробництва;} \end{cases}$

B – процес виробництва; T – результат виробництва – нова споживна вартість (вироблений товар), вартість якого більша від авансованого фінансового капіталу на додаткову вартість; Γ' – грошова виручка (авансований капітал + додаткова вартість).

У радянські часи за аксіому приймалося положення К. Маркса про наявність експлуатації, яка маж місце там, де є роботодавці-капіталісти і наймані працівники. Сама додаткова вартість визначалась як частина нової вартості, створеної тільки найманим працівником і яка безкоштовно привласнюється капіталістом. К Маркс розглядав капіталістів як паразитичний клас, тобто допускав, що вони не беруть участі у виробництві.

Дійсно певна частина власників капіталу становить так званий прошарок «рантьє», тобто людей , які живуть на нетрудові доходи в повному розумінні цього слова ,зовсім не пов'язаних з участю у будь-якому підприємстві, осіб, «професією яких є бездіяльність». Такі заможні люди були раніше і є тепер. Однак переважна більшість суб'єктів господарювання сільському господарстві власників, де використовується наймана праця, беруть участь в управлінні виробництвом, тобто є власниками – підприємцями, виконують функції менеджерів. І певна частина прибутку, безумовно, становить винагороду за їх

підприємницьку діяльність. У цьому контексті експлуатація не має місця. Вона є лише , коли найманий працівник отримує менше вартості своєї робочої сили. Якщо працівник одержав у вигляді заробітної плати повністю еквівалент вартості товару «робоча сила», то відбулася нормальна ринкова угода. Саме життя доводить, що господар чи землевласник або землекористувач має право на винагороду у вигляді нормального прибутку.

Як зазначав Дж. М. Кейнс на початку ХХ ст. відбувався поділ заможного класу на дві групи – «підприємці» та «рантьє» – часто з протилежними інтересами. Цей поділ стосовно окремих осіб не є безумовним: підприємці можуть бути одночасно рантьє, як і рантьє можуть бути водночас власниками засновницьких акцій; але все одно цей поділ є дуже реальним і не втрачає свого значення внаслідок того, що його рідко помічають. Завдяки цій системі клас активних підприємців мав можливість залучати для фінансових підтримки своїх підприємств не тільки свій власний капітал, але й заощадження суспільства в цілому. Проте, заможні класи мали можливість для такого розміщення своїх коштів, яке не було пов'язане з будь-якою відповідальністю і, як вони вважали, представляло невеликий ризик.[2]

Безперечним є і той факт, що якби вся створена вартість найманими працівниками в сільському господарстві дорівнювала їх заробітній платі, то роботодавцю не було б сенсу вести господарську діяльність з використанням найманої праці. Тобто прибуток в сільському господарстві – це не тільки винагорода роботодавця за його діяльність, він включає і додаткову вартість, що створена працівником та силами природи. Якщо сутність експлуатації визначити як привласнення роботодавцем (фізична або юридична особа, приватне чи державне підприємство) частини новоствореної вартості найманим працівником, то вона мала місце і при колишньому державному соціалізмі і тим більше на капіталістичних підприємствах у ринковій економіці. Без експлуатації немає сенсу наймати працівників. Інша справа, як визначити її зміст, чи це паразитизм роботодавця, чи його партнерство з найманими

працівниками? Адже і перший, і другий є власником капіталу: один – уречевленого, другий – людського. При цьому людський капітал дається природою, людина його розвиває, а уречевлений треба якимось чином дістати.

Перехід України до ринково-підприємницьких відносин зумовив необхідність нагромадження фінансового капіталу, що потрібний для інвестицій у господарську сферу. Доходів, які були на початку реформи у громадян, було явно недостатньо, а навіть ті, що були, майже повністю знецінила інфляція. Основним джерелом «первісного нагромадження фінансового капіталу» в Україні як початкового фактора, формування ринкового підприємництва стала приватизація. У Законі України «Про приватизацію державних підприємств» вона визначається як відчуження майна, що знаходиться в загальнодержавній і комунальній власності, на користь фізичних і недержавних юридичних осіб. Для населення приватизація спочатку проводилась безкоштовно, пізніше – на пільгових чи ринкових засадах. Результатом безкоштовної приватизації було отримання кожним громадянином України ваучера цінністю близько 10 грн. Зрозуміло, що таких грошових коштів було недостатньо для відкриття справи навіть у сфері «дрібного» бізнесу.

Основним джерелом нагромадження фінансового капіталу «новими» українськими підприємцями фактично стала «прихватизація», спекулятивна торгівля, які доповнилися корупцією і рекетом. Йдеться про різні переважно незаконні методи, з допомогою яких державні кошти зосередилися в руках приватних фінансово-монополістичних груп. Добре відомо, як ошукала вкладників трудових заощаджень різні фінансові і посередницькі приватні структури, а також держава. Але напевно, головною проблемою тут є та обставина, що в Україні первісне нагромадження фінансового капіталу відрізнялось від такого ж процесу в країнах Заходу. Там воно супроводжувалось бурхливим розвитком усіх сфер економіки і, в першу чергу, матеріального виробництва. В Україні воно було пов'язане з невиробничою сферою, а нерідко кошти перераховувались в зарубіжні країни так звані «офшори». Звідси –

глибока економічна криза, безробіття, низький рівень життя населення. Фінансові кошти зосередилися в руках невеликої групи за кількістю осіб – «фінансових олігархів». «Малий бізнес» все ще не отримав належного розвитку, а відповідно й потужний «середній клас» як опора і гарант соціальної стабільності в країнах Заходу, в Україні не відіграє помітної ролі. Диференціація в доходах і багатстві досягла загрозливих розмірів, що призвело до соціальної напруги в суспільстві. Безперечно, поступово вітчизняні «нувориші» перетворюються на цивілізованих підприємців, які інвестують фінансові ресурси у створення сільськогосподарської продукції та послуг через вертикально інтегровані структури – агрохолдинги та користуючись землевласністю селян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Маршалл А. принципы экономической теории/ А. Маршалл [Пер. с англ.]. – М.: Прогресс.-Т.1.-1993.-415с.
2. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу [Реферат – дайджест товарів] /Дж. М. Кейнс. – К.: АУБ, 1999.-189с.
3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. [Т.II. Кн.2. Процесс обращения капитала]/ К. Маркс под ред. Ф. Энгельса.- М.: Пролитиздат, 1984.- IV.- 650с.

ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Мармуль Л.О. - д.е.н., професор

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ

Чорний Б.С. - аспірант,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ

Сільський зелений туризм, сприяючи розвитку малого бізнесу та підприємництва на сільських територіях, дає можливість міським мешканцям активно та повноцінно відпочивати в приватних сільських господарствах за доступними цінами. Натомість сільські жителі мають можливість збільшити та

диверсифікувати зайнятість, поліпшити своє фінансово-економічне становище, доходи та рівень життєдіяльності. Він також забезпечує зменшення техногенного навантаження на довкілля та сприяє відтворенню природного навколишнього середовища.

Це стосується, передусім, територій деградації або депресивного розвитку з однієї сторони, і територій з конкурентними перевагами туристично-рекреаційних ресурсів – з іншої. Інвестування суб'єктів господарювання сільського зеленого туризму, отже, є однією з опорних точок, на яких будується фундамент ринкової економіки сільських територій країни. Адже саме інвестиції, зокрема, власні та іноземні, є важливими для розвитку економіки тих регіонів, які є слабо розвинутими або дотаційними.

У процесі формування економічних відносин у напрямі сприяння організації та розвитку підприємств сільського зеленого туризму інвестиційна стратегія їх державної підтримки та регулювання повинна передбачати використання програмно-цільового та системно-структурного підходів. Вона має диференційовано визначати форми фінансування підгалузей сільського зеленого туризму, враховуючи специфіку кожної з них та їх роль у процесах раціонального використання туристично-рекреаційних ресурсів сільських територій. Також вона повинна бути регіонально вираженою і відповідати міжнародним стандартам якості надання туристичних послуг та продуктів.

Зокрема, програмно-цільовий підхід у сфері фінансово-інвестиційного забезпечення використання сільських туристично-рекреаційних ресурсів дозволить виявити найбільш перспективні регіони, сільські території й туристичні об'єкти, вирішити питання про доцільність фінансово-інвестиційних вкладень при розгляді регіональних проблем регулювання розвитку підприємств сільського зеленого туризму [2, с. 8]. Системний підхід сприятиме формуванню відповідного інвестиційного середовища у сфері саме раціонального використання сільських туристичних ресурсів в контексті структурних перетворень та конкурентних відносин в економіці країни загалом.

У зв'язку з цим, на нашу думку, можна виділити пріоритетні напрями залучення інвестицій в розвиток підприємств сільського зеленого туризму:

- підтримка традиційних туристичних спеціалізованих регіонів країни, які мають видатний ресурсний потенціал й дефіцит фінансування або нестійке середовище й ризики діяльності – Запорізьке та Херсонське Приазов'я; Закарпаття; Волинське, Житомирське, Чернігівське Полісся;

- удосконалення та підвищення якості продукту, атракцій та послуг сільського зеленого туристичного бізнесу у цілому;

- підвищення освітнього рівня та фаховості зайнятих у сфері туристичної діяльності на селі;

- розробка та впровадження регіональних програм, пілотних проектів та бізнес-планів розвитку підприємств сільського зеленого туризму;

- підтримка процесів кооперації та інтеграції у галузі.

Важливе значення у створенні сприятливого інвестиційного клімату на селі для туристичної діяльності має належним чином розроблене та ефективно діюче інституційне забезпечення. Незважаючи на значні позитивні зрушення у регулюванні туристично-рекреаційної сфери, законодавство, що регулює економіко-фінансову діяльність інвесторів, є не досить ефективним. Неоднозначні і навіть взаємовиключні положення вносять елементи непрозорості, непорозуміння та ризиків у поточну інвестиційну діяльність. Вони не дають змоги розробити системну й послідовну стратегію й тактику щодо активізації діяльності підприємств сільського зеленого туризму на перспективу. Аналіз існуючого нормативно-правового забезпечення в контексті інвестування використання туристично-рекреаційних ресурсів, отримання дозвільних документів засвідчує, що нормативно-правова база у цій сфері є мінливою. Це стосується й вибору інвестора та ризиків, пов'язаних з цим процесом [4, с. 138].

Інвестування розвитку підприємств сільського зеленого туризму залежить, насамперед, від обсягів надходжень до місцевого бюджету. Однак, існуюча

система доходів більшості туристичних регіонів країни, як показує практика, характеризується значною їх залежністю від дотацій національного бюджету через дефіцит власних ресурсів інвестицій. Тому важливим є виявлення основних чинників невизначеності та ризиків існуючої системи формування і розподілу дохідної бази регіональних та місцевих бюджетів, бюджетів сільських громад. Серед них визначено такі складові:

- недостатню децентралізацію бюджетування та підтримку громадських організацій місцевими ресурсами;

- часті зміни видів податків, які зараховуються до бюджетів та нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів до бюджетів нижчих рівнів управління;

- невчасність отримання сум трансферів, належних регіонам, їх недоотримання або отримання не в грошовому виразі;

- відсутність чіткого взаємозв'язку між обсягом податків, які збираються, і регіональними доходами, що позбавляє регіональні органи управління стимулів до збільшення державних доходів тощо;

- недостатньо розвинута мережа громадських організацій та ендаумент-фондів для підтримки сільського зеленого туризму;

- дефіцит соціальних інновацій та ініціатив для зацікавлення можливих інвесторів;

- пасивність сільських громад значної кількості сільських поселень у напрямі модернізувати свою діяльність, організувати та облаштувати сільські території на засадах екологічного менеджменту та соціальної відповідальності.

Вважаємо, що джерелами формування дохідної частини місцевих бюджетів мають бути: вдосконалення її обсягів та структури у напрямі перегляду ставок оподаткування; збільшення надходжень від місцевих податків і зборів; державно-приватне партнерство з метою вирішення пріоритетних програм сталого розвитку [1, с. 253]. Досить не типовим, але важливим джерелом інвестування розвитку сільського туризму є кооперування та

інтеграція. Перевагами застосування вказаних інструментів, незважаючи на різну сутність, є:

- гнучкість, тобто інтеграційні угоди або правила обслуговуючої кооперації є більш гнучкими та прийнятними, ніж банківські кредити. Вони надають можливість регулювати необхідну схему сплати внесків та інших платежів, об'єднувати ресурси тощо;

- підприємству простіше отримати майно у тимчасове користування на засадах кооперації, ніж позику на його придбання;

- законодавством передбачені певні податкові пільги щодо здійснення бізнесових операцій у межах державно-приватного партнерства;

- кооперативні або партнерські відносини передбачають обов'язки здійснювати ремонт і техобслуговування обладнання, спільне використання засобів розміщення, транспорту та ін.

Таким чином, переваги використання інтеграції та кооперації, державно-приватного партнерства створюють можливості розвитку туристичної інфраструктури, впровадження нових видів туристичної діяльності та створення відповідної фінансово-інвестиційної бази. Адже саме за допомогою модифікацій умов угод кооперації та інших форм співробітництва можна використати різноманітні варіанти залучення інвестиційних ресурсів.

Важливою умовою інвестування розвитку підприємств сільського зеленого туризму є застосування інструментів, тобто сукупність дій та важелів, за допомогою яких здійснюється вплив суб'єкта управління на об'єкт управління з метою досягнення поставленої мети. До основних економічних інструментів забезпечення інвестиційного розвитку, фінансової стійкості підприємств сільського зеленого туризму відносяться податкові важелі, штрафні санкції за порушення екологічного законодавства, стимули за соціально орієнтовану діяльність [3, с. 60].

На нашу думку, при плануванні інвестиційного забезпечення розвитку підприємств сільського зеленого туризму варто враховувати, з одного боку,

систему санкцій у випадку понадлімітного впливу на туристичні об'єкти, а з іншого, - прийоми податкового захисту, зокрема, шляхом виключення зі складу оподаткованої бази суми коштів, спрямованих на інвестування розвитку туризму та інших соціальних програм на селі. Необхідно також ширше використовувати засоби інтернет-ресурсів для залучення іноземних туристів для відпочинку у структурі сільського зеленого туризму. Це сприятиме збільшенню власних коштів його господарюючих суб'єктів як надійного джерела інвестицій у розширення власної справи.

Пріоритетними інструментами інвестування розвитку підприємств сільського зеленого туризму, на нашу думку, виступають пільгове кредитування та оподаткування вказаних суб'єктів господарювання. Адже вони в своїй діяльності використовують сільські природні туристично-рекреаційні ресурси та сприяють збереженню навколишнього середовища; забезпечують зайнятість населення, розвиток підприємництва, формування середнього класу й відродження сільських територій загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ігнатенко М.М. Проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні / М.М. Ігнатенко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. – Серія «Економічні науки». – Т. 12, № 1 (43). – Львів, 2010. – С. 252-255.

2. Мармуль Л.О. Соціально-економічні засади організації та розвитку сільського туризму в Україні / Л.О. Мармуль Ю.П. Грицку-Андрієш // Бізнес-навігатор : наук.-вир. жур. – Вип. 2. – Херсон: МУБіП, 2010. – С.5-13.

3. Пеньковський В.С. Формування фінансово-інвестиційних ресурсів розвитку підприємств сільського зеленого туризму в Україні / С.В. Пеньковський // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – № 2 (34). – С. 58-62.

Романюк І.А. Проблеми та джерела фінансово-інвестиційного забезпечення удосконалення структури сільського зеленого туризму / І.А. Романюк // Організаційно-економічний механізм функціонування аграрного сектору економіки: матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Херсон, 7-8 квітня 2016 р.). – Херсон: ХДАУ, 2016. – С. 137-139.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

**Мохненко А.С. - д.е.н., професор, зав. кафедри економіки підприємства
Херсонський державний університет**

Володіння методами управління фінансами особливо важливе для функціонування малого бізнесу, зокрема фермерських господарств. Неєфективна організація фінансової діяльності часто призводить до ліквідації або припинення діяльності господарств. Через це в обов'язковому порядку голова фермерського господарства (або професійно підготовлений член сім'ї) повинен контролювати прихід і витрату грошових засобів, уміти прогнозувати потреби в них, управляти затратами і т.і.

Окремим аспектом фінансової діяльності є інформаційне забезпечення фінансової діяльності. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту є процесом безперервного цілеспрямованого підбору відповідних нормативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства.

Зміст системи інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, її широта і глибина визначаються галузевими особливостями діяльності господарюючих суб'єктів, їхньою організаційно-правовою формою функціонування, об'ємом і мірою диверсифікації фінансової діяльності і рядом інших умов, з чим ми повністю згодні. Крім того, це повністю відноситься до функціонування фермерських господарств, що діють в умовах ринку.

Управління фінансовою діяльністю в фермерських господарствах базується на основних фінансових критеріях і показниках. Їх вибір в науці і практиці має багато спільного і розрізняється головним чином специфікою їх використання. Так, підходи до управління фінансовою діяльністю комерційних організацій в І.Бланка і В.Грибова не суперечать один одному і за змістом близькі. Проте маються істотні відмінності, наприклад, у вживанні класифікації елементів фінансової діяльності.

І.Бланк використовує укрупнені елементи, які вдало узгоджуються з прийнятою системою звітності, а в В.Грибова вони більш деталізовані і спрощені.

На наш погляд, стосовно фермерських господарств найбільш прийнятним є інтегрований підхід, що залучає елементи системи В.Грибова, але на основі методики І.Бланка. Обумовлено це тим, що він поєднує відносну простоту розрахунків і використання в управлінні фінансовими ресурсами.

Фінансова стійкість фермерського господарства полягає в забезпеченні наступних положень:

1. Розмір виручки і терміни її вступу дозволяють здійснювати поточну виробничу і комерційну діяльність.
2. Стабільний вступ грошових коштів для вирішення тактичних і стратегічних завдань виробництва.
3. Прибутковість господарства, що забезпечує відновлення основних, а також покриття недоліку власних оборотних коштів виробництва.
4. Підтримка кредитоспроможності господарства.

Ці умови в ідеальному варіанті повинні забезпечуватися одночасно, оскільки вони є оптимальним станом справ, що відповідає вимогам управління малими формами господарювання.

Система управління фінансовою діяльністю фермерського господарства середнього розміру, на наш погляд, повинна включати наступні види робіт (підсистеми) і здійснюватися в нижче приведеному порядку:

- 1) інформаційне забезпечення фінансової діяльності;

- 2) планування фінансової діяльності;
- 3) беззбиткова виробничо-комерційна діяльність;
- 4) управління оборотними активами;
- 5) управління власним капіталом;
- 6) управління позиковим капіталом;
- 7) управління грошовими потоками;
- 8) аналіз фінансової діяльності;
- 9) антикризове управління.

Викладені положення відображають зовнішнє і внутрішнє середовище господарства і при використанні в управлінні фінансовою діяльністю фермерських господарств дозволять приймати ефективні стратегічні і тактичні управлінські рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бланк И.А. Фінансовий менеджмент / Бланк И.А. – К.: Ніка-Центр, 2004. – 528 с.
2. Грибов В.Д. Економіка підприємства / В.Д. Грибов, В.П. Грузинів. – К.: Фінанси і статистика, 2004. – 343 с.

ФІНАНСОВЕ ОЗДОРОВЛЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Охріменко І.В. - д.е.н., професор
Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м. Київ**

В процесі розробки бізнес-плану фінансового оздоровлення аграрних підприємств розв'язуються два блоки взаємопов'язаних питань: оперативного реагування на фінансову ситуацію, що склалася, і стратегії підприємства. Наприклад, на стадії банкрутства головними заходами можуть бути як кардинальні зміни в діяльності підприємства через часткове або повне перепрофілювання (включаючи й ліквідацію чи продаж), так і вирішення проблеми боргів. На більш ранніх стадіях важливе значення мають заходи,

пов'язані з економією ресурсів, організацією і технологією виробництва, використання інших внутрішніх резервів тощо.

Починаючи з етапу попереднього аналізу фінансового стану підприємства слід визначити явно ліквідні ресурси, які забезпечують часткове розв'язання проблеми фінансової нестабільності. Суттєве значення мають також продаж активів і здавання землі та майна в оренду. Однак здійснювати ці заходи слід обережно, так як на етапі попереднього аналізу ще не встановлені майбутні потреби підприємства.

До першочергових (невідкладних або надзвичайних) заходів фінансового оздоровлення слід віднести:

- встановлення режиму жорсткого контролю за всіма витратами підприємства, особливо матеріальних ресурсів, грошових коштів та адміністративно-управлінських витрат;

- заміна керівників внутрішньогосподарських підрозділів і спеціалістів у разі встановлення їх некомпетентності;

- зміна організаційно-управлінської структури підприємства, скорочення апарату управління, централізація контрольних-планових функцій;

- негайна відмова від збиткових та розширення прибуткових видів виробництва, скорочення лишку трудових ресурсів у разі неможливості їх перепрофілювання;

- першочергова реалізація високоліквідних ресурсів;

- психологічна переорієнтація персоналу на діяльність в умовах фінансового оздоровлення;

- посилення маркетингової діяльності відповідних служб підприємства, особливо з метою реалізації частини активів, стимулювання додаткового попиту на продукцію підприємства та створення нових каналів збуту продукції;

- ініціювання процесу передачі об'єктів соціальної сфери у комунальну власність;

- скорочення обсягів дебіторської і кредиторської заборгованості шляхом реструктуризації боргів, взаємозаліків, товарного обміну, поступки правами і передачі зобов'язань;

- продаж або придбання часток у майні інших підприємств в рахунок погашення боргу;

- здавання в короткотермінову оренду землі та окремих майнових об'єктів;

- реформування відносин власності, зміна організаційно-правової форми господарювання;

- залучення зовнішніх інвестицій шляхом створення спільних підприємств, збільшення статутного фонду, здійснення спільної діяльності з промисловими та іншими підприємствами на умовах договору про спільну діяльність (без створення юридичної особи);

- покращення системи та організації бухгалтерського обліку, нормування та контролю за використанням ресурсів.

Більшість зазначених заходів має не лише першочерговий характер в короткотерміновому періоді, але й стратегічне значення.

При розробці стратегічних заходів особливу увагу слід звернути на:

- реструктуризацію (відстрочку) непогашених боргових зобов'язань підприємства;

- часткове, а при потребі й повне, репрофілювання виробництва;

- заміна та перепідготовка кадрів;

- часткова або повна зміна ринків збуту та постачання;

- здавання землі та майна в довготермінову оренду, включаючи передачу в оренду цілісних майнових комплексів підприємства, що знаходяться на стадії банкрутства;

- розширення участі в міжгосподарській кооперації та агропромисловій інтеграції;

- вирішення проблеми застарілої дебіторської заборгованості, зокрема, шляхом ініціювання арбітражних процесів стосовно боржників, продажу боргових зобов'язань інших підприємств;
- участь в приватизації переробних та агросервісних підприємств агропромислового комплексу;
- розробка і впровадження системи страхування ризиків;
- залучення під стратегічні заходи інвестицій за рахунок різних джерел шляхом розробки інвестиційних проектів та бізнес-планів;
- утилізація й продаж основних засобів у разі їх звільнення в процесі перепрофілювання підприємства;
- радикальна зміна системи та організації обліку, аналізу, планування і контролю.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСПЕКТИВНИХ ПРОЕКТІВ МАРКЕТИНГО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ

**Коваленко О. В. – докторант, к.е.н., доцент
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ, Україна**

Загострення конкуренції на світовому ринку грозить ліквідацією багатьох науково-виробничих напрямів в авіаційному комплексі України. Негативні тенденції, що склались, обумовлені внутрішньою кризою авіабудування та відсутністю чіткої державної політики переходу авіаційних підприємств на інноваційну модель розвитку та механізмів їх виходу їх з затяжної фінансово-економічної кризи. З погляду забезпечення національних інтересів та безпеки України ця стратегічна галузь потребує особливої уваги та участі держави у її становленні. Однією із найбільш ефективних та діючих форм підтримки є державно-приватне партнерство.

Державно-приватне партнерство здатне забезпечити комфортні умови ведення виробничо-господарської та науково-виробничої діяльності

підприємств авіаційної галузі, створити передумови до їх інноваційного розвитку та забезпечити належну інфраструктуру. Основне призначення державно-приватного партнерства полягає у розвитку взаємовідносин держави та підприємницького сектору, залученні фінансових ресурсів держави та створенні умов для надходження приватних інвестицій у вирішення найбільш стратегічних проблем соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання.

Зазначене потребує нового якісного бачення щодо організації державно-приватного партнерства суб'єктів господарювання на основі формування та реалізації маркетингово-інноваційної діяльності держави щодо стратегії інноваційного розвитку підприємств авіаційної галузі. Тому, у зазначеному контексті, формування системи державно-приватного партнерства як передумови підвищення ефективності інноваційного розвитку підприємств авіаційної галузі є надзвичайно актуальним.

Механізми реалізації цілей розвитку маркетингово-інноваційної діяльності держави на основі підвищення ефективності маркетингово-інноваційних процесів в економіці складаються з розробки державного бюджету й цільових програм, державної програми розвитку підприємств авіаційної галузі, здійснення найважливіших інноваційних проектів і явно недостатні, на думку автора, для виконання поставлених завдань підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Окремі заходи держави характеризуються практичними кроками підтримки авіаційної галузі, через бюджетне фінансування найважливіших маркетингово-інноваційних проектів та організації венчурної підтримки підприємств авіаційної галузі.

Найважливіші проекти розвитку інноваційної діяльності держави на основі підвищення ефективності маркетингово-інноваційних процесів в економіці включають повний інноваційний цикл і покликано вирішувати завдання захоплення різних секторів національного й міжнародного ринків авіапродукції. Мінінфраструктури склало перелік найважливіших маркетингово-

інноваційних проектів державного значення на 2013 - 2016 рр., формально поставивши тверді критерії їх відбору - конкурентоспроможність проекту, низький рівень ризиків, короткий строк реалізації, обсяг виділених бюджетних коштів по кожному проекту - від 150 млн. грн. до 500 млн.грн, вимоги, що визначають мінімальний обсяг продажів, необхідну технічну базу, і т.д.. Перелік перспективних проектів маркетинго-інноваційної діяльності держави підтримки підприємств авіаційної галузі представлено на рисунку.

Усі проекти передбачають розробку авіатехнологій та серійне авіавиробництво. Однак, більшість проектів не є інноваційно орієнтованими, а скоріше спрямовані на сховане субсидування авіаційної галузі, що знову ж не сприяє підвищенню ефективності маркетинго-інноваційних процесів в економіці.

Рис. Перелік перспективних проектів маркетинго-інноваційної діяльності держави щодо розвитку підприємств авіаційної галузі.

Очевидно, Україна з погляду ефективності інноваційного потенціалу

втратила у світі значимі позиції щодо більшості перерахованих вище високотехнологічних процесів в авіаційній сфері. Однак, питання полягає не в тому, впливає чи ні підтримка високотехнологічної галузі, а в тому, що не слід штучно підтримувати галузі й проекти, де відсутній інноваційний потенціал у силу безнадійного старіння існуючих технологій і процесів. Тому, більш перспективнішим з точки зору інноваційної спрямованості є розпочаті державою кроки щодо ефективного інноваційного розвитку підприємств й підвищення ефективності їх інноваційних процесів є організація венчурної підтримки авіаційної галузі. Однак, досі залишається незадіяним цілий ряд інструментів підвищення ефективності маркетинго-інноваційних процесів щодо розвитку підприємств авіаційної галузі національної економіки, що слугує предметом подальших наукових досліджень.

ІНСТИТУЦІ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

**Тимошенко А.О. - докторант
ПВНЗ “Європейський університет”**

В умовах євроінтеграційних процесів, при яких збільшується залежність держав одна від одної, зростає значення інституційної архітектури забезпечення фіскальної політики України, яка сприяє входженню України в економічний європейський простір. Для досягнення цієї мети постає необхідність у вивченні досвіду співпраці країн у питаннях оподаткування, означенні концепцій обкладання податками діяльності господарюючих суб'єктів та доходів фізичних осіб.

Позитивний результат від членства в ЄС можливий при побудові моделі оптимальної системи оподаткування якомога за універсальними правилами для всіх членів європейської спільноти. Для цього необхідно побудувати інститути, які б забезпечували збалансування інтересів учасників бюджетно-податкового процесу.

Окреслення інституції фіскальної політики висвітлювалося у працях Т. Веблен, В. Гриценко, В. Живицький А. Олійник, М. Кармазіна, Д. Норт, В. Поворозник, О. Чубарь, Т. Усюк та ін. Нині в наукових дослідженнях досить мало присвячено інноваційним формам інституціоналізації фіскальної політики, чинникам, які впливають на їх архітектуру.

Зростання міжнародної концентрації виробництва, а звідси і розгортання процесу інтернаціоналізації стало поштовхом до глобальної інституалізації.

Так М. Сухорукова, І. Педь [1] констатують, що “створення міжнародних інститутів досі розглядається як розрізнені, нічим не пов’язані між собою факти міжнародних структур, найчастіше функціонального призначення. Як правило, основна увага при цьому приділяється саме міжнародним організаціям, тобто різновиду інститутів, що відрізняються більшим ступенем формалізації, ніж інші інститути”. Також вони звертають увагу на те, що потрібно виділяти специфічні інститути, до яких можна віднести зустрічі, саміти, конференції, що проходять на міжнародному рівні. Погоджуємося, що рішення, які виносяться на цих зібраннях мають нагальну потребу, вони можуть бути разові, не системні, але завдяки їм вирішуються проблеми світового характеру чи світового регіону.

Розглянемо погляди вчених на поняття “інститут” (табл. 1.).

Таблиця 1

Погляди вчених на поняття “інститут”

Автор	Сутність поняття “інститут”
Т. Веблен	- визначав інститут як «поширений образ думки про те, що торкається окремих відносин між суспільством і особистістю та окремо виконаних ним функцій» [2, с. 210].
Дж. Коммонс	- суспільство є системою правових норм та інститутів [3, с. 650].
Д. Норт	- визначає, що «інститут – це правила гри в суспільстві або створені людьми обмеження, що формують їх взаємодію» [4, с. 15].
Ходжсон Дж.	- довговічні системи правил, що склалися і які надають структуру соціальним взаємодіям. Інститути є суттю системи соціальних правил, включають як норми поведінки і соціальні конвенції, так і юридичні і формальні правила [5, с. 9]
Шастіко А.	- ряд правил, які виконують функцію обмежень поведінки економічних агентів і впорядковують взаємодії між ними, а також відповідні механізми контролю за дотриманням цих правил [6, с.554]
Носова О.	- суспільні правила і норми, які або виступають у своєму власному вигляді, або втілюються в організаціях та інших суспільних явищах, що мають тривалий, стійкий, чи повторювальний характер [7, с. 6]

Продовження табл.1	
Гесць В.	здійснюють контроль над виконанням правил та норм поведінки. Призначення інститутів структурувати акти взаємодії між людьми, для яких характерна повторюваність [8, с. 20]
Узагальнене авторське визначення	Правила і норми поведінки взаємодії між економічними агентами та система контролю за їх дотриманням.

Узагальнено автором на основі джерел [2-8]

Поділяємо думку Климчик В. стосовно того, що “спонтанний процес формування інститутів ринкового середовища та неузгодженість взаємодії між ними стали основною причиною незадовільних результатів на початку становлення держави та зумовили складності в кризовий період розвитку України» [9, с. 79]. Звідси побудова ефективного інституційного середовища виступає базисом сталого економічного розвитку країни, що полягає у забезпеченні задоволення збалансованих інтересів між господарюючими суб’єктами, державою, інвесторами, фізичними особами тощо. Від вдало побудованої інституційної архітектури забезпечення фіскальної політики в умовах євроінтеграції залежить зростання показників: валового внутрішнього продукту, обсяги доходів у бюджет, а звідси і розширення можливостей задовольняти потреби суспільства через розподіл видатків бюджетів. Також варто зазначити, що перманентний процес трансформації економіки, політики у будь-якій країні вимагає постійного корегування, або появи нових інститутів.

Вчені-економісти, вислови яких стосовно визначення терміну “інститут” висвітлено в табл.1 у своїх працях досліджували, в основному, розвиток інституцій. Про те питання інституційної архітектури забезпечення фіскальної політики розглядалося не досить широко. Вступ України до євроспільноти потребує глибокого дослідження інституційного забезпечення формування та впровадження даної політики, окреслення обов’язків, завдань, функцій органів регулювання та механізмів, інструментів, які при цьому застосовуються.

Впровадження і функціонування фіскальної політики здійснюють інститути законодавчої і виконавчої влади на всіх рівнях, а також міжнародні організації, членом яких є Україна [9, с. 81]

Таким чином, інститути регулюють правила і норми поведінки взаємодії між економічними агентами та формують систему контролю за їх дотриманням у вирішенні питання забезпечення реалізації заходів збалансованості доходів і видатків бюджету країни, якісний фінансовий контроль, сприяють формуванню економічного розвитку держави, її конкурентоспроможності в глобалізаційних процесах.

Державні інститути, що формують і провадять фіскальну політику на рівні держави визначаються Господарським кодексом України та її законодавчо-нормативними актами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сухорукова, М. О. Прояви глобальної інституціоналізації фіскальної політики у світовій системі господарства [Текст] / М. О. Сухорукова, І. В. Педь // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. – Ужгород: Гельветика, 2016. – Вип.8. Ч. 2. – С. 94–98.

2. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен ; под ред. В.В. Мотылева ; пер. с англ. С.Т. Сорокина. – М. : Прогресс, 1984. – 348 с.

3. Commons R. John. Institutional Economics // American Economic Review. – 1931. – Vol. – 21. – P. 648–657.

4. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт; пер. з англ. І. Дзюби. – К. : Основи, 2000. – 198 с.

5. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории : пер. с англ. / Дж. Ходжсон. – М. : Дело, 2003. – 464 с.

6. Шастико А.Е. Новая институциональная экономическая теория / А. Е. Шастико. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Экономический факультет МГУ, ТУИС, 2002. – 591 с.

7. Носова О.В. Інституціональні основи та форми стимулювання економічного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.

наук. за спец. 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки / О. В. Носова. – Харків, 2007. – 17 с.

8. Геєць В.М. Політична й економічна реформи: питання синхронізації / В. М. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2001. - № 4. – С. 9-23.

9. Клімчак В. Інституційне забезпечення фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні / В. Климчак // Інноваційна економіка -2015. - № 4(53). – с. 79-85

ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

**Копитіна І. В. - к.е.н., доцент, учений секретар
Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського**

Одним з найголовніших чинників забезпечення добробуту населення в європейській державі є охорона здоров'я громадян. Діюча державна система охорони здоров'я українців є не тільки застарілою, а й не здатна забезпечити мінімально необхідний медичний захист, залишаючи медичних працівників на рівні однієї з найменш оплачуваних професій, що, в свою чергу, є прямим шляхом до формування нездорової нації.

Існуюча нині система медичного забезпечення охорони здоров'я побудована на основі командно-адміністративної моделі управління радянських часів. Відповідно, економічний і правовий статус закладів охорони здоров'я, їх система фінансування, організаційна структура управління та порядок надання медичної допомоги не змінювалися з того часу.

Однак нині існує система медичного забезпечення, заснованого на перерозподілі органами державної влади та місцевого самоврядування податкових надходжень на користь медичного забезпечення. Так, у 2014 році надходження коштів у систему охорони здоров'я здійснювалося з трьох основних джерел: державні кошти, що включають кошти державного та місцевого зведеного бюджету і соціального страхування, – 51,7% загальних витрат на охорону здоров'я (з них 76,8% – кошти місцевих бюджетів, а 23,2%

виділяє держава); кошти приватних домогосподарств, роботодавців, некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства, – 48,1%; кошти з іноземних джерел (міжнародних донорських організацій), спрямовані в систему охорони здоров'я України, – лише 0,2%. [1]

За даними Світового банку, понад 90% медичних закладів в Україні використовують незаявлені приватні внески, надані натурою, а понад 58% збирають внески з медичного персоналу та пацієнтів.

Згідно даних Державної служби статистики України, система охорони здоров'я споживала майже 7,4% обсягу ВВП України у 2014 р. та 5% у 2015 р., що значно перевищує показники деяких країн Європейського Союзу. Споживчі витрати домашніх господарств України на охорону здоров'я складають за період 2010–2016 рр. 4,5–5,6% відповідно [2].

Наразі в Україні кошти на фінансування охорони здоров'я збираються за рахунок загальних податків, акумулюються у державному бюджеті та розділяються на дві частини, а саме: на фінансування загальнодержавних програм та загальнонаціональних медичних закладів, що перебувають у центральному підпорядкуванні, та на медичні субвенції, поділ на які здійснюється за встановленою Кабінетом Міністрів формулою між бюджетами області, районів і міст обласного значення.

Передбачена безоплатність медичної допомоги населенню у необмеженому обсязі та неможливість скорочення медичної інфраструктури для надання цієї допомоги (відповідно до статті 49 Конституції України) на практиці не може забезпечити навіть мінімальний гарантований обсяг безоплатної медичної допомоги, що змушує громадян зазнавати значних витрат на оплату медичних послуг і ліків безпосередньо за рахунок власних коштів. Проте на зазначене можуть розраховувати лише громадяни, доходи яких дозволяють їм придбати ліки не зважаючи на постійне збільшення рівня цін на медичні препарати.

Неефективна система фінансового забезпечення охорони здоров'я призводить до значного зниження рівня життя населення. Порівняно з країнами Європи, смертність населення в Україні практично вдвічі вища (у 2014 році – 14,7 випадку на 1000 населення проти 6,7 в країнах - членах Європейського Союзу). При цьому смертність від серцево-судинних захворювань є однією з найвищих у світі та становить 67,3% у структурі загальної смертності, а смертність від онкологічних захворювань – 13,3% (дані МОЗ України за 2014 рік). Фактично, ці два класи хвороб визначають 80% щорічних втрат населення України [1].

Нині на розгляд подано проекти щодо реформування системи охорони здоров'я, а саме: № 4981 «Про загальнообов'язкове соціальне медичне страхування в Україні» (ініціатори законопроекту: Л. Денісова, А. Шипко, Б. Розенблат, І. Євремова, М. Поляков), № 4981-1 «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» (ініціатор законопроекту: О. Мусій), № 4981-2 «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні» (ініціатор законопроекту: О. Богомолець). Всі законопроекти мають шляхетні завдання:

- 1) запровадження загальнообов'язкового соціального медичного страхування як гарантії конституційних прав громадян України на медичну допомогу і медичне страхування;
- 2) забезпечення фінансування гарантованого рівня надання безоплатної медичної допомоги (медичних послуг) у визначеному законодавством обсязі;
- 3) встановлення ефективної системи контролю за накопиченням і цільовим використанням коштів системи загальнообов'язкового соціального медичного страхування;
- 4) створення механізму контролю за якістю медичних послуг та їх відповідністю потребам пацієнтів.

Головною метою запровадження загальнообов'язкового соціального медичного страхування є можливість акумулювати грошові кошти зібраних

страхових платежів на спеціальних рахунках у банках, визначених уповноваженим органом. У подальшому дані фінансові ресурси будуть спрямовуватися виключно на оплату медичних послуг, наданих конкретним застрахованим особам. Таким чином, запропонована система забезпечить ведення об'єктивної статистики в галузі охорони здоров'я та дозволить не лише визначити реальні потреби галузі у фінансуванні, а й задовольнити ці потреби. Однак навіть у даному випадку гостро стоїть проблема верств населення, які не в змозі сплачувати зазначені страхові внески.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про реформу охорони здоров'я в Україні» від 21.04.2016 № 1338-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Барабаш Л.В. - к.е.н.

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Фінансовий ринок держави є сектором, який об'єднує всі фінансово-кредитні інститути та види діяльності у сфері фінансів, інвестицій, банківських операцій, міжнародних фінансів, цінних паперів тощо. А тому логічно, що нині, у час трансформаційно-реформаційних перетворень, що відбуваються в Україні, розвиток фінансового ринку має стати каталізатором відновлення національної економіки.

У даній динамічній ситуації державі важливо вчасно застосувати власні важелі регулювання фінансового ринку, адже саме вони сприятимуть створенню ефективної моделі останнього та зростанню рівня захисту його учасників.

Сьомченков О. А. й А. В. Кузьменко, досліджуючи вітчизняну систему фінансового ринку, наголошують, що на необхідність створення ефективного механізму регулювання фінансового ринку вплинула світова фінансова криза, яка негативно відобразилася на фінансовій системі України на відміну від більшості держав, які зуміли стримати негативні наслідки кризи. Автори вважають, що причиною цього стала неготовність державних органів вчасно та ефективно застосувати необхідні засоби впливу [1].

Розглядаючи державне регулювання фінансового ринку та його складових, слід мати на увазі злагоджений механізм впорядкування діяльності його учасників та операцій між ними, який передбачає використання державою системи цілеспрямованих методів і прийомів задля підтримки рівноваги взаємних інтересів усіх учасників [2].

На даний час виділяють три моделі регулювання фінансового ринку:

- секторну – за умовами її реалізації діяльність державних органів розмежовується за секторами фінансового ринку;
- на основі завдань передбачає розподіл функцій регулювання між двома державними органами: перший здійснює нагляд за діяльністю фінансових посередників, а другий – за операціями у фінансовому секторі;
- модель єдиного нагляду, яка характеризується концентруванням важелів державного впливу в єдиному органі – центральному банку [3].

Щодо України, то механізм державного регулювання фінансового ринку побудований на основі секторної моделі, тобто система регулювання є трьохрівневою (рис. 1).

Рис. 1. Механізм державного регулювання фінансового ринку України

Враховуючи сучасні тенденції на вітчизняному фінансовому ринку та глобалізаційні процеси в економіці, погоджуємося з думкою, що з метою подальшого розвитку і підвищення ефективності функціонування останнього механізм його державного регулювання потребує значного вдосконалення. Серед основних напрямів – подальша розбудова існуючих регуляторів; запровадження діяльності двох окремих органів регулювання; створення окремого мегарегулятора; створення мегарегулятора на основі НБУ.

Підтримуючи міркування більшості українських вчених, серед яких А. Семенов [4], С. Лобозинська [5], І. Канцір [6] та А. Крилова [7], – вважаємо, що найоптимальнішим варіантом розвитку механізму державного регулювання фінансової сфери є створення окремого мегарегулятора. Дане явище вважають,

з одного боку, моделлю інтегрованого нагляду за фінансовим ринком, а з іншого – уніфікованим структурним державним регулятором усіх учасників ринку, який реалізує єдиний державний орган.

Проте основними та першочерговими завданнями державного регулювання фінансового ринку на сучасному етапі є уніфікація норм і правил регулювання в усіх його секторах, розмежування регуляторних і наглядових функцій, підвищення ролі саморегулювання професійних учасників ринку та поліпшення фінансування державних регуляторів. Тому потенційно перспективними шляхами стабілізації фінансового ринку України наразі є постійний моніторинг діяльності фінансових установ, санація та ліквідація неплатоспроможних учасників фінансового ринку, державна підтримка та стабілізація фінансової системи, підвищення фінансової грамотності населення, диверсифікація ризиків, підвищення ефективності роботи менеджменту тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сьомченков О.А. Необхідність та шляхи реформування механізму державного регулювання фінансового ринку / О.А. Сьомченков, А.В. Кузьменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: \www/URL: <http://intkonf.org/ken-somchenkov-oa-kuzmenko-av-neobhidnist-ta-shlyahi-reformuvannya-mehanizmu-derzhavnogo-regulyuvannya-finansovogo-rinku/>
2. Бондаренко Є.П. Механізми державного регулювання ринку фінансових послуг / Є.П. Бондаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: \www/URL: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_29_2010/29_02_04.pdf
3. Конарівська О.Б. Характеристика основних етапів становлення ринку небанківських фінансових послуг в Україні / О.Б. Конарівська // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 10 (37). – Ч. 5. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%285%29__14
4. Семеног А. Ю. Еволюція зарубіжних концепцій впливу моделей фінансової системи на економічне зростання країни / А. Ю. Семеног // Фінансова

система України : збірник наукових праць. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. – Випуск 13. – С. 388–395.

5. Лобозинська С.М. До питання створення мегарегулятора фінансового ринку в Україні та вдосконалення банківського регулювання [Електронний ресурс] / С.М. Лобозинська. — Режим доступу: \www/URL: web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-3-2012/194-199.pdf

6. Канцір І. Державне регулювання фінансової системи України / І. Канцір // Технологічний аудит і виробничі резерви. – 2014. – № 2/2 (16). – С. 58–64.

7. Крилова А.О. Формування фінансової системи України в умовах трансформаційної економіки / А. О. Крилова. - Архангельськ: КИРА, 2010. — 111 с.

ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ В ОБЛІКОВИХ ПРАКТИКАХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бобко В.В. - к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Постановка проблеми у загальному вигляді. Євроінтеграційні прагнення України та досвід роботи компаній аграрного сектору економіки, особливо тих, сфера діяльності яких не обмежується територією нашої держави та, або які мають партнерів за кордоном свідчить про необхідність аналізу фінансової звітності потенційних партнерів та надання власної, складеної за міжнародними стандартами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Реформування бухгалтерського обліку та його гармонізація із міжнародними стандартами фінансової звітності глибоко досліджується публікаціях провідних вчених Ф. Бутинця, С. Голова, В. Пархоменка, П. Хомина, В. Жука, М. Михайлова, З. Гуцайлюка та інших [2-7].

Аналіз цих видань свідчить, що існують різні оцінки цього процесу. Має місце, як і повна підтримка професійними економістами-бухгалтерами стратегії і тактики реформування бухгалтерського обліку з метою його

адаптації до вимог міжнародних стандартів обліку, так і критичне ставлення до впровадження у національну систему обліку подібних нововведень. Проте, зважаючи на продовження реформування системи бухгалтерського обліку й відповідних змін у його нормативно-методичному забезпеченні, ця проблема не втрачає актуальності.

Метою статті є – розроблення теоретико-методичних основ та особливостей імплементації міжнародних стандартів в облікові політики підприємств та визначення їх ролі в оцінці ефективності діяльності підприємства та економіки в цілому.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтування отриманих наукових результатів.

Впровадження МСФЗ в Україні передбачене Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Міжнародні стандарти застосовуються для складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності в обов’язковому порядку публічними акціонерними товариствами, банками, страховиками, а також підприємствами, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [1, ст. 12-1, п. 2].

Практика свідчить, що прийняття і використання МСБО забезпечує: зменшення ризиків для кредиторів та інвесторів; зниження витрат кожної країни на розробку власних стандартів; поглиблення міжнародної кооперації в галузі бухгалтерського обліку; однозначне розуміння фінансової звітності та зростання довіри до її показників у всьому світі [2, с. 22].

Попри інтеграцію України в світову економічну спільноту та очевидними перевагами прийняття і використання МСФЗ, даний процес перебігає із ускладненнями.

Перш за все – це проблема ефективної реалізації бухгалтерського обліку. Зокрема, підприємства які мають потребу у застосуванні міжнародних стандартів мають вести облік за двома системами за П(С)БО – для внутрішнього

користування та за МСФЗ – для іноземних користувачів, що потребує значних фінансових ресурсів та витрат часу облікового персоналу.

Також для аграрного сектору економіки є проблемою те, що МСФЗ спочатку розроблялись як система загальних стандартів, без врахування особливостей сільськогосподарського виробництва.

Ще однією перепоною на шляху впровадження міжнародних стандартів є те, що складання комплексу звітності за вимогами МЗФС є в достатній мірі коштовним та потребує працівників відповідної кваліфікації. Через невеликі обороти і, відповідно, доходи та брак відповідно навченого персоналу для аграрних підприємств швидкий перехід на загально прийняті форми звітності не очікується.

Якість та інформативність застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку обумовлюється, в першу чергу перекладом, оскільки бухгалтерські концепції однієї країни, перекладаються на мову країни, облікові традиції та нормативно – правова база якої можуть значно відрізнятись.

Велика наукова та практична увага до цього питання свідчить про низку переваг, які надають міжнародні стандарти та гармонізація національного законодавства. Це, зокрема, співставність фінансової звітності, особливо в контексті інвестування та кредитування.

Різноманітні практики ведення бухгалтерського обліку ведуть до ризику великих фінансових витрат для інвесторів. Різні системи бухгалтерського обліку та звітності створюють ряд проблем для транснаціональних компаній. Гармонізація ж бухгалтерських систем для ТНК сприяє зменшенню витрат окремої компанії на підготовку бухгалтерських звітів і необхідне корегування бухгалтерських документів при їх консолідації. Додатково, це розширить ринок праці бухгалтерів до міжнародного.

Отже переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і

світових господарських зв'язків. Принципи закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства. Таким чином, на думку автора, запровадження МСФЗ дасть змогу залучити іноземних інвесторів і розширити експортні можливості України. Проте чисельність наявних проблем значно ускладнює застосування МСФЗ та потребує нагального їх вирішення на законодавчому рівні.

Виходячи з усього, викладеного вище, вважаємо, що в аграрному секторі економіки процес реформування обліку і звітності та їх переходу на міжнародні стандарти далекий від свого логічного завершення.

Основною причиною цього, на нашу думку, є недосконалість нормативної бази з бухгалтерського обліку, а також його неузгодженість з іншим законодавством, зокрема податковим. Вважаємо, що, перехід до МСФЗ є невідворотним, а тому потреба в законодавчій адаптації міжнародних стандартів до специфіки вітчизняних підприємств аграрної сфери та пристосування нормативної бази обліку до їх методичних і практичних потреб є доцільним.

З метою імплементації міжнародних стандартів та гармонізації національних, доцільними є такі кроки:

- 1) урахувати соціально-економічні фактори, історичні традиції, набутий досвід обліку тощо. Важливо, щоб специфіка національного законодавства, не завжди вдала, не повинна впливати на процес розробки правил фінансового обліку й фінансової звітності. А особливості економіки України доцільно імплементувати не в стандартах бухгалтерського обліку, а в додаткових методичних рекомендаціях, що регулюють тільки ті питання, які не розглядаються в МСБО. Це дасть можливість оперативніше реагувати на зміну нормативно – правового поля нашої держави, залишаючи поза рамками національні стандарти;

2) доцільна, на нашу думку, уніфікація структури стандартів, які повинні включати загальні положення, основний зміст та розкриття інформації;

3) стандарт повинен бути коротким і зрозумілим, але з достатньою повнотою описувати вимоги, що стосуються об'єкта стандарту. Стилiстика викладення змісту стандарту має бути уніфікована.

У зв'язку з тим, що МСБО постійно змінюються, усе більше спостерігається розбіжностей між ними й П(С)БО. Оскільки згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" П(С)БО не можуть суперечити міжнародним стандартам, у майбутньому слід очікувати внесення відповідних змін в існуючі, а також створення нових стандартів.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. В результаті проведеного дослідження, очевидною є необхідність подальшої гармонізації національних стандартів та послідовний перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності. За сучасних реалій, це економічно та політично обґрунтований крок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. №996-XIV зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практичний посібник / С. Ф. Голов, В.М. Костюченко. — К.: Лібра, 2001. — 840 с.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ПРОЦЕСОМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Боліла С.Ю. – к.с.-г.н., доцент

Коваль С.В. – к.е.н., доцент,

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон

Побудова ефективної системи управління місцевими фінансовими ресурсами у зв'язку з розширенням повноважень органів місцевого

самоврядування стає однією з важливих проблем, вирішення якої необхідне для збалансованого розвитку територіальної громади, що обґрунтовує актуальність наукових пошуків за цим напрямком.

Місцеві фінанси, будучи складовою державних фінансів, є самостійною економічною категорією, об'єктивною формою економічних відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту, у процесі яких відбувається формування та використання фондів грошових коштів, призначених для задоволення потреб територіальних громад та їх об'єднань [1, с. 33; 2, с. 88].

Стан і рівень доходів місцевих органів влади великою мірою визначаються способами їх формування. Аналіз свідчить, що способи формування доходів місцевих органів влади мають певні закономірності, властиві всім країнам, в економічній системі яких функціонують фінанси місцевих органів влади. Водночас характер й особливості економічної системи, яка домінує на тому чи іншому етапі розвитку в тій чи іншій країні, зумовлюють і особливості вибору способів формування доходів. Основним способом формування доходів місцевих органів влади в більшості розвинених країн є місцеві податки і збори, а також комунальні платежі, доходи від комунального майна та землі, доходи від діяльності комунальних підприємств, залучення кредитних ресурсів і мобілізації коштів за рахунок муніципальних позик. Велику роль у цьому відіграють дотації та інші трансферти. Особливості формування та використання фінансових ресурсів територіальних громад визначаються обсягом і структурою фінансових ресурсів відповідної території. Місцеві органи влади мають більше можливостей щодо розподілу і перерозподілу бюджетних коштів на тих територіях, податкова база яких більша. Крім того, особливості управління місцевими фінансовими ресурсами визначаються можливостями фінансової діяльності місцевих органів влади та операцій з майном і землею, які перебувають у їх розпорядженні. Істотного значення набувають

територіальні особливості формування та використання фінансових ресурсів, які проявляються в участі території в інвестиційних та економічних програмах; вміння місцевих органів влади мобілізувати кошти суб'єктів господарської діяльності.

Таким чином, місцеві фінансові ресурси являють собою багатоаспектний об'єкт управління. Центральною та ключовою ланкою місцевих фінансових ресурсів є місцеві бюджети. Наявність у територіальних громад бюджету зміцнює їх економічну самостійність, активізує господарську діяльність та сприяє розвитку інфраструктури відповідних територій. Відіграючи активну роль у ринковому механізмі, бюджет становить один з найважливіших важелів стабілізації фінансів та економіки, що забезпечує фінансову базу існування місцевого самоврядування та створює основу для виконання органами влади управлінських функцій. Місцеві бюджети являють собою інструмент реалізації регіональної політики, політики органів місцевого самоврядування, а також здійснення фінансового вирівнювання. Самостійність місцевих бюджетів залежить від наявності передбачуваних джерел доходів, можливості залучення додаткових джерел надходжень, закріплених видаткових повноважень, та права визначати напрями їх здійснення, права залучати позикові кошти. Система управління місцевими фінансами відіграє ключову роль у їх розвитку. В Україні процес становлення системи управління місцевими фінансами ще не завершився. До кінця не визначена компетенція місцевих органів влади в галузі фінансів, функції та завдання, що покладаються на місцеві фінансові органи, не забезпечуються повноцінний фінансовий контроль і аудит тощо.

Управління місцевими фінансовими ресурсами являє собою складний циклічний процес, який включає: планування; регулювання; облік та контроль; аналіз й оцінку; підвищення якості управління, що ґрунтується на результатах стадій контролю, аналізу та оцінки і передбачає удосконалення

управління місцевими фінансами шляхом покращання інформаційно-аналітичної роботи і підвищення професійного рівня працівників.

Цілями управління слід вважати сталість місцевих бюджетів, їх бездефіцитність, відсутність боргу місцевого самоврядування, результативність та ефективність видатків місцевих бюджетів. Бюджет територіальної громади являє собою фінансовий план, який вказує джерела та структуру доходів, організацію цільових фондів; має забезпечити повне фінансове планування всіх напрямів діяльності місцевої влади та формується відповідно до принципів єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості, відповідальності учасників бюджетного процесу.

Бюджетний процес - це регламентована нормами права діяльність, пов'язана із складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що становлять бюджетну систему України. Бюджетний процес на місцевому рівні здійснюється за такими стадіями: складання проекту бюджету; розгляд та затвердження; виконання бюджету та, у разі необхідності, внесення змін до нього; підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього. На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються фінансовий контроль і аудит та оцінка ефективності використання бюджетних коштів.

Концепція структурної рівноваги бюджету, яка передбачає, що стабільне і надійне надання послуг є метою бюджетного процесу, вимагає передбачення можливості ненадходження достатньої кількості коштів до бюджету і створення резервних фондів для забезпечення стабільності послуг та уникнення надмірного збільшення обсягу послуг у разі економічного зростання, оскільки під час спаду необхідним стане їх скорочення. Складання бюджету для досягнення структурної рівноваги покладає на фінансове

управління відповідальність за рівномірність надання основних послуг, на яку негативно впливають зміни циклу ділової активності в регіоні. Для того щоб сформований бюджет був реальним, необхідно: проводити аналіз проблем територіальної громади та формувати пакет альтернативних рішень з урахуванням новітніх досягнень у галузі технологій; забезпечувати відкритість органів місцевого самоврядування, здатність до обговорення проблем з усіма зацікавленими сторонами та можливість надання пропозицій, спрямованих на підвищення результативності використання бюджетних коштів та підвищення якості надання послуг для населення. Перспективи розширення доходної бази місцевих бюджетів пов'язуються зі збільшенням переліку суто місцевих доходних джерел, зміною підходу до закріплених податків та механізму надання бюджетних трансфертів, а також підвищення ефективності фіскальної політики місцевої влади.

Аналіз із проблем функціонування місцевих бюджетів, теорії та практики формування бюджетних систем провідних країн світу дозволяє надати рекомендації, спрямовані на поліпшення управління бюджетним процесом для розвитку територіальної громади: удосконалити правову та інституційну бази системи місцевих фінансів та чітко розподілити компетенції щодо вирішення конкретних завдань між центральними органами влади й органами місцевого самоврядування і завершити перехід до децентралізації державних фінансів; покращити механізм міжтериторіального фінансового вирівнювання; упровадити програмно-цільовий метод бюджетування, що орієнтований на результат та ґрунтується на стратегічному та середньостроковому плануванні, прозорості бюджетного процесу та участі у ньому громадськості, прогнозуванні доходів та видатків бюджету в розрізі бюджетних програм на середньострокову перспективу, показниках виконання бюджетних програм, моніторингу, оцінці та контролі виконання програм.

Таким чином удосконалення управління бюджетним процесом дасть змогу забезпечити прямий зв'язок між розподілом бюджетних ресурсів та

запланованими і фактичними результатами їх використання відповідно до встановлених пріоритетів місцевої політики, що буде сприяти розвитку територіальної громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сунцова О.О. Місцеві фінанси / О.О.Сунцова.- К.: ЦНЛ, 2005.-560 с.
2. Теорія фінансів:навч.посіб./За заг.ред. О.Д.Василинка.-К.:ЦНЛ,2005- 480 с.

СУЧАСНИЙ СТАН КОРПОРАТИВНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Бондаренко Н.В. - к.е.н., доцент

Власюк С.А. - к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

На даний момент багато вітчизняних підприємств та організацій наштовхнулися на проблеми пов'язані з пошуком джерел фінансування своєї підприємницької діяльності. Сьогодні велика кількість підприємств знаходяться в пошуку фінансових ресурсів, не лише для розвитку і модернізації виробництва, але й для підтримки власного бізнесу. На сьогодні банківські кредитні ресурси, для багатьох вітчизняних підприємств є не вигідними. Тому питання організації і вдосконалення вітчизняної системи корпоративного кредитування мають на сучасному етапі важливе значення.

Стандарти кредитування корпоративного сектору останнім часом пом'якшилися, вперше за останні два роки. Найбільше – за кредитами в національній валюті та у сегменті малих та середніх підприємств. Але за кредитами великим підприємствам, за довгостроковими та валютними кредитами стандарти залишилися жорсткими.

Збільшення ліквідності банків та посилення конкуренції за платоспроможних позичальників були ключовими факторами, що спричинили пом'якшення стандартів кредитування корпоративного сектору. Як і раніше, банки відзначили негативний вплив інфляційних та курсових очікувань на стандарти кредитування [1, 2].

У 2016 року вдруге за останні два роки респонденти відзначили помірне збільшення рівня схвалення кредитних заявок корпоративного сектору під впливом приросту кредитів великим підприємствам, короткострокових кредитів та кредитів у національній валюті. Другий квартал поспіль банки зазначили пом'якшення цінових умов схвалення кредитних заявок через зниження процентних ставок. Нецінові умови для МСП, навпаки, стали жорсткішими. Сукупний попит корпоративного сектору на кредити у 2016 році зріс з 36% до 45% [1].

Банківські кредити як форма залучення фінансів для бізнесу вже давно у світі є звичним явищем, завдяки якому підприємництво може активно розвиватися, і часто – це єдиний шлях для розвитку. Розвиваються і самі банківські пропозиції з кредитування – нині практично кожен банк може запропонувати клієнтам окремі проекти для різних потреб: чи старт-ап бізнесу, чи поповнення обігових коштів, чи під купівлю конкретного обладнання або матеріалів.

В аграрному бізнесі України ситуація складніша – з багатьох причин банки упереджено ставляться до видачі кредитів сільгоспвиробникам. Не все так однозначно і серед фермерів, які досить часто не сприймають фермерство як бізнес, а більше як господарську роботу. Крім того, часто фермери не хочуть мати справу з банківськими кредитами через високі відсоткові ставки, недовіру до комерційних фінансових структур, невпевненість у своїй майбутній платоспроможності, а часто й через власну необізнаність у ситуації із банківським кредитування і самій процедурі отримання кредиту.

В середньому зараз ставки коливаються у межах 17-25%. Така різниця пояснюється тим, що при визначенні ставки в кожному конкретному випадку вплив має сума кредиту, відповідно, чим вона менша, тим ставка більша. Також на вартість кредиту впливає фінансовий стан позичальника – якщо ризик неплатоспроможності мінімальний, то ставка теж буде мінімальною. Ще одним чинником є розмір підприємства – корпоративний сектор завжди кредитується за

нижчими ставками, аніж, наприклад, малий і середній бізнес. Досвід роботи з позичальником у минулому, його репутація також впливають на відсоткові ставки. Термін кредиту залежить від цільового призначення. Якщо це кредит на поповнення обігових коштів, то максимальний термін обмежується в основному одним роком. Кредити на купівлю основних засобів надаються найчастіше на термін до 3-х років, рідше до 5-ти. Банк може поставити фермеру додаткову умову – обов'язковість відкриття рахунку в банку та проведення через нього фінансових операцій. Підприємцю ж це не завжди потрібно і вигідно [1].

Розвиток банківської системи України у поточному періоді стримуватимуть ряд чинників: відносно високий рівень ризиків банків: валютного і кредитного – через значну доларизацію активів банківської системи; мінливе нормативно-правове середовище; обмежених можливостей рефінансування зовнішніх запозичень; збереження великої частки неробочих активів через відкладені кредитні ризики за реструктуризації банками проблемної заборгованості; збереження низького рівня довіри внутрішніх і зовнішніх інвесторів та кредиторів до банківської системи; низький рівень фінансування іноземними групами своїх дочірніх українських банків [3].

Нині альтернативою банківським кредитам можуть бути кредитні спілки, гранти в різних міжнародних проектах, безповоротна фінансова підтримка, різні компенсаційні програми з держбюджету. Проте всі вони мають значні обмеження та вузькі умови, тому реальною альтернативою і конкуренцією банківським кредитам можуть бути тільки локально.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Що повинен знати фермер про банківські кредити [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/kermokerivnyka/1166-scho-povynen-znaty-fermer-pro-bankivski-kredyty.html>
2. Москвічова О. С. Стан та оцінка корпоративного сектору кредитних послуг України в умовах банківської кризи [Електронний ресурс] Режим

доступу : <http://insins.net/insurance/18-klasifkacya-strahuvannya-u-krayinah-yes.html>

3. Іоргачова М. І. Проблеми корпоративного кредитування в Україні [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/e114_60/e114iorg.pdf

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Вермієнко Т.Г. – к.е.н, доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон**

Сучасні трансформаційні процеси та фінансова криза в аграрному секторі економіки передусім позначилися на механізмі реалізації фінансової політики розвитку аграрних підприємств, що зумовило необхідність наукового осмислення й теоретичного обґрунтування цих процесів та шляхів адаптації даного механізму до сучасних умов. Актуальність дослідження зазначених проблем посилюється тим, що з початку аграрної реформи в Україні майже третина підприємств галузі залишається збитковими. Це зумовлює неухильне зростання значущості теоретичного осягнення нових підходів до формування й реалізації ефективної фінансової політики сталого розвитку аграрних підприємств та розробки напрямів впровадження відповідних практичних рекомендацій.

Інвестиційне відродження сільського господарства потребує залучення у виробництво таких обсягів інвестицій, які б забезпечували потребу в необхідних видах матеріально-технічних ресурсів. Під впливом інвестиційної кризи у сільському господарстві відбулося різке скорочення парку машин та обладнання. В умовах значного їх фізичного і морального зносу переважну частку інвестицій використовували на просте відтворення. Коефіцієнти ліквідації основних засобів щорічно перевищували коефіцієнти їх відновлення. За останнє десятиліття ступінь зносу основних засобів збільшився майже вдвічі,

а досягнутий рівень забезпечення галузі основними засобами виявився майже у сім разів нижчим від нормативної потреби [1, с.184]. Одним із засобів залучення капіталу для матеріально-технічного оновлення аграрних підприємств виступає лізинг. В Україні агролізингом займається Національна акціонерна компанія «Укragenrolізинг», третина загального обсягу фінансування якої покривається бюджетними коштами. Але навіть такі обсяги фінансування для агроформувань є незадовільними, оскільки не можуть задовольнити навіть найнеобхідніші потреби [2, с.70].

Окремою проблемою є цінова політика НАК «Укragenrolізинг», яка майже удвічі завищує ціни техніки, яка реалізується за програмою часткової компенсації, у порівнянні з імпортними цінами на таку ж техніку. Крім того, вибір сільгосптехніки, яка реалізується на умовах фінансового лізингу, відбувається на суб'єктивній основі і не завжди зумовлений ринковим попитом. Механізм державної підтримки часткової компенсації вартості техніки не приносить відповідного ефекту. Частка оновленої сільськогосподарської техніки за допомогою даного механізму становить лише близько 17% від загальної вартості. Більшість технологічного оновлення у галузі досі здійснюється за рахунок власних коштів та, в основному, іноземною технікою, бувшою у використанні, оскільки остання є дешевшою і якіснішою, ніж вітчизняна. Водночас сільськогосподарські виробники не мають преференцій з боку держави для купівлі високопродуктивної, якісної іноземної техніки, що стримує розвиток передових технологій у сільському господарстві.

Виходячи з описаних проблем фінансового лізингу аграрних підприємств та доповнюючи діючі механізми державної підтримки агролізингу, ми пропонуємо такі напрямки державної політики: створення дієвого мотиваційного механізму інвестування потенційними покупцями сільськогосподарської техніки власних коштів, збільшуючи при цьому обсяги ринку техніки за рахунок приватного капіталу; переклад фінансових ризиків з держави на лізингодавців; підвищення відповідальності за виконання

лізингових угод; заборона відстрочки лізингових платежів; створення атмосфери довіри і партнерства; збільшення суми видатків державного бюджету на часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки за рахунок зменшення витрат на фінансування НАК «Укראгролізинг»; удосконалення законодавчих і підзаконних актів, які регулюють міжнародний лізинг; здійснення заходів щодо врегулювання майнових і земельних відносин в аграрній сфері.

Фінансовий потенціал лізингу може бути посилений у разі його інтеграції з методами непрямого фінансування інвестицій, зокрема з франчайзингом, що особливо вигідно за лізингу сучасного високопродуктивного устаткування і технологій. Франчайзинг є заходом мобілізації капіталу, який залучає капіталовкладення від інвесторів, що прагнуть стати співвласниками будь-якої справи, при цьому загальна сума капіталовкладень набагато перебільшує суму, яка б могла бути отримана з традиційних джерел, акціонерного або залученого капіталу. Доцільно виробити універсальний механізм, який дозволить максимально ефективно запускати нові інвестиційні проекти на інтегрованій основі агролізингу і франчайзингу. З цих позицій фінансовий потенціал лізингу можна посилити за його інтеграції з методами непрямого фінансування інвестицій. Для цього можна запропонувати ввести в договір лізингу (або оформити паралельно з ним у рамках єдиного пакета) інші договори: простого товариства (за участю лізингодавача і лізингоодержувача) і франчайзингу (це особливо вигідно для лізингу сучасного високопродуктивного устаткування і технологій).

Важливим елементом зовнішніх фінансових джерел для функціонування аграрних підприємств є банківське кредитування. Макроекономічні чинники і специфіка сільськогосподарського виробництва обмежують доступ агроформувань на ринок банківських кредитів. Низьким залишається рівень залучення кредитів в аграрний сектор (7% від загального обсягу), хоч вартість кредитів для сільського господарства постійно зменшується, але вони ще

залишаються занадто дорогими.

Прослідковується також тенденція неефективного використання бюджетних коштів через механізм здешевлення кредитів внаслідок частих змін норм законодавства, що призводять також до зменшення інформованості потенційних користувачів коштів про можливість скористатися пільговими кредитними ресурсами. Негативним є неритмічне надходження коштів державного бюджету, що теж знижує ефективність їхнього використання аграрними підприємствами.

Аналіз умов формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств та доступу їх до зовнішніх джерел фінансування свідчить про необхідність перегляду концептуальних основ державного регулювання аграрної сфери. У фінансовому забезпеченні важливу роль має відіграти розширення фінансово-кредитного ринку, вдосконалення фінансової інфраструктури, формування більшої аграрної її спрямованості, створення кооперативних банків, підтримка розвитку кредитних спілок, розвиток страхового аграрного бізнесу та інших гарантійних та фінансових установ. Багато дослідників наголошують на запровадженні масштабної державної програми, розширенні допомоги в цьому міжнародних фінансових організацій із врахуванням особливостей та вимог сьогодення.

Таким чином, поповненню фінансових ресурсів і розширенню діяльності й розвитку сільськогосподарських підприємств сприятиме системне й комплексне реформування механізму реалізації підтримки сільськогосподарських товаровиробників, формування фінансових та кредитних відносин, розвиток фондового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Статистичний збірник «Сільське господарство України». – К.: Держкомстат України. – 2014. – 320 с.
2. Лузан Ю.Я. Удосконалення ринку фінансових послуг, як передумова розвитку аграрного виробництва / Ю.Я.Лузан // Економіка АПК. – 2009. – №8.

– С 69-74.

3. Дерій І.В. Фінансове забезпечення функціонування та розвитку аграрних підприємств / І.В. Дерій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2011. – Вип.3. – С.108-114.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

**Виклюк М. І. - к.е.н., доцент кафедри економіки і підприємництва
ПВНЗ «Європейський університет», Львівська філія**

Вибір напрямів інноваційного розвитку вітчизняних підприємств повинен опиратися на найкращі досягнення зарубіжного досвіду. Особливо це актуально, у той час, коли екстенсивні чинники розвитку вітчизняних підприємств вичерпано і відбувається процес пошуку альтернативних підходів для їх стабілізації. У розробці форм і методів державної підтримки науки та інноваційної діяльності підприємств з урахування світових досягнень слід відноситись двояко. Не усі світові досягнення при використанні їх в вітчизняній економічній системі можуть стати у нагоді і забезпечити досягнення найбільших успіхів.

Невдала апробація чужого досвіду може мати негативні наслідки для вітчизняної економіки та її галузей зокрема, і можуть полягати у наступному: допустившись похибки у виборі інноваційної моделі розвитку, можлива негативна довгострокова перспектива, яка проявиться лише через певний проміжок часу, яка супроводжуватиметься фінансовими втратами; адаптація зарубіжного досвіду повинна ґрунтуватися не лише на теоретичному чи практичному досвіді організації інноваційних процесів країн-лідерів, а й на можливостях української економіки. Тут має бути врахований науково-технічний потенціал та надбання, забезпеченість матеріально-технічними засобами, менталітет та природно-географічні особливості країни.

Дослідження щодо стимулювання інноваційних процесів провідними країнами світу дозволяє зробити висновки, що інновації є основним джерелом прогресивного їх розвитку, і спонукає до розвитку інноваційних структур кожної держави. Тому, реформування існуючої системи фінансового регулювання інноваційної діяльності вітчизняних підприємств необхідно здійснювати на засадах комплексного і системного дослідження світового досвіду регулювання інноваційної діяльності, його адаптації у межах національної економіки, прерогативами якого є (рис.): створення інноваційної інфраструктури; формування збалансованого та постійного правового регулювання інноваційної діяльності; забезпечення податкового, фінансово-інвестиційного, грошово-кредитного стимулювання всіх учасників інноваційного процесу; створення форм підтримки винахідників та інноваторів тощо. Це забезпечить економічні умови, які сприятимуть мобілізації ресурсів для виконання та реалізації інноваційної діяльності; гармонізації партнерства держави і підприємств, що базується на комплексному системному підході щодо створення та розвитку існуючих інноваційних структур, спроможних забезпечити активізацію інноваційних процесів.

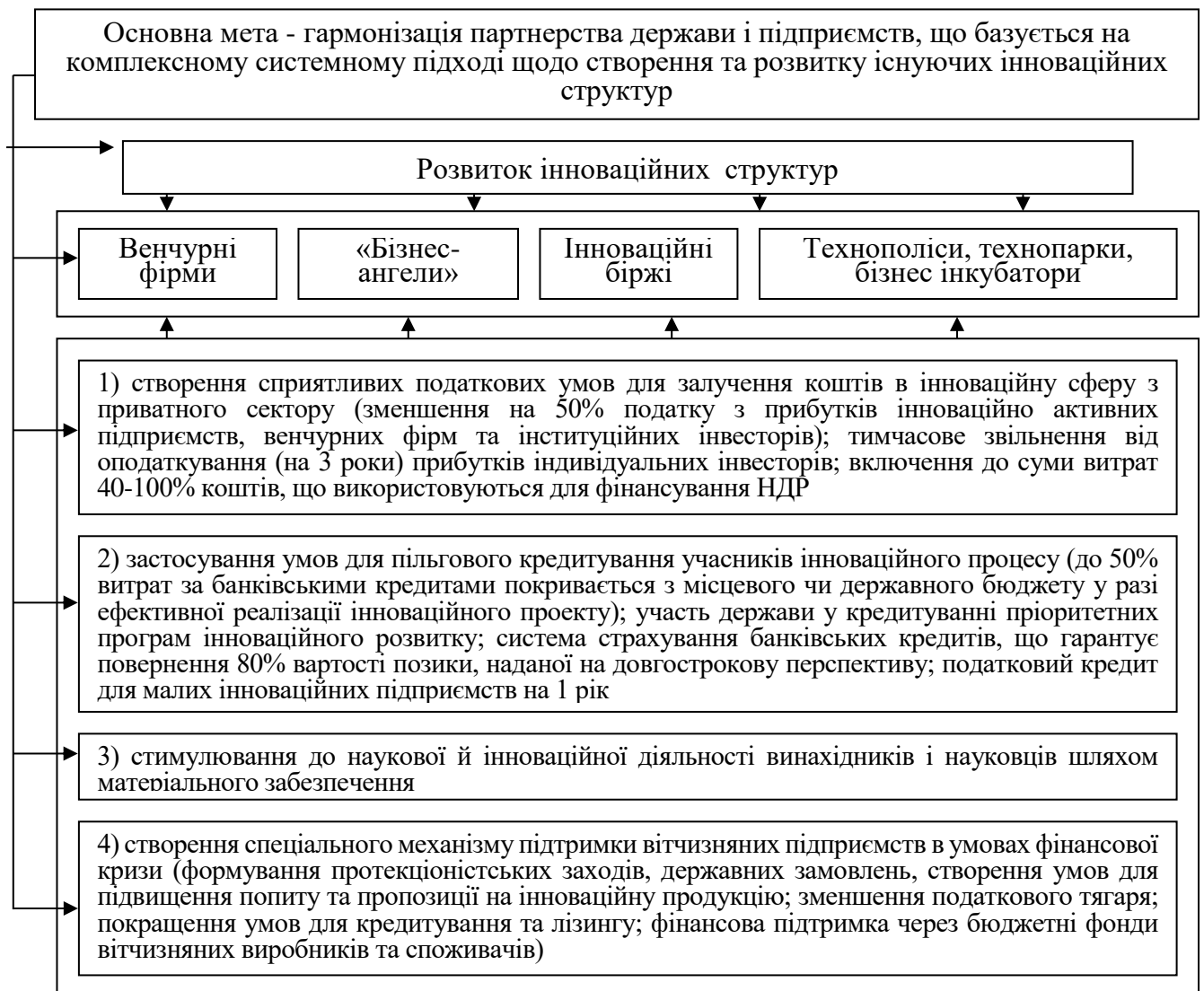

Рис. Адаптації зарубіжного досвіду в сфері регулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання до вітчизняної практики.
Джерело: сформовано автором.

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Власюк С.А. - к.е.н., доцент

Бондаренко Н.В. - к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Нестабільна фінансово-економічна ситуація в Україні, конкуренція, ризики, що пов'язані з господарською діяльністю зумовили необхідність застосування страхування як головної складової господарського механізму і засобу захисту економіки та діяльності людини від несприятливих подій, стихійних лих, аварій та катастроф тощо.

Виклики сьогодення визначають майнове страхування як найбільш вагому складову страхового ринку. Значною мірою це викликано різноманітністю його видів – страхування майна фізичних осіб: будівель, домашніх тварин, домашнього майна; страхування майна юридичних осіб в тому числі страхування майна сільськогосподарських тварин, посівів, врожаю, тварин, страхування транспортних засобів і вантажів (страхування засобів повітряного, наземного та водного транспорту, страхування вантажів) та інших видів майна. Як результат, майнове страхування займає максимальну частку страхового сегменту України за об'ємами страхових премій та виплат, котрі в структурі займають більше 70 %.

Збільшення участі та ролі страхових послуг потребує характерологічної уваги до узагальнення: нинішніх економічних теорій та концепцій страхування, фінансового менеджменту і теорії економічних ризиків; міжнародного досвіду з теорії та практики надання страхових послуг; опрацювань провідних учених і учасників страхового бізнесу країн із стабільною економікою, максимально адаптованих до фактичних умов розвитку національної економіки; а також до теоретичних і практичних досягнень методології надання страхових послуг на національному страховому ринку України.

Нині, необхідність ефективного розвитку майнового страхування є понад усе важливим, через те що для ліквідації наслідків – прямих чи опосередкованих збитків, а саме їх відшкодування через систему страхування носить позитивні макроекономічні та фінансово-економічні наслідки.

Тенденції страхового ринку показують, що фінансова криза значно вплинула на кількісні показники страхового ринку та діяльність страхових компаній, значний негативний вплив спостерігався у 2009-2012 рр. У 2013 році валові премії зросли на 33,3% (чисті премії – лише на 6,3%), а у 2015 році – відповідно на 11,1% та 20,2%. Таку динаміку зумовили, зокрема, девальвація гривні та інфляція [1].

Позитивним явищем страхового ринку для страхувальників упродовж 2004-2009 рр. було зростання рівня чистих виплат, за результатами 2009 року він сягнув «рекордної» величини – 47,8%. Упродовж 2010-2013 рр. цей показник зменшився вдвічі, а у 2014-2015 рр. знову мав тенденцію до зростання.

Кризу на ринку також пов'язують, перш за все, з девальвацією гривні, адже це спричинило:

- зростання вартості полісів КАСКО, ОСЦПВ і медстраховки;
- зростання виплат за договорами автострахування у 2015 році в порівнянні з 2014 роком приблизно на 85 млн грн;
- зниження платежів за договорами страхування кредитів – їх стало менше на 22 млн грн;
- те, що фактичною страховою діяльністю на сьогоднішній день займається близько чверті ризикових компаній, а якість активів 12% з них не відповідає законодавчим нормативам.

Загалом, страхування поділяється на дві групи: «Життя» (Life) та «Не – Життя» (Non – Life).

Перша група «Життя» (Life) об'єднує договори страхування, котрі не тільки задовольняють попити страхувальників у страховому захисті, а й спроможні покрити їхні інвестиційні зацікавлення, тобто дають змогу нагромадження й капіталізацію страхових внесків. Такі договори охоплюють поняття «Life assurance» – «страхування життя». Зразком таким договорів є договір індивідуального страхування життя, страхування дітей до повноліття і вступу в шлюб, страхування додаткової пенсії тощо. Дані договори страхування є довгостроковими та укладаються на 5, 10, 20, 30 і більше років.

Оскільки, за договорами страхування життя, відповідальність страховика настає, або у випадку смерті застрахованої особи, або якщо особа прожила до заздалегідь обумовленої договором дати, то стає зрозумілим, що за будь-яких обставин вкладені кошти повернуться застрахованій особі або її правонаступникам, притому, як правило, – з чіткими відсотками. Тобто внески

за договорами страхування життя мають для страхувальника яскраво виражений інвестиційний характер.

Друга група договорів «Не – Життя» (Non – Life) – це договори, які обслуговують інтереси виключно у страховому захисті, не стосуючись інвестиційних інтересів страхувальників. Як приклад, такими договорами є договори страхування нерухомого майна, засобів транспорту, фінансово-кредитних ризиків тощо. Вони об'єднуються поняттям «Non-life», або «General insurance» – «не-життя», або «загальне страхування» [45].

Згідно з даною класифікацією відбувається ліцензування страхової діяльності в країнах членів ЄС. Розпочинаючи з 1996 року в Україні, в нормативній базі сформовано підхід стосовно виокремлення класів (вони названі «видами»). Державним наглядовим орган у сфері страхування, який видає страховикам ліцензію на страхування нині є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (з 2011р., до 2000 р. – Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю України, з 2000 р. Департамент фінансових установ та ринків Міністерства фінансів України).

Слід зазначити, що окремої класифікації в Україні з поділом страхування на «життя» і «не-життя» немає. Перелік видів обов'язкового та добровільного страхування, на які видаються ліцензії, що визначено в ст. 6 Закону України «Про страхування», відповідають лише вимогам внутрішньої нормативно-правової бази України.

В той же час, для країн, що претендують на членство в ЄС, у тому числі і Україна, необхідним є узгодження законодавчої бази та класифікації страхування відповідно до вимог Європейського союзу.

Проте, страховий ринок в частині майнового страхування має досі значні невикористані можливості. Оскільки, в Україні, на даний час, застраховано лише біля 10 % ризиків, і в той час лише ті, які підлягають обов'язковому страхування, в той же час коли у більшості зарубіжних країн даний показник становить 90 – 95 %.

Отже, нині, в діяльності майже всіх суб'єктів господарювання основними загальними рисами є складне фінансове становище, відсутність вільних грошових коштів, які необхідні для покриття витрат матеріальних збитків, що заподіяні природними стихійними лихами, через це величезну роль має необхідність створення дієвого механізму страхового захисту майна на випадок його знищення або пошкодження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гориславець П.А. Основні індикатори вітчизняного страхового ринку / П. Гориславець / Фінанси, банківництво, страхування: матеріали Міжн. наук.-практ. конференції молодих вчених, 22–23 вересня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – С.41-44.

2. Класифікація страхування у країнах ЄС [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://insins.net/insurance/18-klasifkacya-strahuvannya-u-krayinah-yes.html>

ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ НІШЕВОЇ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Галат Л.М. - к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон

Вагомість виробництва і ринку овочів визначається незамінністю овочів для самого існування людини. Цінність овочів полягає й у тому, що вони є джерелом вітамінів, мінеральних солей, органічних кислот та інших фізіологічно активних тварин. Темпи зростання виробництва овочів складають приблизно 5% в рік, у той же час темпи зростання виробництва фруктів складають 3% в рік [1, с 147]. Тому що овочі, а не фрукти є базовими у споживанні, тому й логічно, що виробництво овочів зростає швидше. Одним з чинників зростання виробництва овочів, як розповсюдженої їжі людей є наслідком світового приросту населення – 1,87% щорічно.

Не менш важливим чинником є зростання за рахунок змін звичайних вподобань споживачів. Так, мода на здоровий спосіб життя, який зараз диктують розвинені країни, призводить до того, що у щоденному раціоні людини фрукти і овочі приходять на заміну протеїнам і крохмалю і займають значну його частину. Валове виробництво овочів в Україні за останні чверть століття зросло на 40%, а в розрахунку на душу населення майже вдвічі [2].

Таблиця 1

Валове виробництво овочів в Україні, тис. т. /кг

Роки	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Валове виробництво овочів в Україні	6666,4	5821,3	8122,4	9832,9	10016,7	9872,2	9637,5	9214,0
Виробництво овочів на 1 особу в Україні	128	118	177	215	220	217	224	215

В умовах насиченості ринку традиційною овочевою продукцією виникає проблема реалізації для продавця і виробника, а отже і доходності такого виробництва. В умовах насиченості ринку додаткову доходність можуть забезпечити нішеві овочеві культури та овочеві продукти. До таких овочевих культур можемо віднести деякі види зелені, салатів, спаржа, артишоки, екзотичні сорти та види традиційних та розповсюджених овочів, біоовочі та ін., овочеві продукти, що використовуються у ресторанному харчуванні, кондитерському виробництві тощо. За нашими спостереженнями плодоовочеві культури цієї групи займають незначну питому вагу у структурі загального виробництва чи об'ємі ринку овочів, проте майже усі вони відносяться до дорогого та середнього за цінами сегменту, а отже є привабливими для виробництва.

У світі вирощують близько 600 видів овочевих культур. Крім цього, ще 900 видів використовується людьми як овочі і зелень. На території України культивують понад 100 видів, але найпоширенішими є 33. Останніми роками на ринок надходить близько 40 видів свіжих овочевих і баштанних культур,

тоді як у 80-х роках минулого століття в Україні вирощувалося понад 300 сортів 50 овочевих культур [3, с. 38]. Отже потенціал навіть районованих овочевих культур не використовується.

Крім того, на ринку овочів втрачено російський ринок і АР Крим внаслідок ембарго, виробники вимушені частково переорієнтуватися на внутрішній ринок. Новими нішами можуть стати: популяризація нових сортів, продуктів переробки (наприклад, соки або напівфабрикати овочеві), а також біоовочі, споживання яких в Європі стрімко зростає. Так, наприклад, за даними асоціації виробників євро продукції в Німеччині, одному з найбільших ринків біояблук в Європі, у 2013/14 маркетинговому році близько 49% біояблук було завезено з-за кордону. Незважаючи на розширення площ під екологічним землеробством, місцеві садівники не встигають задовольняти попит, що постійно зростає. Сьогодні основними постачальниками біояблук на ринку Німеччини є Італія, Аргентина та Нова Зеландія. Це означає, що попри значні транспортні витрати німецькі споживачі усе одно готові платити за такі яблука. За умов проходження сертифікації багато садівників в Україні зможуть представляти свою продукцію на таких ярмарках, укладати договори та отримувати цінову премію за свій товар [4, с. 11].

Серед населення, а також кафе і ресторанів як в Європі так і в Україні все більше виникає споживачів плодоовочевої продукції дообробленої і підготовленої до вживання. Наприклад, вимитий та нарізаний салат, або очищена та нарізана цибуля. Ця продукція значно дорожче, але споживачі переважно у великих містах, де рівень доходів вищий, готові платити за додаткові послуги.

Зокрема в Італії великим попитом користується овочева продукція, готова до вживання, вимита і нарізана. У країні щороку вирощують понад 9 млн. т різних овочів: помідорів, капусти, салату, цибулі, артишоків, баштанних культур. У Північній Італії, як в інших європейських країнах, овочі вирощують влітку, а на півострові і островах - навіть у зимовий час. Це дозволяє Італії

постачати свіжі овочі на ринки європейських країн раніше за своїх конкурентів, витягуючи з цього чималі вигоди.

Деякі нішеві культури є джерелом додаткового доходу для фермерів, які спеціалізуються на виробництві ягід та винограду. Зокрема, деякі фермерські господарства Херсонської області, які використовують краплинне зрошення як технологію зрошення і підживлення рослин на одних земельних ділянках разом з виноградом на шпалерах вирощують полуницю, що розташовується у спеціальних касетах з субстратом на рівні середини шпалери, а безпосередньо на землі між штамбами винограду вирощують зелень, салат, шпинат та інші нішеві культури.

Перехід українців на споживання свіжих фруктів та овочів вирощених на сезонній основі на цілорічне споживання стало можливим не лише за рахунок імпорту цієї продукції та плодів і овочів з теплиць, а і шляхом використання змішаних технологій захисту рослин від температурних перепадів, збереження чи постачання вологи. Для цього використовують окреме вирощування розсади, різні терміни посіву чи висадки овочів, - підзимовий, зимовий, ранньовесняний, весняний, літній та осінній, а також застосовують дорощування і дозрівання на вигонку. Великі можливості створюються за рахунок використання утепленого укриття, парових гряд і гребенів, укриття агроволокном, темною плівкою, тощо.

Конвеєрне постачання свіжих овочів на ринок, у торгівельні мережі протягом року це комплекс організаційних, технологічних заходів по підборі овочевих культур, сортів, технологій вирощування, транспортування, зберігання та імпорту, що забезпечують постійне їх надходження споживачам.

Наприклад, асортимент капусти охоплює не тільки білокачанну, а й пекінську, броколі, кольрабі, савойську, брюсельську. Проте, останні відносяться до нішових видів оскільки користуються попитом лише певного сегменту споживачів. Така ситуація обмежує ринок, можливості розширення виробництва і споживання таких цінних і корисних овочів. На нашу думку,

необхідно фермерам, торгівельним мережам в різний спосіб розповсюджувати інформацію про ці культури серед потенційних споживачів на рекламних листівках, упаковці, шляхом розповсюдження привабливих рецептів блюд з цих овочів, рекламувати їх можливо на ярмарках, виставках та ін.

Оптимальним шляхом вирішення проблем галузі буде поєднання поступового зниження імпорту овочевої та плодоягідної продукції, яку можна успішно виробляти в Україні, з одночасним розвитком вітчизняного плодоовочівництва на основі впровадження інноваційно-інтенсивних технологій виробництва, які забезпечують високу прибутковість галузі за рахунок зростання врожайності, підвищення якості продукції, та розширення термінів отримання свіжої продукції безпосередньо з поля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін]; за ред.М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Каблука, В.Я. Месель-Веселяув, М.М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – С.146-148.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Розділ «Сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу://<http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Напрями та особливості сучасної селекції овочевих культур / [під ред.. Т. К. Горової, О.П.Самовола, Е.І. Яковенко та ін]. – Х: ЮБ УААН, 2001. – 350.
4. О. Кандул, С.Кандул Ринки ЄС для плодів і ягід з України/ Кандул О., Кандул С. // Садівництво по-українськи. – 2016. - №2. – С.11.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

**Данік Н. В. – к. е. н., доцент
Миколаївський національний університет
Ім. В.О. Сухомлинського**

Складність внутрішньої побудови функціонального комплексу операцій, які ввійшли до складу механізму банківського нагляду у світі, визначило необхідність формування єдиного підходу щодо узгодження змісту і процедур виконання функцій ефективної системи банківського нагляду, що мало забезпечити дієвість наглядової діяльності у цілому. Створення такого підходу насамперед ґрунтувалося на упорядкуванні системи принципів, дотримання яких в процесі розбудови механізму банківського нагляду сприяють вирішенню основних завдань системи банківського нагляду. Саме такий шлях було обрано світовою банківською спільнотою, відображенням чого став тривалий і масштабний процес упорядкування концептуальних засад і визначення принципів наглядової діяльності, ініційований Базельським комітетом з питань банківського нагляду.

Крім того, в ході розбудови механізму банківського нагляду та здійснення наглядової діяльності відбувається формування складної системи соціально-економічних відносин, упорядкування яких виходить за межі пошуку раціональної моделі банківського нагляду. Виконання учасниками наглядового процесу специфічних функцій в рамках зазначених відносин, в свою чергу, вимагає належного унормування, що закономірно обумовлює посилення уваги науковців до вирішення питань розширення складу принципів банківського нагляду.

Аналізуючи еволюціонування підходів банківського нагляду у міжнародному просторі, варто відмітити, що найбільша активність його розвитку спостерігається у період з 2004 року і до теперішнього часу.

Впровадження нових вимог банківського нагляду планується Базельським комітетом протягом 2013–2019 років з поетапним їх

вдосконаленням. Це стосується реформи щодо структури активів і капіталу банків. До 2019 року вимоги до частки акціонерного капіталу в структурі загального регулятивного мають бути посилені.

Таким чином, головною метою Базеля III є значне підвищення вимог до форми капіталу першого рівня (Tier I), до якого треба додавати тільки акції та нерозподілений прибуток.

За умовами Базеля III основний капітал повинен утричі перевищувати додатковий. Окрім цього, встановлюється новий розмір коефіцієнту лівереджу в розмірі 3% (відношення обсягу позикових коштів банку до власних, який зменшить ризики. Частка позикових активів є новим введенням Базельського комітету. Цей показник в минулому жодного разу не мав місце у ролі складової Угоди про капітал.

Враховуючи кризові явища у фінансовій сфері, які відбулися, Базельський комітет запропонував ввести в дію нагляд за ризиком ліквідності, який базується на визначенні показників коефіцієнту ліквідного покриття та коефіцієнту чистого стабільного фінансування [1].

Отже, можна зробити висновок, що хоча у світі і спостерігаються тенденції до консолідації органів нагляду, моделі регулювання та нагляду в кожній країні формуються, спираючись на національні особливості і рівень розвитку фінансового сектору, а запорукою формування ефективної наглядової системи є досконала законодавча база і достатньо розвинена економіка кожної окремо взятої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Положення Про планування виїзних інспекцій і Положення Про порядок визначення та застосування комплексної рейтингової оцінки комерційних банків за системою CAMEL : постанова НБУ від 25.06.98 № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ПРИНЦИПИ ОЦІНЮВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Джерелюк Ю.О. - к.е.н., доцент
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон**

В умовах конкурентного середовища діяльність будь-якого підприємства, залежить від безлічі чинників. Тому актуальною стає завдання створення системи оцінки та прогнозування антикризової стійкості підприємства з метою завчасного попередження небезпеки, що загрожує, прийняття необхідних заходів захисту і протидії.

Антикризова стійкість підприємства досягається при такому стані суспільних та економічних відносин, при якому відсутні загрози критичного характеру і в той же час зберігається повноцінна здатність господарюючого суб'єкта адекватно реагувати на ці загрози, маневруючи фінансовими ресурсами, виробничими програмами, технологіями та іншими ресурсами.

Забезпечення антикризової стійкості підприємства розглядається як сукупність управлінських заходів, спрямованих на прогнозування економічної кризи підприємства і виявлення її на ранніх стадіях, в результаті яких підприємство зберігає можливість стійкого функціонування і здатне здійснювати розширене відтворення і створювати стабільні конкурентні переваги в умовах конкурентного середовища.

Основні цілі оцінки антикризової стійкості підприємств полягають у наступному:

- оцінка стану і динаміки стійкості підприємства в розглянутому періоді з точки зору показників антикризової стійкості;
- своєчасне прогнозування і виявлення деструктивних тенденцій, інших загроз підприємства;
- визначення причин, джерел, характеру, інтенсивності негативного впливу загроз на антикризову стійкість підприємства;

- прогнозування наслідків загроз як на антикризову стійкість підприємств;

- системно-аналітичне вивчення ситуації, що склалася і тенденцій її розвитку, розробка оперативних і довгострокових заходів щодо попередження і нейтралізації загроз антикризовій стійкості підприємства.

Оцінювання антикризової стійкості підприємства має ґрунтуватися на ключових чинниках забезпечення результативності та ефективності із застосуванням інформаційних технологій і систем управління. Моніторинг та оцінювання інформації про стан складових антикризової стійкості підприємства, можливості, що генеруються конкурентним середовищем, невизначеності та загрози виникнення кризи є основою для прийняття управлінських рішень щодо управління виробничо-господарською діяльністю підприємства, забезпечення розвитку підприємства та досягнення максимального позитивного результату.

Процес оцінювання має здійснюватися таким чином, щоб були враховані і однозначно ідентифіковані характеристики, необхідні для належного функціонування бізнес-процесів, моніторингу та безпосередньо оцінювання.

Важливим елементом у розробці методики оцінювання є ідентифікування основних принципів, які визначають правила, що формують методичний підхід щодо оцінювання підприємства. Основними з них є:

- точність оцінювання (точне визначення параметрів об'єкта оцінювання);

- визначеність оцінювання (чітке визначення параметрів об'єкта оцінювання);

- простота оцінювання (визначення спрощеного набору вхідних показників, які визначають кінцевий результат);

- інформативність оцінювання (достовірне відображення стану об'єкта);

– цільова орієнтація оцінювання (процес здійснюється відповідно до поставленої мети та запитів користувачів вихідних результатів);

– системність оцінювання (оцінювання кожної складової антикризової стійкості підприємства як складної економічної системи у взаємозв'язку між собою та із конкурентним середовищем);

– доступність і достовірність вхідної інформації (орієнтація на основні форми фінансової звітності підприємства);

– здійснення оцінювання в часі (процес оцінювання включає визначення ретроспективного, поточного стану антикризової стійкості підприємства та її прогнозування).

Оцінювання передбачає дотримання певної схеми дослідження: зазначення назви і сутності кожної із складових; переліку основних характеристик, що свідчать про посилення (ослаблення) розглянутої складової; визначення функціональних підрозділів підприємства, що відповідають за неї; методики оцінювання її рівня, включаючи критерії оцінювання. Методика оцінювання кожної складової ґрунтується на визначенні та розрахунку характерних показників (коефіцієнтів) для кожної складової, порівнянні їх з показниками інших підприємств, інтегральному оцінюванні всього комплексу факторів [1, с. 58]. Інтегральний показник оцінювання антикризової стійкості підприємства має враховувати усі чинники її формування і забезпечення.

У вітчизняній літературі немає і єдиної формули розрахунку рівня антикризової стійкості підприємства. Найбільш докладно підходи науковців до оцінювання стійкості розглянуто в економічній літературі лише на прикладі фінансової, економічної, стратегічної стійкості. Результати проведеного дослідження показали, що підходи науковців до оцінювання стійкості підприємства є різноманітними та різнобічними, що проявляється в меті та напрямках, методах, засобах та глибині оцінювання, у виборі результуючого показника тощо.

На теперішній час вже накопичилася значна кількість методик оцінки економічної стійкості, які можна виокремити в такі групи:

- побудовані на аналізі фінансового стану і визначення ймовірності банкрутства;

- засновані на принципах системного підходу з визначенням узагальненого (інтегрального) показника (середньої арифметичної, середньої геометричної, рейтингової оцінки та ін.) економічної стійкості, який включає оцінку різних структурних елементів (функціональних підсистем);

- на експертних оцінках. В основу методик закладений принцип побудови геометричних фігур (багатокутників) сторони яких є шкалами бальних оцінок значущості виділених структурних елементів, які визначаються експертним методом. Отримані багатокутники порівнюються з ідеальною фігурою, границі зон стійкості якої також визначаються експертним методом. Результати порівняння використовуються для визначення сильних і слабких елементів, які складають напрямки забезпечення стійкості підприємства, а також для порівняння підприємств між собою.

- засновані на кібернетичному підході і на стійкості та надійності технічних систем, де стійкість розглядається як показник, який можна виразити через математичні залежності і змінні, і інтерпретувати їх. Методики дають можливість встановити та описати вплив зовнішнього і внутрішнього середовища;

- комплексні підходи оцінки стійкості, що містять в собі якісні та кількісні методи аналізу.

У роботах Ю. В. Богатіна, Б. Н. Герасімова економічна стійкість підприємств оцінюється як сума усіх факторів, що впливають на економічну стійкість підприємств [2; 3]. На важливість використання компетентнісного підходу до рейтингової оцінки стратегічної стійкості підприємства вказує О. І. Макеєва [4]. Найбільшого поширення отримали методи кількісної оцінки за ключовим показником діяльності підприємства, з визначенням

узагальненого (інтегрального) показника. Так, С.Н. Анохін [5, с. 12] при розрахунку узагальненого коефіцієнту економічної стійкості використовує мультиплікативну модель оцінки стійкості.

І. В. Брянцева [6, с. 20] застосовує інший підхід (адитивна модель оцінки) до визначення часткових та інтегрального показника економічної стійкості підприємства.

Одне з небагатьох досліджень щодо оцінки антикризової стійкості можна виявити в роботі В.О. Коюди, згідно з якими, для розрахунку узагальнюючого показника рекомендується до використання метод адитивного згортання компонентів вектора, що дозволяє об'єктивно оцінити вплив кожної окремої складової (фінансової стійкості; техніко-технологічного рівня; прибутковості; організаційного рівня; кадрового складу; ліквідності) на загальний рівень антикризової стійкості [7]. На нашу думку, при структуруванні антикризової стійкості автор значно звужив перелік її структурних компонентів, акцентуючи увагу лише на внутрішніх складових, що може стати причиною необ'єктивності отриманих результатів.

Незважаючи на актуалізацію цієї проблеми, серед провідних науковців ще й сьогодні не існує єдиної бази щодо методичного підходу до оцінки економічної стійкості підприємств. Можна погодитися і з тими дослідниками, які стверджують, що значна кількість запропонованих методичних підходів до розрахунку економічної стійкості не має комплексного характеру і тому не дає можливості повною мірою забезпечити підприємців дієвим інструментарієм забезпечення стійкості функціонування в кризових умовах.

Аналіз рівня антикризової стійкості дозволяє охарактеризувати не поточний стан підприємства, а його здатність за рахунок гнучкості і прийняття управлінських рішень витримувати вплив кризових явищ, що відбуваються у конкурентному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : навчальний посібник / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга»; К. : ВД «Княгиня Ольга», 2005. – 234 с.
2. Герасимов Б. Н. Экономическая устойчивость в деятельности предприятия / Б. Н. Герасимов, М. Н. Рубцова // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2006. – №8. – С.108-111.
3. Богатін Ю.В. Інвестиційний аналіз : навч. посіб. / Ю. В. Богатін, В. А. Швандар. – К. : ДІС, 2000. – 286 с.
4. Макеева Е.И. Совершенствование инструментария повышения стратегической устойчивости промышленных предприятий : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. эконом. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Е.И. Макеева Москва, 2015. – 26 с.
5. Анохін С.Н. Исследование стратегий экономической устойчивости промышленных предприятий : автореф. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / С. Н. Анохін. – Саратов, 2003. – 20 с.
6. Брянцева И.В. Рейтинговая оценка экономической устойчивости строительного предприятия / И. В. Брянцева // Экономика строительства. – 2002. – №11. – С. 20-22.
7. Коюда В. О. Методичний підхід до оцінки антикризової стійкості підприємства / В. О. Коюда О. М. Костіна // Бізнес Інформ. – 2013. – № 9. – С. 237-239.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

Жученко Д.Б. - к.е.н.

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Сукупність витрат на виробництво продукції виражених у грошовій формі становлять собівартість продукції бджільництва. Облікова практика формування виробничих витрат в сільськогосподарських підприємствах України вказує на те, що більшість господарюючих суб'єктів в галузі бджільництва використовують постатейний облік витрат. Зокрема, групування витрат у бджільництві здійснюється по статтях: оплата праці з нарахуваннями пасічника, помічника та інших осіб задіяних в технологічному процесі; вартість кормів та меду залишеного бджолосім'ям на зимово-весняний період; вартість вощини, малоцінного пасічного інвентарю та ветеринарних препаратів; роботи і послуги як власних допоміжних виробництв так і надані зі сторони; витрати на утримання основних засобів; страхові платежі та інші витрати.

Проте, дискусійним залишається питання визначення собівартості окремих видів продукції бджільництва, враховуючи їх різноманітність та можливість одержання в єдиному технологічному циклі.

Застосування баз розподілу витрат у бджільництві є об'єктивною необхідністю, від якої неможливо відмовитись. Самі ж бази розподілу витрат періодично змінюються та вдосконалюються, що сприяє справедливому розподілу витрат між видами продукції.

Об'єкти обліку витрат і калькуляційні одиниці визначаються за виробничим напрямком, обраним підприємством. Повний їх перелік, наведений у додатку 1 до Методрекомендацій № 132, включає такі об'єкти обчислення собівартості та калькуляційні одиниці, що їм відповідають: неплідна матка, матка плідна, пакети з бджолами (рої), стільники бджолині – 1 шт.; мед, віск бджолиний – 1 ц; прополіс – 1 кг; рій – 1 шт.; яд бджолиний (сирець), пилок квітковий, маточне молоко – 1 г; стільникова рамка – 1 шт.; запилення культур

– 1 га. Методрекомедаціями № 132 установлено такі правила калькулювання собівартості продукції бджільництва: у розплідницькому напрямку об'єктом калькулювання є собівартість нових бджолосімей, уся інша продукція вважається побічною та виключається із загальної суми витрат. Собівартість однієї бджолосім'ї визначають діленням витрат, що залишилися, на кількість отриманих бджолосімей; у медовому напрямку собівартість окремих видів продукції (мед, нова бджолосім'я тощо) розраховується шляхом розподілу загальної суми витрат за видами продукції пропорційно до їх вартості. Собівартість приросту кількості стільників обчислюється за собівартістю топленого кондиційного воску [3].

Зважаючи на сучасні потреби управління, дуже важливо знати скільки коштує одержаний кілограм меду, тобто яка його собівартість. Це можна обчислити, якщо відомі витрати на утримання пасіки і кількість меду одержаного у минулому сезоні. Якщо ж бджоляр не вів суворого обліку своїх витрат, то здійснити фактичну калькуляцію собівартості дуже складно, тому для розрахунку собівартості продукції бджільництва велике значення має система обліку. У бджільництві ведуть виробничо-контрольний і бухгалтерський облік. Журнал пасічника є основним реєстром виробничо-контрольного обліку. Крім того, складають акти весняної та осінньої ревізій пасіки, ведуть щоденник пасіки, журнал обліку інвентарю і матеріалів. У зв'язку з тим, що період понесення витрат на виробництво продукції не збігається з періодом виходу продукції і перевищує один календарний рік, це призводить до визначення собівартості сільськогосподарської продукції один раз наприкінці року за допомогою коефіцієнтів переведення продукції в медові одиниці. Але такий підхід не задовольняє потреб оперативного управління, так як процеси виробництва і реалізації продукції фактично закінчилися і на їх результати вплинути вже неможливо. Застосування такої методики призводить до необґрунтованого збільшення собівартості окремих видів продукції [1].

Проблемним питанням залишається віднесення витрат бджолозапилення ентомофільних сільськогосподарських культур на витрати рослинництва. Проте, сучасні погляди науковців акцентуються на тому, що частину витрат на виробництво продукції бджільництва недоцільно відносити на рослинництво, оскільки це не забезпечує формування дійсної собівартості як продукції бджільництва так і рослинництва.

Методика розподілу витрат між видами продукції бджільництва пропорційно реалізаційних цін не є досконалою, оскільки відсутній прямий зв'язок між ціною реалізації та фактичною собівартістю. Також, при розподілі витрат береться до уваги валовий мед, що містить кормові залишки у вуликах на зиму, котрі формують вартість незавершеного виробництва.

Сучасні наукові погляди зводяться до того, що в основу бази розподілу витрат для визначення собівартості продукції бджільництва слід покласти енергозатрати бджіл як біологічної одиниці на виробництво продукції. Енергоємність продукції є показником який безпосередньо відображає категорію вартості, тому його застосування в якості бази розподілу витрат комплексного виробництва в бджільництві доцільне, оскільки дозволить об'єктивно розрахувати затрачений обсяг ресурсів на створення конкретного виду продукції і визначити фактичну собівартість, необхідну для планування виробництва, прийняття оперативних управлінських рішень і пошуку резервів зниження витрат [2].

Відсутність єдиних методичних підходів до визначення собівартості продукції бджільництва зумовлює розробку чітких методичних рекомендацій з обліку витрат та калькулювання собівартості продукції, що в свою чергу обумовлено технологічними особливостями виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Авер'ненко Л. П. Калькулювання собівартості продукції бджільництва [Електронний ресурс] / Л.П. Авер'ненко // Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/>.

2. Афанасьєва К. Ю. Розвиток калькулювання собівартості продукції бджільництва в Республіці Білорусь: теорія і практика / К. Ю. Афанасьєва // Облік і фінанси. – 2015.– № 2. – С. 8-14.

3. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001р. № 132 // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2001. – № 18. – С. 21-42.

УКРАЇНА В СИСТЕМІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Корнєва Н.О.

Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського

Сутнісне розуміння європейського вибору України передбачає відкриття нових перспектив співробітництва з розвинутими країнами континенту, створення сильних можливостей економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це найкращий спосіб для реалізації її національних інтересів. Для України європейська інтеграція дозволяє модернізувати економіку, подолати технологічну відсталість, залучити іноземні інвестиції і новітні технології, створити нові робочі місця, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.

Особливою формою співпраці прикордонних територій є єврорегіони, які виступають формою транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон, спрямованого на координацію спільних зусиль і здійснення ними узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності відповідно до національних законодавств і норм міжнародного права, для розв'язання спільних проблем і в інтересах людей, що заселяють його територію по різні сторони державного кордону [1; 6; 10]. Єврорегіони

сприяють інтеграції країни до європейських структур, дають змогу вирішувати проблеми, пов'язані з становищем національної економіки. Важливою рисою національного підходу до транскордонного співробітництва є орієнтація на загальноєвропейські основи та принципи його здійснення. Для України останнім часом є характерним підвищення інтересу до питань щодо створення єврорегіонів і транскордонної співпраці, оскільки транскордонна співпраця виступає інструментом просторового розвитку. Розширення участі прикордонних регіонів України в ньому розглядається як підґрунтя для сталого розвитку, як уздовж її державного кордону, так і країни в цілому.

Країни Євросоюзу набули значний досвід транскордонної співпраці, спрямованої на усунення відмінностей у рівні економічного достатку, соціальної захищеності, охорони здоров'я, освіти, екологічної безпеки та інших факторів, які визначають рівень життя мешканців сусідніх областей.

Кордони України з Угорщиною, Словаччиною, Румунією, Польщею, Молдовою, Росією і Білоруссю простяглися більше 5,6 тис. км. На карті кордони – це лінії, що ділять країни. В дійсності вони також і об'єднують людей.

Відповідно до зазначеного перспективною є активізація транскордонної співпраці України у напрямках:

- підписання угод та договорів про співпрацю з акцентом на розвиток транскордонного співробітництва;
- написання спільних стратегій розвитку транскордонного співробітництва, регіональних програм розвитку транскордонного співробітництва;
- затвердження концепцій та програм щодо створення транскордонних індустріальних парків, промислових зон, кластерів та інших форм транскордонного співробітництва, або реалізації існуючих проектних ініціатив.

Поряд з цим активізація єврорегіонального співробітництва має відбуватися у напрямках:

– удосконалення нормативно-правової бази в рамках імплементації Протоколу №3 до Мадридської Конвенції та запровадження нових форм євро регіонального співробітництва;

– забезпечення роботи Міжвідомчої комісії з питань підтримки транскордонного співробітництва та єврорегіонів на постійній основі та залучення до її складу представників асоціацій єврорегіонів, так як питання транскордонного співробітництва стосуються, насамперед, територіальних громад прикордонних регіонів;

– проведення реорганізації єврорегіонів з використанням індивідуального підходу до кожного єврорегіону;

– реформування механізмів функціонування єврорегіонів шляхом розробки стратегії розвитку кожного євро регіону з врахуванням стратегічних пріоритетів загальноєвропейського, державного та регіонального рівнів та удосконалення механізмів їх взаємодії на державному і місцевому рівнях;

– створення договірних платформ між євро регіонами, що утворені на кордоні з країнами ЄС та єврорегіонами, утвореними з країнами, які не є країнами-членами ЄС . Це дозволить налагодити взаємодію між євро регіонами, утвореними на західному та східному кордонах України та сприятиме появі додаткових можливостей для їх розвитку тощо.

РЕГУЛЯТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ АПАРАТУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

**Кравчук Л.С. – к. е. н., доцент
Миколаївський національний університет
Ім. В.О. Сухомлинського**

На сучасному етапі в Україні впроваджено систему управління регіональним розвитком на основі принципів, стандартів та практик ЄС. Відповідно до стандартів ЄС забезпечується планування регіонального розвитку:

- затвердження КМУ Плану заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку;

- координація підготовки регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації, моніторинг стану їх розробки.

Вдосконалення моніторингу та оцінки регіональної політики здійснюється наступним чином:

- організація проведення соціально-економічного розвитку в Мінрегіоні;

- сприяння впровадженню Держстатом європейської системи статистичної звітності на регіональному рівні у форматі NUTS (NUTS 2 – регіон, NUTS 3 – група районів (субрегіон) та міська агломерація);

- підвищення аналітичних можливостей для аналізу та моніторингу регіонального розвитку. Створення автоматизованої бази даних з відкритим доступом для моніторингу та оцінки регіонального розвитку за стандартами ЄС, створення «карт» регіонів;

- залучення допомоги ЄК, МБРР для впровадження європейської системи статистики та моніторингу.

В рамках місії створення ефективної системи управління регіональним розвитком передбачено впровадження транскордонного співробітництва. Визначено правові рамки та фінансові інструменти співробітництва з ЄС 2014-2020, макроекономічної Стратегії ЄС Дунайська стратегія, Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та дозвілля (ESp).

Основними трендами регуляторної політики є дерегуляція та децентралізація, що відображено на рис.1.

Суть дерегуляції – зняття адміністративних бар'єрів та максимальне спрощення умов ведення господарської діяльності. Виходячи з цього дерегуляція є процесом безперервним і таким, що охоплює усі унормовані сфери господарства, що обумовлює максимально широке коло учасників цього процесу. Ситуацію можна поліпшити, якщо уникати епізодичних і

несистемних дій. Планування і професійна реалізація цього процесу мають збільшити ефект. Водночас важливим є широке інформування суспільства про стан та результати дерегуляції з одночасним залученням зацікавлених бізнес груп до цієї роботи.

Рис. 1. Актуальні напрямки державної регуляторної політики в Україні*

* розроблено автором

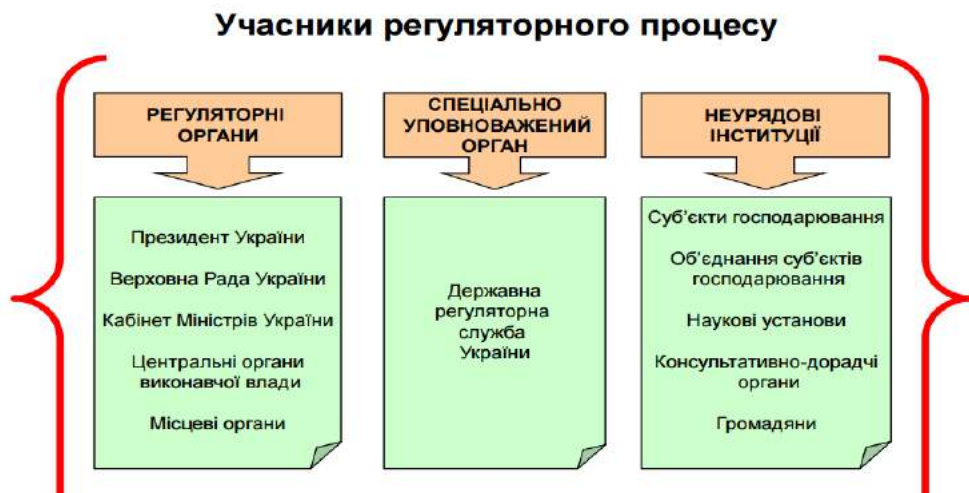

Рис.2 . Учасники регуляторного процесу

Нині регуляторний процес у нашій країні набуває ознак цивілізованого, демократичного характеру, в якому фізичним та юридичним особам, їх об'єднанням, органам місцевого самоврядування і територіальним громадам відведено не другорядну, а провідну роль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Нижник, Н.Р. Державне управління в Україні і нові погляди / Н.Р. Нижник. - Луцьк: Центр підвищення кваліфікації, 2008. – 19с.
2. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11 вересня 2003 №1160–IV. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
3. Юлдашев, О. Х. Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні: Монографія / О.Х. Юлдашев. – К. : МАУП, 2005. – 336с.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Мельник К.М. - к. е. н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Нині комерційні банки відіграють головну роль в мобілізації і перерозподілі капіталу, акумуляції тимчасово вільних грошових коштів та їх розміщенні. Тому найважливішою складовою всієї банківської політики є політика формування ресурсної бази банку. Основна частина банківських ресурсів утворюється в процесі проведення депозитних операцій банку, від правильної організації яких залежить ефективність функціонування будь-якого банку.

При проведенні депозитної політики комерційні банки повинні враховувати: принципи організації депозитних операцій, їх взаємозв'язок з сукупним грошовим обігом; співвідношення економічних і організаційних методів в управлінні депозитними операціями; форми депозитних рахунків і сферу їх застосування; порядок відкриття і закриття депозитних рахунків; правила зарахування та вилучення грошових коштів клієнтів; порядок і умови

переведення грошових коштів з одних депозитних рахунків на інші; визначення джерел банківських вкладів і структури банківських пасивів і активів; граничні терміни зберігання грошових коштів на депозитних рахунках. Реалізувати це зможе лише той комерційний банк, який постійно розширює діапазон клієнтських послуг, знижує витрати, покращує якість кредитно-розрахункового і касового обслуговування, надає різні пільги при обслуговуванні клієнтів, пропонує їм різного роду консультації.

На сьогодні основною проблемою по формування депозитного портфеля, яка на даний момент потребує негайного вирішення є відтік грошових коштів з депозитних рахунків клієнтів. Тому для стабільної роботи банку необхідно заохочувати клієнтів, щоб вони не тільки достроково не вилучали кошти, а й після закінчення строку дії договору продовжили його дію.

Також аналітики визначають низький рівень довіри до банківської системи першим у списку ризиків і загроз 2016 року [1].

До проблем формування депозитної політики банків можна віднести недоліки в організації депозитного процесу: відсутність відповідного підрозділу в банку, низький рівень постановки маркетингових досліджень депозитного ринку, обмежений спектр депозитних продуктів; міжбанківську конкуренцію.

Для підвищення стабільності депозитної бази в першу чергу необхідно вжити заходів на макрорівні, створивши сприятливі умови. Це повинні бути заходи НБУ по стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України, які б дали змогу забезпечити стабільне функціонування всього банківського сектору [2].

На наш погляд, основною проблемою є слабка капітальна база, так як вона безпосередньо впливає на ліквідність і платоспроможність комерційного банку. Масштаби діяльності, а також розміри доходів, які він отримує залежать від розмірів тих ресурсів, які банк купує на ринку. Формування ресурсної бази, що включає в себе не тільки залучення нової клієнтури, а й постійну зміну

структури джерел залучення ресурсів, є складовою частиною гнучкого управління активами і пасивами комерційного банку.

Тому для зміцнення ресурсної бази банкам необхідно постійно вдосконалювати свою депозитну політику, яка повинна бути направлена на:

- підвищення привабливості вкладів шляхом збільшення процентних ставок;
- розробку системи стимулів, привабливих для потенційних клієнтів;
- диверсифікацію лінійки вкладів з урахуванням специфіки регіонів;
- анкетування клієнтів з метою визначення їх мотивації при виборі банку;
- рекламування банківських послуг з метою залучення потенційних клієнтів;
- підвищення якості послуг;
- вдосконалення технологій обслуговування для досягнення максимальної зручності для клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Рейтинг життєздатності українських банків-2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhittezdatnosti-ukrayinskih-bankiv-2016>.
2. Про проведення додаткових механізмів стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України: Постанова НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0722500114>.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОБАНКІВСЬКОГО АУДИТУ

Панкратова Л.А. - к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

В умовах економічної кризи в Україні, значні недоліки в нормативно-правовому регулюванні та складність ведення діяльності у банківській сфері зумовили збитковість багатьох банківських установ, а окремих – банкрутство. За цих умов більшість науковців та практиків переконані, що система

внутрішнього контролю та аудиту потребує посилення ролі внутрішнього контролю банку, прогресивною формою якого є аудит.

Актуальним проблемам внутрішньобанківського аудиту приділяється значна увага в роботах Р. Адамса, Ф. Дефліза, С. Терлі, А.М. Герасимовича, З.М. Васильченка, Л.В. Кіндрацької, В.І. Міщенко, С.В. Мочерного, Л.О. Примосткого та інші.

Необхідність посилення контролю за діяльністю комерційних банків в Україні викликана зростанням кількості проблемних банків і пов'язана не лише із загальною економічною кризою країни, а й з дією негативних факторів, що виникають внаслідок ризикованої кредитної політики та недостатності внутрішнього контролю у банках.

У банківській системі залишається невирішеною проблема адекватного реагування управління на необхідність застосування належних заходів для підвищення стійкості окремих банків, оскільки не усунені системні ризики на тлі посилення вимог до рівня капіталу. Банк - це організація, діяльність якої має багатоцільовий характер і супроводжується великими ризиками. Ризики у діяльності комерційного банку певною мірою обмежуються нормативними документами НБУ, проте обмежити всі ризики неможливо, їх потрібно мінімізувати. Зниження або мінімізація ризиків у діяльності комерційного банку є необхідною умовою його успішної роботи, що, досягається у банку з адекватно організованою системою внутрішнього контролю.

У зовнішніх і внутрішніх аудиторів різні пріоритети й підходи, але їхня робота має багато спільних засад. Зовнішні та внутрішні аудитори працюють для однієї й тієї ж установи і мають певні спільні цілі, зокрема збереження активів, тестування внутрішнього контролю і подання до розгляду керівництву рекомендацій щодо вдосконалення внутрішнього контролю, ефективність діяльності банку тощо. Необхідно чітко усвідомити суть понять «зовнішній аудит банку» і «внутрішній аудит банку».

Зовнішній аудит банку – це визначення стану банку на основі перевірки правильності складання та підтвердження достовірності балансу, обліку прибутків та збитків, аналізу стану обліку, відповідність обліку та дій банку вимогам чинного законодавства, дотримання рівності прав акціонерів (учасників) при розподілі дивідендів, голосуванні, наданні прав на придбання нових акцій тощо та підготовка висновків для надання інформації керівництву, акціонерам (учасникам) банку та іншим користувачам.

Внутрішній аудит банку – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби банку для перевірки і оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання посадових обов'язків співробітниками банку. Внутрішній аудит передбачає отримання в документальній формі процедур і опису методів, які застосовуються банком для здійснення внутрішнього контролю. Внутрішній аудит є однією з форм внутрішнього фінансово-господарського контролю діяльності банку.

У кризовій ситуації проводити перевірку банківських установ аудитором потрібно при повній інформаційній базі, також він повинен розуміти принципи здійснення банківських операцій у кризу, і ступінь ризиків, пов'язаних з їх здійсненням. Сфери контролю за діяльністю банківських установ показано на рисунку 1 [1].

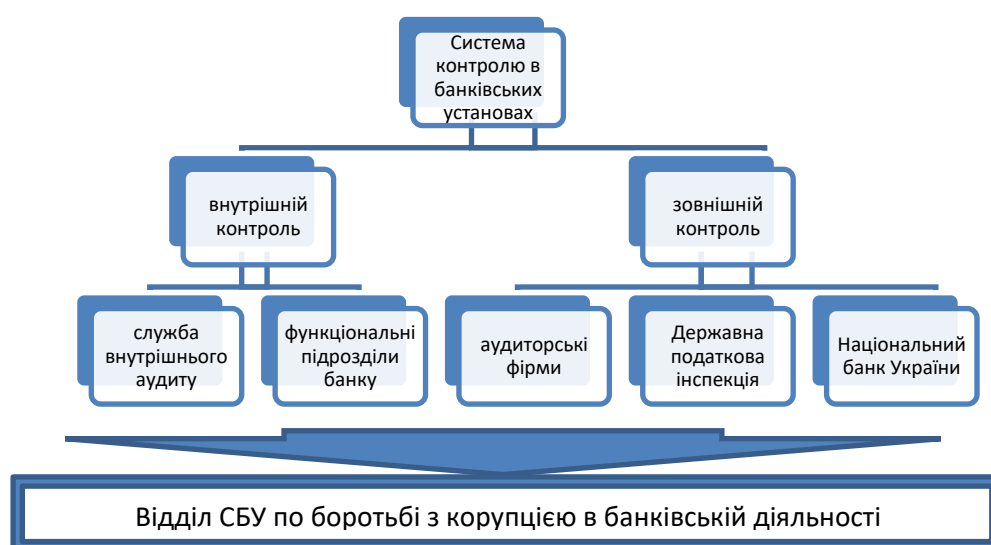

Рис.1. Схема контролю за діяльністю банківських установ

Існують відмінності у проведенні внутрішнього та зовнішнього аудиту, зокрема, відмінності у етапах здійснення аудиторської перевірки. Однак, підходи, що розроблені для зовнішнього аудиту слід використовувати і під час організації та методичного забезпечення внутрішнього аудиту.

Якщо розглядати внутрішній аудит як елемент банківського контролю з точки зору різновидів за часом виконання, то йому притаманні усі три види. Попередній контроль передбачає встановлення вимог до здійснення банківської діяльності з мінімальним ризиком, контроль за виконанням банками економічних нормативів, заборону або обмеження здійснення окремих банківських операцій, застосування санкцій за порушення діючого законодавства тощо.

Якщо внутрішньогосподарський контроль безперервний, здійснюється всіма організаційними, економічними і технічними службами і при цьому охоплює всі підрозділи фінансово-господарської діяльності банківської установи, то внутрішній аудит здійснюється періодично і тільки спеціалістами-аудиторами з конкретного об'єкта [2]. Основні переваги й недоліки системи внутрішнього аудиту розглянуті в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги й недоліки організації системи внутрішнього аудиту банку

Переваги системи внутрішнього аудиту	Недоліки системи внутрішнього аудиту
1. Функціонування в банку на постійній основі; 2. Знання специфіки діяльності банку, специфіки системи внутрішнього контролю, що значно спрощує процедуру перевірки й підвищує вірогідність її результатів; 3. Можливість підвищення професійної підготовки, сприяння кар'єрному росту управлінських кадрів; 4. Підвищення престижу банку, якості корпоративного управління.	1. Складність вибору організації системи внутрішнього аудиту. 2. Залучення висококваліфікованих спеціалістів та підвищення їх професійного рівня (високі витрати) 3. Розробка власної методичної бази.

Для здійснення внутрішнього аудиту в банку створюється служба внутрішнього аудиту, яка є самостійним структурним підрозділом банку і підпорядковується безпосередньо його спостережній раді.

Створення служби внутрішнього аудиту потребує від банку витрат і роботи щодо перегляду концептуальних основ управління банком, розробки внутрішньої методичної бази для організації служби внутрішнього аудиту, залучення висококваліфікованих фахівців. Разом з тим, створення власної служби внутрішнього аудиту для банків є вимогою Національного банку України та запоруки ефективної діяльності будь-якого комерційного банку в сучасних економічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Письменна М.С. Концептуальні засади побудови внутрішнього аудиту в комерційних банках / М.С. Письменна // Проблеми системи підходу в економіці – [Електронне наукове фахове видання] – Вип. 1. – 2009. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/index.htm/>
2. Agnieszka Jans, Radosław Kałużnu. Audyt wewnętrzny i audyt zewnętrzny w banku. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu. Poznań, 2012. – 168 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Поліщук О.М. - к.е.н.

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Необхідною умовою підтримки виробничого процесу є наявність достатньої кількості виробничих запасів. Так, щоб здійснювати процес виробництва, підприємство повинно мати необхідні запаси сировини, матеріалів, палива, будматеріалів, запасних частин, інших виробничих запасів. У ході їх використання збільшуються витрати на виробництво.

Результатом процесу виробництва є створення готової продукції, унаслідок чого предмети праці переходять у форму готової продукції. Важливість і трудомісткість ведення кількісного аналітичного обліку матеріальних запасів, значні їх якісні показники зумовили необхідність пошуку більш раціональних методів обліку матеріальних запасів з метою усунення дублювання одних і тих самих операцій.

Для забезпечення інформації щодо потреб управління на виробництві, важливе значення має розробка методики обліку наявності і руху матеріалів, яка б відповідала ринковій економіці і Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

Даній проблемі присвятили свої наукові праці такі відомі вчені, як Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Сопко В.В., Грабова Н.Н., Чумаченко М.Г., Іваненко В.М., Шаповал В.М., та ін. Але питання удосконалення обліку виробничих запасів не втрачають своєї актуальності й потребують подальшого дослідження. Оскільки система їх обліку, яка склалася роками, не задовольняє вимоги ринку, так як умови функціонування значно розширюють коло операцій, що проводяться з запасами. Тому обрана тема дослідження є актуальною та має велике значення для підприємства в цілому.

Для підвищення ефективності оперативно-бухгалтерського методу обліку матеріальних запасів доцільно здійснити деталізацію їх груп на кілька підгруп з тим розрахунком, щоб в підгрупі не була велика кількість найменувань матеріалів, що дозволить обмежити обсяг записів для обліку їх руху та перевірки. Це можна досягти шляхом щомісячного складання, так званих, часткових нагромаджувальних відомостей по надходженню і вибуттю матеріалів в межах їх кожної підгрупи, що підвищує оперативність виявлення можливих помилок у складському і бухгалтерському обліку. До того ж, слід зазначити, що при автоматизованому обліку програма дозволяє без зайвих зусиль формувати нагромаджувальні відомості в аналітичному розрізі як за групами і підгрупами матеріалів, так і за окремими їх видами і сортами за будь-який період.

Ще одним проблемним питанням щодо обліку виробничих запасів є ведення і обробка первинних та зведених документів. Тому основним напрямком удосконалення обліку виробничих запасів є покращення первинного і зведеного обліку, насамперед, за рахунок створенням уніфікованих форм.

Удосконалення сальдової відомості дасть можливість вести облік в цілому по господарству з розшифровкою по матеріально відповідальних особах.

При вдосконаленні структури бухгалтерії одним з найважливіших факторів є можливість здійснення контролю за точністю облікових даних і надійністю інформаційних зв'язків як всередині бухгалтерії, так і по підрозділах підприємства. Зважаючи на це, перспективною є побудова структури бухгалтерії при застосуванні комп'ютерних технологій, що складається з двох основних відділів: відділу інформаційної системи та відділу контролю.

Для полегшення ведення податкового обліку та складання звітності пропонується на підприємствах впровадити план рахунків для податкового обліку, який би враховував відображення всіх даних для складання податкової звітності. Протягом звітного періоду складати накопичувальні відомості та журнали безпосередньо з податкових платежів і відрахувань за рахунками податкового обліку.

Впровадження оперативного обліку, навіть, тільки для матеріальних витрат вимагає великих зусиль і багато часу. Але, підприємству можна зосередити увагу на скороченій номенклатурі матеріалів. Так, багато західних фахівців, навіть рекомендують зосереджувати свою увагу на невеликій за номенклатурою, але вагомою по частці в загальній сумі матеріальних витрат групі матеріалів. Для того, щоб виявити таку групу, потрібно провести аналіз структури матеріальних витрат. Такий аналіз дозволяє концентрувати увагу і зусилля на тих напрямках, де можна чекати максимальну віддачу.

Отже, головною задачею сільськогосподарських підприємств є не тільки використання наявних і виявлення нових резервів зниження поточних витрат, а і формування діючої системи управління витратами, що відповідає потребам підприємства.

Все це дозволить зменшити обсяг роботи бухгалтерської служби підприємств, що в свою чергу дозволить уникнути помилок та розбіжностей

між фінансовим та податковим обліком, а також зменшити затрати на ведення обліку на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ковенко М.М. Особливості вибуття окремих видів запасів / М.М. Ковенко // Податки та бухгалтерський облік. – 2007. – №15. – С. 45–53.
2. Нападовська Л.В. Управлінський облік: монографія / Нападовська Л.В. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2009. – 450 с.
3. Рибалко О.М., Болдуєва О.В. Вдосконалення обліку виробничих запасів /О.М.Рибалко, О.В. Болдуєва //Держава і регіони. Серія. Економіка та підприємництво. – 2008. – №3. – С. 210–215.

ДОМОГОСПОДАРСТВА НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

**Рехтета О.М. - к.е.н., доцент
МНУ імені В.О. Сухомлинського**

Основними суб'єктами ринкового господарства є домашні господарства, організації та держава. Домашнє господарство є одним з основних суб'єктів сучасної економіки, її первинним елементом, оскільки і організації, і держава створені для задоволення потреб та захисту інтересів громадян. Поняття "домашнє господарство" включає господарство спільно проживаючих людей, що здійснюють різні види діяльності, внаслідок чого утворюються і використовуються фінансові ресурси і доходи, формується загальний бюджет.

В Україні налічується приблизно 17,6 млн домогосподарств, з яких більше 12 млн (понад дві третини) проживає у містах, 5,5 млн – у сільській місцевості.[1] але дослідженню економічних аспектів цих соціально-економічних утворень, останнім часом приділялося недостатньо уваги. У зоні постійної уваги з боку дослідників, науковців, практиків, політиків знаходилися проблеми бюджету, податків, фінансової кризи та інші макроекономічні питання.

У країнах з розвинутою ринковою економікою важливою функцією фінансів домогосподарств є інвестиційна, яка зумовлена тим, що домогосподарства є одним із важливих постачальників фінансових ресурсів для економіки, де чверть національних заощаджень формується саме за рахунок заощаджень громадян. Участь домогосподарств в економічних відносинах з приводу купівлі різного роду фінансових активів на ринку залежить від рівня доходності та ризику останніх. Зважаючи на всі переваги та ризики розміщення особистих заощаджень, домогосподарства здійснюють певний економічний вибір. На сучасному фінансовому ринку портфель придбаних фінансових активів домогосподарств є досить диференційованим і включає в себе як найменш, так і найбільш ризикові та доходні інструменти. Водночас, з розвитком ринкової економіки удосконалюються фінансові інструменти, які використовуються домогосподарствами. На сьогодні найбільш поширеними формами розміщення домогосподарствами своїх надлишкових коштів є депозитні рахунки в комерційних банках та кредитних спілках. В Україні участь фізичних осіб в інвестиційних процесах характеризується доволі низьким рівнем, незначні обсяги тимчасово вільних коштів (заощаджень) населення спричинені низьким рівнем доходів, який обумовлює незначну схильність до заощаджень та значну недовіру до інститутів заощадження (банків, інвестиційних компаній, недержавних пенсійних фондів, страхових компаній), низький рівень розвитку ощадних інституцій тощо. Економічні відносини домогосподарств та кредиторів з приводу залучення домогосподарствами позикових фінансових ресурсів також відіграють досить важливу роль у розвитку фінансової сфери. В багатьох випадках значні суми позик, взятих населенням, викликають занепокоєння фахівців. Оскільки рівень економічної освіченості домогосподарств постійно зростає, вони здатні власноруч ефективно управляти своїм домашнім кредитним портфелем. Крім того, показник заможності населення вимірюється не лише обсягом власних фінансових активів, але й реальними ресурсами (будинками, квартирами,

машинами тощо), якими володіють домогосподарства, і свідчить, що сумарний обсяг їх багатства перевищує обсяг кредитних боргів. [2].

Діяльність небанківських фінансово-кредитних установ (насамперед – кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів і страхових компаній зі страхування життя) у формуванні ощадно-інвестиційної поведінки населення складає конкуренцію комерційним банкам, але все ще продовжує залишатися менш популярною серед українських домогосподарств. Однак, не зважаючи на певні труднощі, ці установи продовжують активно співпрацювати із сектором домашніх господарств. Передумовами розвитку більшості небанківських фінансово-кредитних інституцій традиційно вважаються ті ніші, які неспроможні зайняти банківські установи.

В умовах дефіциту фінансових ресурсів домогосподарства змушені шукати альтернативні джерела накопичення та примноження коштів. Одним з таких джерел може слугувати фондовий ринок. Однак багатоаспектність та деякою мірою хаотичність і певна фрагментарність у функціонуванні фондового ринку України не дають змоги детально дослідити всі наявні на ньому проблеми, особливо стосовно активності домогосподарств у цьому секторі.

Таку досить неактивну позицію на фондовому ринку України можна пояснити недостатньо розвинутою системою фондового ринку (особливо в регіонах), а також практично повною неінформованістю населення щодо змісту, дохідності, конкретних механізмів придбання й управління цінними паперами. Тому розвиток цієї форми вкладень продовжує залишатися прерогативою для населення, що проживає в мегаполісах, і притаманний лише обмеженій кількості осіб, наприклад акції корпоративних підприємств зосереджені, як правило, в руках їх керівництва.[3].

Вірогідним напрямом вдосконалення процесів взаємодії домогосподарств з фінансовими біржами є розвиток інтернет-трейдингу. В останні десятиліття такий спосіб торгівлі одержав дуже широке поширення. Це зумовлене тим, що

завдяки широкому проникненню Інтернету в життя кожної людини, доступ до торгів на біржі було надзвичайно спрощено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гнеушева В.О. Домогосподарство як суб'єкт фінансових відносин / В.О. Гнеушева // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2010. – Вип. 34. – С. 266–269.

2. Рудницька О.В. Економічна природа та роль фінансів домогосподарств у фінансовій системі країни / О.В. Рудницька // Экономический вестник университета. Сборник научных трудов ученых и аспирантов, 2013. - № 20-1

3. Кізима, Т. Домогосподарства на фінансовому ринку України: поведінково-мотиваційний аспект / Тетяна Кізима, Андрій Кізима // Світ фінансів. - 2016. - № 3. - С. 89-101.

КОНКУРЕНЦІЯ І ВЗАЄМОДІЯ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Рудік Н.М. - к.с.г.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон

Успішний розвиток держави забезпечує формування та розвиток здорового конкурентного середовища. Формування конкурентного середовища на страховому ринку актуальне бо страхування є компонентом фінансового сектору держави. Страхування забезпечує фінансову надійність і збереження власності юридичних і фізичних осіб, їх життя. Особливості розвитку конкуренції на страховому ринку обумовлені історичними умовами становлення і розвитку самого страхового ринку. Україна, входила до складу СРСР, а в ньому існувала монополія на проведення страхової діяльності: всі страхові операції здійснювалися Держстрахом СРСР через систему республіканських і місцевих управлінь та відділень; пропонувались традиційні, шаблонні страхові послуги відповідно до плану; була відсутня конкуренція

На державному рівні вперше було дозволено здійснювати страхову діяльність державним організаціям, акціонерним товариствам, приватним фірмам лише у 1988 році, а саме Декретом "Про кооперацію", а потім Постановами "Про демонополізацію народного господарства" (від 19.06.1990 року), "Про акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю" (від 16.08.1990 р.). Процесом роздержавлення Укрдежстрах було перетворено на НАСК "Оранта", з якої відокремлюються і стають самостійними юридичними особами філії в Автономній Республіці Крим, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській областях. На ринку була створена велика кількість молодих страхових компаній у формі переважно господарських товариств закритого типу, метою яких було власне збагачення, що завдало великої шкоди не лише клієнтам, яким не повернули належні кошти, а й усьому страховому ринку. Страхові продукти розроблялися здебільшого інтуїтивно, а страхувальники обирали послугу, виходячи з її вартості.

Приватизаційні процеси також не призвели до формування конкурентних відносин, страховий ринок був достатньо монополізованим. Формування конкурентних умов започатковується прийняттям Закону України "Про страхування" (1996 р.), за яким страховикам було збільшено розміри статутного фонду. Це дозволило відкликати ліцензії у багатьох страхових компаній, яких виключили з державного реєстру страховиків. Капіталізація страховиків показала специфіку формування на страховому ринку конкурентного середовища; посилення позиції великих страхових компаній, зменшення кількості малих страховиків, сприяння розвитку конкуренції на внутрішніх ринках страхових послуг. Темпи розвитку страхового ринку України були одними з найбільших у світі. Зростало представництво страхових компаній; розширювався асортимент страхових послуг; мала місце територіальна нерівномірність мережі страхових компаній; зростала участь у страховій конкуренції іноземних страхових компаній та інших фінансових інститутів.

Конкурентне середовище страхування являє сукупність зовнішніх чинників, що впливають на діяльність і взаємодію страхових компаній. Основними конкурентами страхових компаній є самі страхові компанії різних форм власності. Отримати на ринку конкурентну перевагу страхова компанія може з допомогою зменшення плати за певний вид страхування. Зниження страхових тарифів є конкурентною перевагою страхової компанії. Страховий тариф має бути вигідним для страхувальника, і для страховика, бо забезпечує прибуток і дозволяє підвищувати рівень платоспроможності та фінансову стійкість, збільшує довіру населення і фірм до страхової компанії. Для українських страховиків характерне певне завищення страхових тарифів і страхувальник переплачує за послуги страхування. Нині в Україні достатньо важко застосувати цей інструмент конкурентної боротьби. Існуюча структура конкурентних відносин на страховому ринку України, уможливила використання для досягнення конкурентної переваги на страховому ринку створення кептивних страхових організацій Їх діяльність дозволила клієнту здійснити страхування специфічних ризиків. Кептивні страхові компанії отримують гарантований ринок діяльності, але працюють "під опікою" певної владної структури.

На теперішній час посилюється дія нецінового інструменту – реклами. Вона є інструментом надання інформації про страхову компанію і послуги, що пропонуються для задоволення потреб страхувальників з урахуванням економічних інтересів страховиків.

Особливістю українського страхового ринку є недотримання послідовності у процесі використання реклами: іміджева, інформаційна, стимулювальна; збереження одноразовості рекламних акцій; подача через пресу, а значить недооцінка реклами як ефективного механізму боротьби з конкурентами.

На фінансовому ринку України страхові послуги надають не лише страхові компанії, а інші інститути, тому має місце конкуренція між ними за

обсяги здійснення страхових операцій, участь у нових видах операцій, за залучення нових клієнтів.

Так між комерційними банками і страховими компаніями виникає конкурентна боротьба за надання класичних послуг страхової компанії - страхування житла та іншого майна фізичних осіб, страхування автотранспорту, медичне страхування. Конкурентна боротьба йде і за впровадження спільних фінансових продуктів; страхування вкладників банку; позичальників від нещасних випадків; власників платіжних карток; за реалізацію банками.

Взаємодія і конкуренція як економічні процеси сприяють економічному прогресу та формуванню альтернативних шляхів розвитку економіки з різними наслідками для економіки.

В економічній енциклопедії взаємодія трактується як участь у спільній роботі, діяльності; як співробітництво, спільне здійснення операцій, угод. Конкуренція трактується як економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби між працюючими на ринку організаціями з метою забезпечення кращих можливостей для збуту продукції, реалізації послуг, задоволення потреб покупців і одержання максимального прибутку.

Вперше в Україні ідея співпраці банків та страхових компаній виникла у 1841 році на предмет страхування будинків від вогню, через створення мережі територіальних органів Галицького крайового кредитного товариства. Створено об'єднання кредитно-страхового характеру було лише в 1895 році у Львові.

У 90-х років ХХ ст. співпраця комерційних банків та страхових компаній реалізовувалась через страхування страховиками фінансових зобов'язань банків та розміщення в них коштів страхових резервів на депозитних рахунках.

Взаємодія банків та страхових компаній проявилась в загостренні конкуренції між ними. Комерційні банки бажали надавати клієнтам страховий

захист, а страховики приймали вклади від клієнтів і за рахунок акумульованих коштів надавали їм позики.

Законодавчими актами регулювання банківських і страхових установ було заборонено безпосереднє втручання у їх сфери діяльності. Так у 1993 році до Закону України "Про банки і банківську діяльність" були внесені зміни, що забороняли комерційним банкам діяльність у сфері страхування. Також було заборонена кредитна діяльність, іншим юридичним особам окрім банків. А Законом України "Про страхування" було передбачено, що предметом безпосередньої діяльності страховика може бути лише страхування, перестраховування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням.

Активізували співпрацю банків та страхових компаній в Україні, та сприяли утворенню різних видів та форм взаємодії зміни у законодавстві. Законом України "Про банки і банківську діяльність", від 07.12. 2000 року банкам заборонялася діяльність у сфері страхування, крім виконання функцій страхового посередника, а Законом України "Про страхування" страховикам, які здійснюють страхування життя, дозволялось надавати кредити страхувальникам, які уклали договори страхування життя.

Конкуренція як економічний механізм стимулює комерційні банки та страхові компанії до співпраці, тим самим надаючи кожній переваги, які забезпечать підвищення їх конкурентоспроможності

Розвиток конкуренції та взаємодії між страховими та банківськими установами в Україні відбувається через усунення суперечностей шляхом їх злиття. Банки володіють страховими компаніями і утворені об'єднання надають страхові та банківські послуги; дозволяють значно розширити клієнтську базу; акумулюють грошові кошти.

Конкурентами страховиків є інвестиційні компанії і між ними виникає суперництво за фінансово вигідне вкладення коштів. Конкурентами страхових організацій є пенсійні фонди. Світова практика показує що уряди Франції і

Великої Британії надали офіційні дозволи могутнім страховим компаніям на проведення операцій з пенсійними коштами. Для України це лише питання перспективи.

Складним питанням для України залишається вдосконалення антимонопольної політики, забезпечення добросовісної конкуренції на страховому ринку України, захищати інтереси страхувальників.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

**Самайчук С.І. – к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон**

Для системи управління конкурентоспроможністю підприємства важливе значення має обліково-аналітична частина інформаційного забезпечення. Облікові та аналітичні дані, що формуються в системі обліково-аналітичного забезпечення використовуються для оцінки поточної фінансово-господарської діяльності та прийняття управлінських рішень. Систематична оцінка виробничо-господарської діяльності підприємства дозволяє своєчасно вирішувати завдання на всіх етапах системи управління. Це пов'язано з тим, що оцінювальна функція бухгалтерського обліку тісно пов'язана з функцією оцінки системи управління, що дозволяє здійснювати аналіз та оцінку результатів реалізації рішень на різних рівнях управління.

Якісне відображення необхідних показників для оцінювання конкурентних позицій підприємства в системі обліку і звітності є одним із головних завдань обліково-аналітичної системи забезпечення конкурентоспроможності.

Підвищення інформативності існуючого обліково-аналітичного забезпечення підприємства щодо показників його конкурентоспроможності можливе шляхом розробки та впровадження механізму обліково-аналітичного забезпечення управління конкурентними позиціями. Зазначений механізм

призначений для обґрунтування порядку акумулювання інформації у сфері обліку, подальшої обробки в системі аналізу, для оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Практичне значення даного механізму обліково-аналітичного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємств полягає у забезпеченні виконання наступних завдань[1]: точне, повне та достовірне облікове відображення даних про виробничо-господарську діяльність підприємства, що необхідні для оцінки його конкурентоспроможності та враховуватимуть вплив факторів конкурентного розвитку; якісне аналітичне опрацювання облікової інформації, спрямоване на комплексну оцінку конкурентоспроможності підприємства із визначенням сильних та слабких його конкурентних позицій; обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку, визначення способів підвищення конкурентних позицій; своєчасне забезпечення кожного етапу та рівня управління конкурентоспроможністю необхідною інформацією про конкурентний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства / А.А. Пилипенко. Х.: Вид. ХНЕУ, 2007. – 276 с.

ВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Слюсаренко А. В. - к.е.н., доцент

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Сучасність характеризується активним розвитком економічних систем транснаціональних корпорацій (далі - ТНК) в усьому світі. Великі маси капіталу та ресурсів дозволяють швидко опанувати території та монополізувати галузі в межах держав і їх кластерів. Даний процес стосується й України, яка є активним учасником світогосподарських відносин, що актуалізує питання впливу ТНК на економіку і необхідність подальшого дослідження.

ТНК почали активний розвиток ще з середини 80-х років, що, як наслідок, дозволяє констатувати наявність 83 тис. таких компаній в усьому світі на момент реального часу, які, в свою чергу, мають більш ніж 825 тис. філій за кордоном. Сукупні активи іноземних філій ТНК в економіці України вже досягли розміру в 68,7 млрд. дол. США, обсяг міжнародного виробництва сягає 31,2 млрд. дол. США, а загальний обсяг їх експорту 5,7 млрд. дол. США [1]. В той же час, сукупні активи 200 найбільших підприємств України оцінюються в 57,1 млрд. дол. США, а їх оціночна вартість складає 22,2 млрд. дол. США. Дохід даних компаній за даними 2016 року сягав 51,9 млрд. дол. США. В свою чергу, прибутковими з числа 200 найбільших компаній України стали лише 118, які спромоглися показати суму чистого прибутку 2,24 млрд. дол. США [2]. Тож, співставність розвитку українських та іноземних компаній свідчить на користь іноземного капіталу та домінантного позиціонування саме ТНК в економіці України.

Представлені дані є свідченням формування наднаціональної системи світового панування капіталу транснаціональних корпорацій. Такі розміри активів є загрозою для економіки України з огляду на розмір прийнятого розміру державного бюджету у 2017 році, який складає 27,3 млрд. дол. США і є меншим від статків багатонаціональних корпорацій функціонуючих на вітчизняній території майже в 2,5 рази. Сукупністю підприємств України було сформовано показник валового внутрішнього продукту у 2016 році в розмірі 99,3 млрд. дол. США, що дозволяє зробити висновок стосовно питомої ваги діючих іноземних корпорацій в загально вітчизняного виробництва, яка складає 27,5 %. Загальнодержавний розмір вартості експорту 2016 року складає 48,9 млрд. дол. США і 11,6 % даного обсягу експортовано філіями ТНК. Тож багатонаціональні корпорації чинять чималий вплив на економіку України з огляду на фінансові результати участі у внутрішньо-ринкових процесах.

ТНК допомагають українській економіці вирішувати низку проблем в сфері якості модернізації державного інституту та підприємницької

ініціативності. Сучасність України констатує наявність валютного дефіциту, який покривається за рахунок державних позик та кредитів з різних джерел. Проте, покриття дефіциту на макроекономічному рівні є не таким дієвим, як інвестування в економіку за сферами діяльності суб'єктів підприємництва. Сальдо експортно-імпортової діяльності є від'ємним за рядом останніх років і дану проблему можливо вирішити саме шляхом залучення ТНК до України, які розміщуючи власні потужності інвестують капітал в економіку, знімаючи гостроту валютного дефіциту та реалізуючи програму імпортозаміщення, адже відбувається перенесення виробництва товарів, котрі раніше імпортувались. В свою чергу, більш актуальним є не питання доцільності залучення ТНК до діяльності в Україні, а продуктивності іноземного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Немировська О.В. Аналіз та оцінка економічної діяльності ТНК в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Немировська // Ефективна економіка. – 2014.-№ 12.-Режим доступу: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3643
2. 200 найбільших компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ratings>

ПРОБЛЕМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

**Степанова І.В. – к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон**

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин фінансовий ринок України має об'єктивні передумови для трансформації у високоефективний механізм забезпечення інвестицій для потреб економіки. Проблеми його стабілізації, які постійно постають через відсутність системного підходу до реформ, несумісність економічних методів управління і закономірностей розвитку ринкових інститутів, значні недоліки правового забезпечення розвитку фінансового ринку, негативно впливають на економічний стан країни, формування економічної політики.

Стабілізація фінансового ринку, це насамперед економічний процес. Він здійснюється протягом певного періоду, має особливий економічний зміст, наділений тенденціями та закономірностями, що виражаються в існуванні тісних зв'язків формування сегментів ринку, фінансових інститутів та фінансової інфраструктури.

Функціонування фінансового ринку сьогодні неможливо без визначення базової моделі його розвитку як основного механізму трансформації заощаджень в інвестиції, тобто формується модель з провідною роллю банків – банкоцентрична або орієнтована на провідну роль фондового ринку. Але, нажаль, в Україні ще не сформовано достатнього економічного та правового механізму для його реалізації.

Методологічні засади формування та розвитку фінансового ринку складаються з деяких аспектів. Зокрема важливого значення набувають такі, як створення моделі обслуговування руху фінансових активів та її розвиток відповідно до змінних умов на фінансовому ринку; визначення загальних тенденцій розвитку економіки країни через напрями розвитку фінансового ринку; розставляння акцентів на найважливіших питаннях і напрямках, таких як загальноекономічні, нормативно-правові, контрольно-регулюючі, соціально-економічні та інші.

Сьогодні, коли економіка країни вже набула певного вектору розвитку, коли обрано основні напрямки її подальшого руху, доцільно зосередитись на двох аспектах стабілізації фінансового ринку, а саме, економічному та правовому.

Необхідно зазначити, що формування фінансового ринку – процес тривалий і певною мірою постійний, тому що розвиток економіки, зміна темпів та напрямів її руху, структурні перетворення неминуче потребують зміни, адаптування та вдосконалення фінансового ринку. Процеси формування тісно пов'язані з процесами розвитку і часто їх важко розмежувати, тому що фінансовий ринок України та його сегменти розвивались не однозначним

шляхом. Так, одні сегменти фінансового ринку розвиненіші, інші відстають у розвитку. Наприклад, розвиток грошово-кредитного сегмента фінансового ринку характеризувався формуванням дворівневої банківської системи України та динамічним збільшенням кількості банків, а, в свою чергу, розвиток грошово-кредитного сегменту фінансового ринку було вдосконалення нормативно-правової бази щодо банківської діяльності. Це відбувалось наприкінці дев'яностих років, і відзначилось прийняттям у 1999 р. Закону України «Про Національний банк України», де чітко визначались функції та статус Національного банку України. Крім того, у 1998 р. відбувся перехід до міжнародних стандартів обліку банківських операцій та впроваджено зовнішній аудит у банках, що дало змогу оцінити реальну ситуацію. Цьому сприяло прийняття Положення про порядок створення фонду гарантування вкладів фізичних осіб, формування та використання його коштів, і, з метою зміцнення фінансової стабільності, в 1998 році згідно з цим було створено Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), завдання якого полягало у страхуванні депозитів фізичних осіб у банках та гарантуванні відшкодування вкладених коштів у разі банкрутства банку.

Одним з економічних важелів розвитку фінансового ринку стало стрімке входження іноземного капіталу на вітчизняний грошово-кредитний ринок. Це відбулось у 2006 році, і стало визначальною подією, важливим етапом розвитку фінансового ринку. Загальні глобалізаційні процеси не минули Україну, і експансія іноземних банків стала їх проявом у XXI ст. До середини 2005 року частка іноземного капіталу у статутному капіталі банківської системи становила 11,2%, а вже станом на 01.01.2006 року, частка іноземного капіталу у статутному капіталі банківської системи збільшилась до 19,5%. При цьому, найбільші частки в загальній сумі інвестованого іноземного банківського капіталу належали банкам Австрії (21,2%), Російської Федерації (18,4%), Польщі (8,8%) та Нідерландів (8,3%). Особливого значення в той час набуло

придбання Райффайзенбанком одного з найбільших вітчизняних банків АППБ «Аваль».

Наступним кроком стала поява банків зі 100% іноземним капіталом, зокрема, протягом 2001-2008 років, їх збільшилось втричі. У статутному капіталі банків частка іноземного збільшилась на 120,8%. Це свідчить про те, що в Україні не існує значних законодавчих обмежень для входження іноземного капіталу в національну банківську сферу. Оскільки в розвинутих країнах відсоткова ставка по кредитах значно нижча, то дана експансія вигідна, в першу чергу, іноземному капіталу. Для порівняння, слід відзначити, що доля промислового іноземного капіталу в Україні значно нижча.

Прийшовши на вітчизняний фінансовий ринок іноземний капітал привніс як позитивний так і негативний аспекти. З одного боку це призвело до поступового зниження кредитної ставки, а також до збільшення обсягів кредитування. З іншого боку, як відомо, іноземний капітал збільшує активи своїх власників, підтримуючи економіку іноземних країн. Тому даний аспект потребує, на нашу думку, подальшого вдосконалення, а також створення правових та економічних механізмів, які більш позитивно дозволять іноземному впливати на українську економіку.

Наявність банків з іноземним капіталом у банківській системі України відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку. Водночас слід зважати на фінансові ризики, пов'язані зі швидким збільшенням частки іноземного банківського капіталу. Це може призвести до втрати суверенітету у сфері грошово-кредитної політики, посилення нестабільності, несподіваних коливань ліквідності банків, впливу фінансових ресурсів. Зазначені загрози реалізувались під час світової фінансової кризи.

Прискорення інтеграційних процесів входження України до світового співтовариства може відбуватися при становленні економічної самостійності,

яка є головною опорою незалежності держави. Сприяти створенню повноцінної ринкової економічної системи, що є необхідною передумовою розбудови демократичного суспільства, можливо тільки при створенні стабільної фінансової системи. Це дозволить здійснити вихід через фондову біржу національного капіталу на світовий ринок з допомогою розповсюдження серед іноземних інвесторів акцій та інших цінних паперів українських підприємств. Тобто слід створювати правові механізми для зворотного процесу, виходу українського капіталу на світовий ринок, минаючи тіньові схеми та офшори.

В економічному аспекті слід формувати ринкові ціни на окремі види фінансових активів, організувати процеси доведення фінансових активів до споживача через створення мережі різноманітних інститутів з реалізації фінансових активів (банків, бірж, брокерських контор, інвестиційних фондів, страхових компаній, кредитних спілок тощо), фінансово забезпечувати процеси інвестування, створюючи умови на фінансових ринках для залучення підприємцями фінансових ресурсів, необхідних для розвитку виробничо-торгового процесу. Слід перерозподіляти на взаємовигідних умовах грошові кошти підприємств з метою їх ефективного використання та впливати на грошовий обіг, прискорюючи оборот капіталу. Все це буде сприяти активізації економічних процесів в Україні.

Відтак фінансовий ринок України потребує вдосконалення та модернізації відповідно до міжнародних стандартів, розроблення фундаментальних та прикладних засад його подальшого зміцнення, застосування нових технологій для зменшення фінансових ризиків та повернення довіри інституційних та індивідуальних інвесторів. Саме з цією метою було розроблено Комплексну програму розвитку фінансового ринку України на 2015-2020 роки, яку розробили представники трьох регуляторів: НБУ, НКЦБФР і Нацкомфінпослуг, за допомогою якої буде вирішена низка проблем стабілізації фінансового ринку в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Комплексна програма розвитку фондового ринку України на 2015-2020 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nssmc.gov.ua/user_files/content/965/1427444686.pdf.
2. Лютий І.О. Проблеми розвитку сучасного міжнародного фінансового ринку та інтеграційний курс України / І.О. Лютий, В.І. Міщенко // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 21–31.

ЛОКАЛІЗАЦІЯ ТА ДЕКОМПОЗИЦІЯ ВИТРАТ ПЕРІОДУ В ФІНАНСОВОМУ ТА УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Чебан Т.М. - к.е.н., доцент

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон

Вживання будь-якого суб'єкту господарювання в умовах ринкової конкуренції значною мірою залежить від його здатності підтримувати оптимальний рівень витрат, в тому числі операційних витрат (витрат періоду в термінології управлінського обліку), які останнім часом мають тенденцію до зростання як абсолютного розміру, так і частки в загальній сумі витрат підприємств. Значний вплив цих витрат на прибуток суб'єктів господарювання актуалізує дослідження їх відображення в фінансовому і управлінському обліку.

Важливою особливістю операційних витрат є їх різноманітний склад, який включає адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. За методологією фінансового обліку умови їх визнання, склад, оцінювання і розкриття в фінансовій звітності регламентуються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 16 «Витрати». Методика фінансового обліку операційних витрат є досить простою: витрати локалізуються протягом звітного періоду за дебетом тимчасових транзитних рахунків 9 класу, виходячи з їх функціонального призначення: 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати», і в повному обсязі в кінці звітного періоду списуються на рахунок 79

«Фінансові результати». Незважаючи на таку простоту в обліку операційних витрат є дискусійні моменти. Одним з них є їх комплексний характер та як наслідок неоднорідний склад витрат, які об'єднуються на рахунках 92, 93 і 94, що потребує розробки їх більш вдалої та досконалої декомпозиції.

Аналіз наукових праць вітчизняних вчених доводить, що автори пропонують різні підходи щодо подальшого розвитку декомпозиції витрат періоду. Так, Очадча Г.Г. пропонує, виходячи із змісту витрат на збут, розподіляти їх на три групи. Для подальшої реалізації цієї пропозиції необхідно відображати витрати на окремих субрахунках рахунку 93 «Витрати на збут»: 931 «Транспортні витрати», 932 «Дилерські послуги», 933 «Маркетингові послуги» [1].

Андрющенко Н.С., досліджуючи витрати на збут як складову собівартості реалізованої продукції, вважає необхідним виділяти розподільчі та умовно-розподільчі витрати на збут на двох однойменних субрахунках [2].

Поліщук І.Р., беручи за основу праці Ж.Б.Дюмарше щодо поділу всіх витрат періоду між реалізованими товарами і товарами на складі, пропонує виділяти два субрахунки до синтетичного рахунку 93: 931 «Витрати на збут реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); 932 «Витрати на збут нереалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) [3].

Сачинська Л.В., розглядаючи місце логістичних витрат в операційній діяльності машинобудівних підприємств, вважає необхідним для адекватної оцінки реального стану логістичних витрат виділяти їх із складу операційних витрат та пропонує власний варіант їх декомпозиції [4].

Ще більше дискусій визиває питання ідентифікації та розробки методики бухгалтерського обліку трансакційних витрат, які нині розпорошені на рахунках операційних витрат. Однією із найбільш поширених є точка зору О.В.Замазій, який пропонує відкриття субрахунків в розрізі всіх витрат періоду (92, 93, 94), що вимагає нової декомпозиції операційних витрат [5].

Аналіз розглянутих пропозицій дозволив зробити висновок, що подальший розвиток декомпозиції операційних витрат є об'єктивною необхідністю, пов'язаний із розробкою новітніх концепцій поділу витрат на трансакційні та трансформаційні, сучасними потребами управління ними, і можливий в двох напрямках: шляхом розробки розгалужених моделей їх аналітичного обліку в межах діючої методики фінансового обліку та використання додаткових синтетичних рахунків в інтегрованих системах управлінського обліку.

Не менш дискусійним є питання локалізації витрат періоду. За діючої методики фінансового обліку з метою визначення фінансових результатів вони відображаються за видами витрат, на відповідних синтетичних рахунках, без розподілу за видами діяльності та видами продукції. Управлінський облік надає більш широкі можливості для локалізації витрат періоду: їх облік організується в розрізі місць виникнення, центрів відповідальності, сегментів діяльності, видів продукції та інш. Очевидно, що реалізація такого підходу потребує обґрунтування методики розподілу витрат періоду, а саме: вибору об'єктів та баз розподілу. Огляд наукової літератури доводить існування поодиноких досліджень методики розподілу витрат періоду, а саме витрат на збут та адміністративних. Так, на думку П.В. Іванюти [6] адміністративні витрати слід розподіляти між підрозділами підприємства пропорційно виробничим витратам. Більш доцільною видається пропозиція Т.Слесар щодо виділення декількох видів об'єктів розподілу адміністративних витрат: проміжних і кінцевих [7]. На нашу думку, проміжними об'єктами розподілу адміністративних витрат мають бути види діяльності та виробничі підрозділи підприємства, а кінцевими об'єктами розподілу - окремі види продукції. Отже пропонуємо здійснювати розподіл адміністративних витрат в три етапи: на першому - між видами діяльності підприємства: операційна, фінансова, інвестиційна, на другому – між центрами основних витрат (виробничими структурними підрозділами), на третьому – між видами продукції

підприємства. Для реалізації запропонованого підходу слід обрати базу розподілу, що в найбільшій мірі відповідає характеру та поведінці витрат. Тому в якості баз розподілу адміністративних витрат пропонуємо: для першого етапу – величину доходу, для другого етапу - диференційований розподіл на основі АВС-методу, для третього – суму прямих витрат на виробництво.

Локалізація витрат на збут в управлінському обліку можлива в розрізі відділу збуту (та/або маркетингу) та центрів доходів підприємства. В якості баз розподілу витрат на збут між видами продукції можуть бути використані: виробнича собівартість продукції, сума виробничої собівартості та адміністративних витрат; маржинальний дохід кожного виду продукції, дохід від реалізації та інш.

Таким чином, об'єктивною необхідністю сучасного етапу розвитку облікової науки, який є віддзеркаллям імплементації новітніх концепцій групування витрат та стратегій управління ними, є подальший розвиток локалізації і декомпозиції операційних витрат (витрат періоду). Зважаючи на жорстку регламентованість фінансового обліку витрат, алгоритму визначення фінансових результатів та порядку їх розкриття в фінансовій звітності, вважаємо, що осучаснення локалізації та декомпозиції витрат періоду можливе в інтегрованій системі управлінського обліку. Запропоновані підходи щодо організації управлінського обліку витрат періоду відповідають сучасній парадигмі бухгалтерського обліку та сприятимуть поліпшенню інформаційного забезпечення управління і контролю витрат та зменшенню ризику прийняття неефективних управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Осадча Г.Г. Класифікація витрат в інтегрованій управлінській системі виробничого підприємства./Г. Г. Осадча // Науково-практичний журнал «Регіональна економіка та управління». - Донецьк, 2014. - С. 120-125.
2. Андрющенко Н.С. Витрати на збут – важлива складова собівартості реалізованої продукції.// Вісник ЖНАЕУ. – 2009. - № 2 (25). – С.320-324.

3. Поліщук І.Р. Статистичне дослідження стану маркетингової політики: обліковий вимір./ І.Р.Поліщук.//Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. - 2016. - Вип. 1. - С. 190-203. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2016_1_16
4. Сачинська Л.В. Місце логістичних витрат в операційній діяльності машинобудівних підприємств. – Вісник Хмельницького національного університету, 2009. - № 3. т.1. – С.182-187.
5. Замазій О.В. Проблеми обліку трансакційних витрат у діяльності суб'єктів господарювання/ Научные труды ДонНТУ, Серия экономическая. – 2004. – Выпуск 70. – С. 95-100.
6. Іванюта П.В. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб'єктів: Навчальний посібник/ П.В. Іванюта. - К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 362с.
7. Слесар Т. Генезис обліку адміністративних витрат. / Слесар Т., В.Вознюк//[Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/16679>

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ФАКТОР ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Шепель Т.С. - асистент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет", м. Херсон

Ефективна робота сучасного підприємства неможлива без добре налагодженої системи управлінського обліку і звітності на всіх рівнях управління. В умовах посилення конкуренції на вітчизняному ринку питання про необхідність налагодження системи управлінського обліку на підприємствах для багатьох прогресивних керівників вже не постає. Для зміцнення позицій підприємства на ринку і його експансії необхідно грамотно

управляти його грошовими потоками, виробництвом та інвестиційними проектами. Очевидно, що традиційних методів бухгалтерського обліку вже недостатньо. Вітчизняні аграрні підприємства прагнуть збільшити конкурентоздатність, вдосконалюючи управління витратами та прибутком. Сьогодні в сфері управління витратами виробництва та фінансовими результатами діяльності підприємства існує дві основні проблеми: переорієнтувати вітчизняну теорію та накопичений досвід на вирішення нових завдань у сфері управління підприємством; створити нові системи отримання інформації про витрати, застосовувати нові підходи до калькулювання собівартості, аналізу фінансових результатів, а також методів контролю та прийняття управлінських рішень. У цьому аспекті значний інтерес для українських аграрних підприємств становить вивчення системи управлінського обліку.

Питанням управлінського обліку присвячено велику кількість наукових і практичних публікацій вчених, серед яких: П.Й. Атамас, Ф.Ф. Бутинець, М.А. Вахрушина, О.Є. Власова, С.Ф. Голов, В.М. Добровський, В.Б. Івашкевич, М.Х. Корецький, Н.П. Кондратов, В.Є. Керимов, О.В. Лишиленко, Л.В. Нападовська, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, І.Д. Фаріон та ін. Проте, недостатньо вивченими залишаються теоретичні основи управлінського обліку витрат підприємств. Виникає необхідність глибокого вивчення сутті управлінського обліку як системи бухгалтерського обліку.

Управлінський облік – необхідний інструмент управління підприємством, який дає змогу підвищити якість та оперативність прийняття управлінських рішень, максимізувати очікуваний прибуток та ефективно контролювати ризики господарської діяльності. Управлінський облік як процес охоплює виявлення, вимірювання, збір, аналіз, підготовку, інтерпретацію, передачу та приймання інформації, необхідної управлінському апарату для виконання його функцій. Водночас управлінський облік перестає бути просто обліком, паралельним до бухгалтерського. Він поступово стає механізмом для

прийняття управлінських рішень і основним інструментом, котрий дає змогу керівнику управляти підприємством.

Концепція управлінського обліку базується на таких принципах: управління підприємством від центра до первинних підрозділів через делегування обов'язків, прав та відповідальності; оплата праці за кінцевим результатом кожного підрозділу; бізнес-планування з нижчих рівнів до вищих; управлінський облік на основі контролю доходів і витрат окремих підрозділів та усього підприємства [1].

Аналізуючи досвід становлення управлінського обліку, необхідно відповісти на декілька основних питань, зокрема, кому призначатиметься управлінська інформація та які показники діяльності підприємства треба враховувати. Можна виділити три рівні споживачів управлінської інформації: корпоративний (акціонери, інвестори); топ-менеджмент (генеральний директор, його замісники, фінансовий директор); керівники середньої ланки (функціональних підрозділів, служб, відділів).

Склад управлінської звітності, а також ступінь її деталізації залежать від того, кому призначена інформація. Найзагальніші дані призначені для корпоративного рівня, більш деталізовані надходять топ-менеджерам, а максимально детальна інформація надається керівникам функціональних підрозділів.

Як основні показники ефективності діяльності більшість аграрних підприємств розглядають прибуток, виручку та обсяг витрат. Основною функцією управлінського обліку є забезпечення умов для найоб'єктивнішого аналізу ефективності діяльності підприємства, а також для того, щоб під час прийняття управлінських рішень були враховані побажання всіх груп зацікавлених осіб. Інакше кажучи, управлінський облік повинен дозволяти визначити, наскільки ефективно працює організація з погляду різних груп інтересів.

Управлінський облік виконує три найхарактерніші функції: підтримує процес прийняття рішень; є системою для забезпечення працівників інформацією; є технологією, котра дає змогу виміряти шляхи надання інформації, якщо методи її отримання не відповідають потребам підприємства. Необхідність прискіпливого відбору показників, котрі характеризували б ефективність роботи менеджменту на всіх рівнях і були б узгоджені із загальною стратегією бізнесу, є основною метою для будь-якої якісної системи управлінського обліку.

Для успішної організації управлінського обліку залежно від галузевих особливостей підприємства й цільової установки передовсім доцільно розробити економічно обґрунтовану класифікацію витрат, що дасть змогу визначити та сформулювати місця виникнення витрат, їх носії та центри відповідальності. Потім необхідно вибрати найприйнятніший варіант, за яким буде організовано управлінський облік.

Вдосконалення оцінки ефективності управлінського обліку повинно сприяти вирішенню проблем у функціонуванні системи управлінського обліку, котрі, в свою чергу, перешкоджають підвищенню ефективності діяльності вітчизняних підприємств в цілому [2]. Серед пріоритетних – такі напрями вдосконалення системи управлінського обліку: вдосконалення структури, ієрархії, змісту і форми подання управлінських звітів; розвиток фінансового планування та бюджетування; розроблення стратегії розвитку компанії зі зв'язком коротко-, середньо- та довгострокового горизонтів планування; вдосконалення системи обліку витрат.

Система управлінського обліку накладається на організаційну структуру, яка сформувалася на підприємстві. Тому ефективність цієї системи багато в чому залежить від ефективності організації підприємства. Часто вдосконалення системи управлінського обліку повинно супроводжуватися, а можливо, й узгоджуватися зі змінами в організаційній структурі підприємства, оскільки недоцільно і неефективно накладати сучасні методи управлінського обліку і

тим більше комп'ютеризувати їх в умовах неефективної організації структури підприємства. Управлінський облік є інструментом управління діяльністю підприємства, що об'єднує практично всі функції управління – облік, планування, координацію, контроль, аналіз і прийняття рішень [3]. На кожному підприємстві система управлінського обліку має свої особливості, але водночас може включати в себе подібні елементи: збір інформації, структурування обліку за центрами відповідальності, бюджетування та розробку стандартів, аналіз системи показників, контроль і прийняття управлінських рішень.

Ті підприємства, що впроваджують і використовують систему управлінського обліку, отримують значний економічний ефект за рахунок спрощення процедур планування, прийняття рішень та отримання своєчасної інформації про результати фінансово-господарської діяльності.

Отже, створення злагодженої системи управлінського обліку та управлінської звітності на підприємстві має першочергове значення, оскільки це дасть можливість отримати оперативну та достовірну інформацію про поточні витрати, результати діяльності підприємства, оптимізувати використання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, а також підвищити якість і ефективність управлінських рішень, що приймаються.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що саме завдяки постійному обліку і контролю є можливість бачити реальний стан підприємства. Тому управлінський облік поступово займає позиції лідерства в інструменті підвищення ефективності управління підприємства. Тому для успішного розвитку аграрних підприємств в сучасних умовах наявність ефективного управлінського обліку стає невід'ємною частиною успішного розвитку та зростання прибутковості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондаренко Н.М. Теоретичні основи організації обліку на підприємстві / Н.М. Бондаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №4. – С. 10–14.

2. Дяків В.В. Управлінський облік в Україні – реальність сьогодення / В.В. Дяків // Економіка АПК. – 2010. – №8. – С. 76–80.

3. Проданчук М.А. Сутність управлінського обліку та його роль у системі управління підприємством / М.А. Проданчук // Економіка АПК. – 2011. – №8. – С. 90–95.

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКУ НА МАЙНО

**Головко М. Й. - аспірант
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ**

В умовах проведення фіскальної децентралізації особливу роль відіграє трансформація податкової системи, в т. ч. з метою збільшення податкових надходжень до дохідної частини місцевих бюджетів [3]. Враховуючи те, що в умовах України податок на майно є одним з важливих джерел наповнення місцевих бюджетів, його удосконалення вважаємо перспективним напрямом реформування вітчизняної податкової системи з огляду на можливість збільшення податкових платежів до місцевих бюджетів та зменшення корупційної складової. У процесі розробки механізму реформування системи майнового оподаткування в Україні доцільно проаналізувати міжнародну практику застосування податку на майно з метою впровадження кращого світового досвіду у вітчизняну практику оподаткування.

Проаналізуємо об'єкти оподаткування податком на майно в різних країнах та виділимо їх позитивні та негативні характеристики (рис. 1).

В умовах глобалізаційних змін та розширення можливостей незаконного ухилення від оподаткування прибутку завдяки використанню офшорних зон уряди багатьох країн приділяють увагу оподаткуванню майна, особливо це стосується країн з низьким рівнем податкової культури та високим рівнем корупції [1]. Зауважимо, що одним з проблемних аспектів у світових системах оподаткування майна є проблема його оцінки. В світі найчастіше

застосовуються наступні види оцінки нерухомого майна: примітивна (за площею), масова, індивідуальна та аукціонний продаж.

Об'єкт оподаткування податком на майно	Позитивні характеристики представленого об'єкта	Негативні характеристики представленого об'єкта	Країни, де використовується представлений об'єкт
Земельні ділянки з урахуванням забудови	– простота адміністрування при доволі широкій базі оподаткування; – адекватність оподаткування передавальних пристроїв та промислових споруд;	– неточність оцінки корисної площі; – не враховує споруди під землею; – пригнічення інвестицій;	– Франція; – Латвія;
Земельні ділянки, а також інше нерухоме майно	– повнота охоплення; – широка база оподаткування;	– складність адміністрування через широку базу; – пригнічення інвестицій;	– Бразилія; – Австралія; – Нова Зеландія; – Польща; – Словаччина;
Виключно земельні ділянки	– простота адміністрування; – інвестиції у будівництво не пригнічуються;	– вузька база оподаткування;	– Естонія;
Виключне нерухоме майно, відмінно від земельної ділянки	– історичні традиції;	– можливості для ухилення від оподаткування; – ризики маніпуляцій за рахунок різних механізмів оподаткування для житлових та нежитлових будівель	– Ірландія; – Греція; – Велика Британія;

Рис. 1. Аналіз світових систем оподаткування майна в залежності від об'єкту оподаткування*

* узагальнено автором на основі [2]

Ринкова вартість оподаткованого об'єкта має бути базою оподаткування, однак, вона систематично змінюється, що призводить до необхідності її постійного коригування та суттєвому ускладненні процесу адміністрування податку. Світова практика свідчить, що низка країн вирішує

таку проблему за допомогою застосування масової оцінки, а в США та Швеції також практикується застосування механізму цінової адаптації як альтернативного варіанту оцінки майна. Так, масова оцінка в сучасному світі набуває поширення через те, що вона дозволяє суттєво скоротити загальний обсяг витрат на адміністрування податку, а також частково позбутися корупційної вразливості.

У багатьох країнах світу в залежності від виду діяльності суб'єкта господарювання та напряму використання оподаткованого майна затверджені різні ставки податку, однак, такий підхід до визначення ставок викривлює інвестиційні стимули, ускладнює процес адміністрування та формує можливості для корупції та маніпуляцій [2, с. 13].

Таким чином, проаналізувавши міжнародну практику застосування податку на майно, зроблено висновок, що найвдаліші рішення щодо майнового оподаткування доцільно впроваджувати у вітчизняну практику оподаткування, а саме: застосування масової оцінки майна у процесі його оподаткування, а в якості альтернативного інструменту оцінки – аукціонний продаж, запровадження єдиної ставки податку на майно, зарахування податку на майно під час оподаткування фізичних та юридичних осіб іншими видами податку, в т.ч. податком на прибуток та податком на доходи фізичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гостєва О. Ю. Податок на нерухоме майно: наукові тенденції та новації / О. Ю. Гостєва // Економіка та право. Серія : Право. – 2016. – № 1. – С. 79-83.
2. Дубровський В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? / В. Дубровський, В. Черкашин // Європейський інформаційно-дослідницький центр. – Київ, 2016. – 37 с.
3. Реформи під мікроскопом: 2015 рік / За ред. В. В. Міського, О. М. Галушки, 2015. – 88 с.

ДЖЕРЕЛА САМОФІНАНСУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Лозінська Ж. П. - аспірант,
Уманський національний університет садівництва**

Запорукою успішного ведення та розвитку бізнесу є адекватний вибір джерел його фінансування з врахуванням обмежувальних факторів внутрішнього та зовнішнього характеру. В контексті розгляду проблематики фінансового забезпечення в якості базової розглядають п'ятиелементну систему фінансування суб'єктів підприємницької діяльності: 1) самофінансування, 2) пряме фінансування через механізми ринку капіталу, 3) банківське кредитування, 4) бюджетне фінансування, 5) взаємне фінансування підприємств. Враховуючи особливості створення та функціонування такої організаційно-правової форми ведення бізнесу як мале підприємництво, в якості основних способів нарощування економічного потенціалу малих підприємств доцільно виділити такі джерела фінансового забезпечення як власний прибуток малого підприємства та банківський кредит. В сучасних умовах банківське кредитування ускладнене кризовими факторами. Крім того, як зазначає Вдовин О., для комерційних банків малі підприємства не становлять інтересу як позичальники (у зв'язку із нестабільними темпами росту малих фірм, відсутністю кредитної історії в перші 2–3 року діяльності, обмеженістю ліквідного дорогого майна, здатного послужити заставним забезпеченням), тому більшість банків, що ведуть кредитування, пропонують кредити для малих підприємств у рамках соціально орієнтованих програм з метою розміщення власного чистого прибутку, заробленого на інших, високорентабельних операціях [1]. З огляду на все сказане вище, проблематика самофінансування як основного джерела поповнення капіталу підприємства стає все більш актуальною.

Згідно із порівняльною характеристикою різних методів фінансування підприємницької діяльності, наведеною в праці Говорушко Т.А. [2], перевагою самофінансування є простота і доступність, збереження управління в руках

первинних засновників, відсутність необхідності виплати відсотків, недоліком – обмежений обсяг залучення. На нашу думку, істотною перевагою самофінансування в порівнянні з іншими формами фінансового забезпечення діяльності малого підприємства є те, що підприємство, яке здатне повністю або в переважній більшості покривати свої фінансові потреби за рахунок внутрішніх джерел, отримує значні конкурентні переваги і сприятливі можливості для розвитку за рахунок мінімізації витрат на залучення додаткового капіталу та зменшення ризиків.

Водночас слід зазначити, що для того, щоб стратегія самофінансування послужила інструментом стійкого розвитку підприємства, необхідно виробляти конкурентоспроможну продукцію, попит на яку характеризується позитивною динамікою. В такому випадку підприємство матиме можливість досягти високих показників як доходу від реалізації, так і чистого прибутку, який, в свою чергу, є одним із джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства. Отже, можна стверджувати, що основним чинником, що впливає на обсяги самофінансування малого підприємства, є величина нерозподіленого прибутку, що залежить від рентабельності господарських операцій.

Наступним фактором, що визначає ефективність самофінансування, є раціональність використання прибутку. Раціональне використання прибутку передбачає дотримання планів розвитку підприємства, а також врахування інтересів власників, інвесторів та працівників. Загалом, чим більше прибутку спрямовується на розширення господарської діяльності, тим меншою є потреба у зовнішньому додатковому фінансуванні. Зокрема, перевагами реінвестування прибутку є:

- 1) відсутність витрат, пов'язаних із залученням капіталу із зовнішніх джерел;
- 2) збереження контролю за діяльністю підприємства зі сторони власників;

3) підвищення рівня фінансової стійкості і більш сприятливі можливості для залучення засобів із зовнішніх джерел.

Водночас недоліками використання цього джерела є його обмежена і часто змінювана величина, складність прогнозування, а також залежність від зовнішніх чинників, які не піддаються контролю з боку менеджменту підприємства (кон'юнктура ринку, фаза економічного циклу, зміна попиту на продукцію тощо).

Повертаючись до питання забезпечення конкурентоспроможності продукції, зазначимо, що цей чинник є важливим індикатором формування іншого джерела фінансування малого підприємства. Зокрема, якщо розглядати конкурентоспроможність продукції як інтегральний показник, що формується за рахунок об'єднання в одному процесі всіх виробничих факторів (основних засобів, нематеріальних активів, інтелектуального потенціалу працівників і т. ін.), то очевидним стає той факт, що використання сучасного обладнання та інноваційних технологій (що є обов'язковою передумовою забезпечення конкурентоспроможності продукції) призведе до того, що вартість майна, яке підлягає амортизації, буде високою. Відповідно, при правильному виборі стратегії формування виробничого та інноваційного потенціалу одночасно буде забезпечено і високий рівень амортизаційних відрахувань, які є другим за важливістю джерелом самофінансування підприємства.

Перевагою амортизаційних відрахувань як джерела фінансових ресурсів є те, що воно існує при будь-якому фінансовому становищі і завжди залишається в розпорядженні підприємства. Величина амортизації як джерела фінансування інвестицій у просте і розширене відтворення суб'єкта господарювання в значній мірі залежить від обраного способу амортизації, що регулюється державою і фіксується в обліковій політиці підприємства. Зокрема, використання методів пришвидшеної амортизації дозволяє збільшити амортизаційні відрахування в початкові періоди експлуатації активів, що при інших рівних обставинах призводить до збільшення обсягів самофінансування.

Зазначимо, що зростанню ролі амортизаційних відрахувань у системі фінансового забезпечення малих підприємств сприяють деякі законодавчі зміни 2017 року. Зокрема, відповідні зміни внесені до п. 43 підрозділу 4 р. ХХ «Перехідні положення» ПКУ (*див.* п. 2 ст. 135 Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21.12.2016 р. № 1797-VIII, *далі* — Закон № 1797).

Відповідно до внесених змін, платники податку на прибуток матимуть можливість під час розрахунку амортизації за прямолінійним методом щодо основних засобів 4 групи використовувати починаючи з 1 січня 2017 року мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює 2 роки, якщо витрати на придбання таких основних засобів понесені (нараховані) платником податків після 01.01.2017 р. і в разі, якщо для таких основних засобів одночасно виконуються такі вимоги:

- основні засоби не були введені в експлуатацію та не використовувалися на території України;
- основні засоби введені в експлуатацію в межах одного з податкових (звітних) періодів починаючи з 1 січня 2017 року до 31 грудня 2018 року;
- основні засоби використовуються у власній господарській діяльності та не продаються або не надаються в оренду іншим особам (за винятком платників податків, основним видом діяльності яких є послуги з надання в оренду майна).

Таким чином, у суб'єктів малого підприємництва є достатній обсяг інструментів оптимізації джерел самофінансування. Запорукою успіху є уміння їх використовувати в повній мірі. Орієнтація підприємств на власні джерела фінансування є найменш ризиковим способом фінансування діяльності, що в умовах фінансової кризи робить самофінансування найбільш вигідним методом фінансового забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вдовин О. Особливості формування фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] / О. Вдовин // Студентський

вісник – 2012-1. - №23. – Режим доступу: <http://library.udpu.org.ua/zbirnyky-naukovykh-prats-udpu/618-studentskyi-visnyk-2012-1> .

2. Говорушко, Т. А. Концепція фінансового забезпечення малих промислових підприємств [Електронний ресурс] / Т. А. Говорушко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. - № 4. – С. 100-104. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/315> .

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> .

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1797-19>.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСІ ПЛЕМЕНТАЦІЇ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

**Онищенко В.В. - аспірант кафедри фінансів та банківської справи,
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ**

Реформа децентралізації, яку було розпочато в Україні у 2014 році, є комплексною та поєднує декілька ключових складових. Її особливістю є те, що одночасно триває процес реформи бюджетної децентралізації, місцевого самоврядування, адміністративно - територіального устрою та державної регіональної політики. Реформа децентралізації передбачає подолання багатьох викликів, серед яких залежність регіонів країни від центру; інфраструктурна та фінансова слабкість територіальних громад; деградація сільської місцевості; високий рівень дотаційності громад; низький рівень інвестиційної привабливості територій тощо. Активізація роботи Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), за рахунок коштів якого фінансуються проекти розвитку регіонів, є окремим позитивом процесу децентралізації.

Зміни регіональної політики мають тісний взаємозв'язок зі змінами бюджетного регулювання в сучасних умовах. Такі зміни визначені та

затверджені законодавчо у 2014 році Кабінетом Міністрів України у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. З найсуттєвіших змін в контексті даної проблематики слід вказати виділення коштів, що передбачені у державному бюджеті, на регіональну політику, визначення механізму фінансування проектів регіонального розвитку.

Органи місцевого самоврядування отримали можливість готувати та подавати проекти на фінансування з ДФРР, зокрема фінансування інвестиційних проектів та програм. Відповідно до ст. 241 Бюджетного кодексу України, при складанні державного бюджету України сума коштів у фонд регіонального розвитку передбачається в обсязі не менше 1% від доходу загального фонду державного бюджету [1].

Діяльність фонду у 2015-2016 роках вже продемонструвала позитивні результати. У 2015 році було профінансовано 728 проектів на суму 2,37 млрд грн. Всього було подано на фінансування з фонду 1267 проектів, з яких 53 проекти щодо підтримки добровільного об'єднання територіальних громад, 39 проектів співробітництва територіальних громад, 1082 проекти, які передбачені планом заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку [2, с.24.] Однак згідно звіту Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства на 2015 рік було передбачено обсяг касових видатків ДФРР у сумі 2,9 млрд грн, отже до державного бюджету були повернуті 533 млн. грн., що складало 18% від загальної суми прогнозованого фінансування. З 632-х підтриманих проектів, завершені 532 проекти, що складало 61% від загального обсягу затверджених проектів [3].

У 2016 році обсяг коштів, що було виділено з бюджету для ДФРР, були освоєні майже на 100% у сумі 2,99 млрд грн. Було профінансовано 777 проектів. Найбільшій частка фінансування припала на об'єкти освіти (304 об'єкти загальною вартістю 864,5 млн грн), також було профінансовано об'єкти сфери водопостачання та водовідведення (106 об'єктів), охорони здоров'я та

соцзахисту (127), дорожньо-транспортної інфраструктури (96), об'єкти культури (44), газо-, тепло-, енергопостачання (45) та ін.

Однак слід вказати на певні проблеми, які впливають на результативність змін в регіональній політиці країни та провадження процесу децентралізації, а саме: низька інституційна спроможність органів місцевого самоврядування до підготовки проектів регіонального розвитку через брак експертної підтримки у розробці таких проектів. За оцінками експертів, 95% проектів орієнтовані на конкретні об'єкти, а не розвиток галузі в цілому (наприклад, підтримані реконструкції конкретних шкіл, а не оптимізація системи цих же шкіл в умовах децентралізації) [4, с.16]. Іншою проблемою є низька об'єктивність оцінки і відбору проектних заявок, перешкоди у затвердженні проектів на обласному рівні з політичних мотивів та власна зацікавленість членів регіональних комісій проектів фінансування.

Від ефективності діяльності ДФРР в значній мірі залежить прозоре та прогнозоване фінансування регіонального розвитку, можливість формулювання і реалізації власної політики розвитку територій в умовах відсутності адекватних повноважень та фінансових ресурсів, проведення реформ – адміністративної, територіальної, бюджетної. Відповідно проблемні питання мають бути вирішені у найближчому майбутньому.

Необхідними є зміни щодо якості критеріїв оцінки проектів, що можуть отримати фінансування з боку ДФРР; підвищення культури стратегічного планування на регіональному рівні; запровадження навчання щодо підготовки та стратегічного планування та методики оцінки проектів для всіх зацікавлених сторін. Також необхідними є зміни щодо інституційного забезпечення процесу: запровадження повної реєстрації всіх проектів, що розробляються органами місцевого самоврядування. У такому випадку Міністерство регіонального розвитку зможе відслідковувати об'єктивність процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 року № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19>
2. Реформи під мікроскопом: 2015 рік / За ред. Міського В.В., Галушки О.М., 2015.–88 с.
3. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://old.minregion.gov.ua/regional-dev/derzhavna-regionalna-politika-376467/derzhavniy-fond-regionalnogo-rozvitku-975096/>
4. Софій А. Державний фонд регіонального розвитку: механізм/процедури підготовки та відбору проектів регіонального розвитку // Громадська орг-я «Європейський діалог». – Львів, 2017 р.- 53 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**Ярмоленко В.В. – аспірант кафедри обліку і оподаткування
Науковий керівник – д.е.н., професор Танклевська Н.С.
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон**

Фінансова система є фундаментальною підвалиною цивілізації. Як і держава, ринок, гроші, власність, релігія вона – ефективне знаряддя здійснення державної політики, спрямованої на забезпечення життєдіяльності суспільства, і насамперед процесів розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту між різними верствами населення, окремими господарськими структурами й територіями, заохочення бізнесу, ділової та інвестиційної активності, мотивації до праці, підтримання рівня зайнятості, стабілізації економічного стану в державі. Вона є найважливішою ознакою незалежності держави. Тому вивчення витоків становлення і розвитку національних фінансів є особливо актуальним у період розвитку в економіці та суспільстві.

Фінансова система являє собою сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє, перерозподіляє і використовує як централізовані, так і децентралізовані грошові фонди [1, с. 270].

В Україні відбуваються складні політичні та економічні процеси, вони, безумовно, мають свої негативні наслідки та вплив на фінансовий стан країни. Що ставить під загрозу можливість економічного розвитку, фінансової незалежності та підвищення рівня життя населення країни. Тому виникає потреба у постійному моніторингу сучасного стану фінансової системи, що дозволить вчасно визначити негативні та проблемні чинники, та вчасно розробити заходи щодо їх подолання.

Стан розвитку фінансової системи України продовжує бажати кращого, оскільки, на жаль, вона не відповідає усім вимогам економіки країни. Це проявляється в тому, що існуюча фінансова система не завжди дозволяє ефективно та повною мірою акумулювати фінансові ресурси, а в кінцевому результаті - перерозподілити їх між різними її сферами. В результаті цього, гальмуються процеси припливу інвестицій, що так необхідні для економічного зростання, знижується конкурентоспроможність реального сектору економіки.

Серед основних проблем, з якими стикається держава є і розвиток тіньової економіки, що приховує справжній фінансовий стан багатьох підприємств, сюди слід віднести незахищеність прав інвесторів на ринку фінансових послуг, повільні темпи ринкових перетворень реального сектору. Крім того, для України характерна невизначеність моделі розвитку фінансової системи, недостатній рівень капіталізації інститутів фінансової системи, низька якість і конкурентоспроможність фінансових послуг, відсутність консолідованого нагляду за фінансовими установами [3, с.39].

Не менш важливою проблемою нестійкості фінансової системи України є відсутність належного державного контролю. Оскільки останній - важлива функція держави, за допомогою якої забезпечуються адекватні умови для

функціонування фінансової системи, дефіцит належного контролю призвів до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин. У даному зв'язку обов'язковим має бути вдосконалення системи фінансового контролю за рахунок збалансування місцевих та державного бюджетів, досягнення самодостатності у фінансах окремих регіонів країни та галузей економіки, а також дотримання економічної безпеки держави. Все це може стати запорукою ефективного функціонування державних фінансів та посилить престиж країни перед світовою спільнотою. На жаль, фінансова система України не відповідає світовим стандартам, проте досить залежить від зовнішніх відносин, що провокує її трансформацію з урахуванням інтеграції до світового фінансового простору [2].

З метою стабілізації фінансової системи, незаперечним фактом є провадження ефективної фінансової політики всередині держави. Хронічна незбалансованість системи державних фінансів в наш час зумовлені не лише систематичними помилками в процесі провадження бюджетної політики, її суто фіскальною спрямованістю, але й проблемами в провадженні податкової політики. Основною перешкодою в сфері провадження бюджетної політики є такий рівень видатків, що абсолютно не відповідає дохідній частині бюджету, а отже результатом цього є хронічний дефіцит фінансових ресурсів. З метою підвищення доходності державного бюджету постійно зростає податкове навантаження, що не завжди має обґрунтований і раціональний характер та не завжди відповідає принципу соціальної справедливості. Країна характеризується нераціональною структурою витрат і неефективним витрачанням бюджетних коштів. Для сфери фінансів реального сектору характерний низький рівень забезпеченості суб'єктів господарювання власними оборотними коштами, що масово поширює значну кредиторську заборгованість.

Збалансованість фінансової системи держави – це оптимальне поєднання регульованих важелів впливу держави на забезпечення виконання програмних

фінансових надходжень до державного бюджету й дотримання видаткової частини у межах, які не перевищують припустимих [3, с.78].

Для покращення стану фінансової системи України необхідно переглянути ключові напрямки стабілізаційної політики: розвиток страхового механізму пенсійного забезпечення, медичного обслуговування, страхових принципів фінансування для отримання вищої освіти полегшить навантаження та сприятиме удосконаленню функціонування фінансової системи країни. Варто сприяти збільшенню обсягу фінансових ресурсів країни, проводити контроль за ефективністю використання наявних фінансових ресурсів та їх цільовою направленістю. Немалу роль слід приділити моменту удосконалення існуючої законодавчої бази, яка, на жаль, є фрагментарною і неповною. В плані податкової політики значну увагу слід приділити порядку вдосконалення системи податків, поліпшенню законодавчої бази з питань пільг та привілеїв, та, безумовно, з питань уникнення подвійного оподаткування. В плані державних фінансів варто зрівняти державні зобов'язання з реальною можливістю їх фінансування. Для того, щоб фінансова система України розвивалась збалансованою, варто спершу визначити модель, за якою вона розвиватиметься, удосконалити систему ризик-менеджменту, шляхом постійного вивчення можливих ризиків, запровадити нагляд за діяльністю фінансових інституцій, забезпечити захист прав інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Завгородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Львів : Вид-во ДУ "Львівська політехніка", 1996. – 384 с.
2. Дмитренко Д. М. Принципові підходи до реструктуризації фінансової системи України / Д. М. Дмитренко // Вісник Української академії банківської справи – 2009. – № 2 (27). – С. 30–35.
3. Карпінський Б.А., Герасименко О.В. Основи збалансованості фінансової системи держави // Фінанси України. – 2003. – №1. – с.78.

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Богдан В.Ю. - студентка 51-фм групи
Науковий керівник – Барабаш Л.В., к.е.н., ст. викладач
Уманський національний університет садівництва, м. Умань

В сучасних умовах активізації децентралізаційних процесів все більше уваги науковців і практиків приділяється особливостям формування місцевих бюджетів.

Загальновідомо, що доходи місцевих бюджетів призначені для виконання завдань, покладених на органи місцевого самоврядування. І, відповідно до статті 9 Бюджетного кодексу України [1], доходи бюджету поділяють на податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансфери (рис. 1).

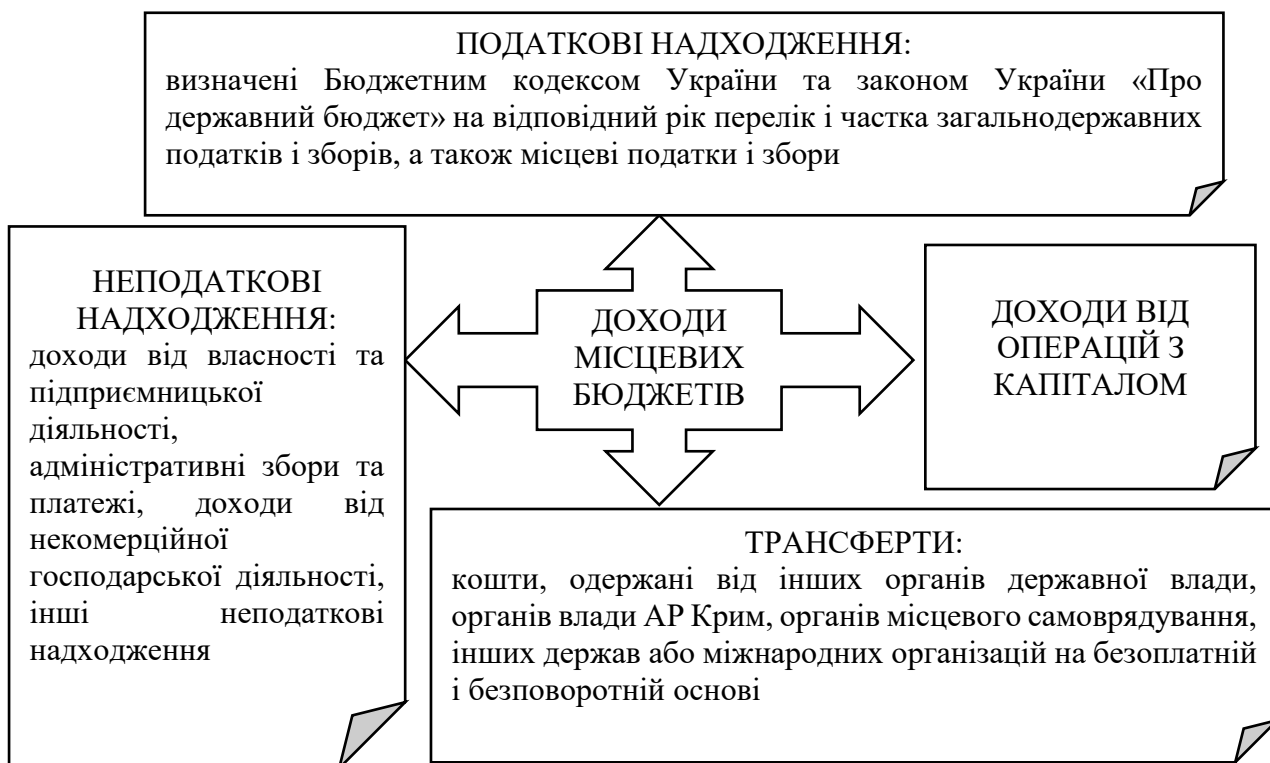

Рис. 1. Джерела формування доходів місцевих бюджетів

Основними завданнями, які передбачає реалізація бюджетної децентралізації є: перегляд та визначення уточненого переліку власних та делегованих повноважень; розширення фінансової бази органів місцевого

самоврядування; перехід до системи цільових трансфертів, спрямованих на компенсацію видатків органів місцевого самоврядування в результаті реалізації ними делегованих функцій; запровадження розрахунку на основі формули перерозподілу національних податків, закріплених за місцевими бюджетами; запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що прийняті Верховною Радою зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України є найбільшим за останні роки кроком у напрямку бюджетної децентралізації. Якщо раніше від 50 до 90 відсотків бюджетів різних рівнів в Україні були дотаційними, то після проведених реформ, кількість дотаційних бюджетів скоротиться вдвічі [2].

Виходячи з вище окресленого, слід зауважити, що децентралізація бюджетних фінансових ресурсів передбачає:

- зміну системи оподаткування, при якій змінюються питомі надходження на користь місцевих бюджетів;
- зміну трансфертної політики, яка не зможе будуватись на радянському принципі «від кожного по можливостям – кожному по необхідності»;
- надання органами місцевого самоврядування більших повноважень в напрямку розробки та реалізації різноманітних програм соціально – економічного розвитку [3, С. 5.].

Однією з основних умов проведення реальної децентралізації є надання органам місцевої влади реальних повноважень щодо встановлення умов функціонування місцевих податків і зборів, виходячи з особливостей регіону. Проте слід наголосити на тому, що, відповідно до Податкового кодексу України, місцевим органам самоврядування дії такого характеру забороняються. В свою чергу це є першопричиною відсутності фінансової автономії на місцевому рівні; зниження мотивації органів місцевого самоврядування в якісному обслуговуванні населення; виникнення конкуренції

між різними територіальними громадами, що призводить до «консервування» влади.

Тобто місцеві податки та збори не є основним джерелом фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. А відтак – податкові надходження місцевих бюджетів є доволі обмеженими у частці зарахування. Хоча, знову ж таки, основний наголос у частині формування доходів місцевих бюджетів робиться саме на місцеві податки (рис. 2).

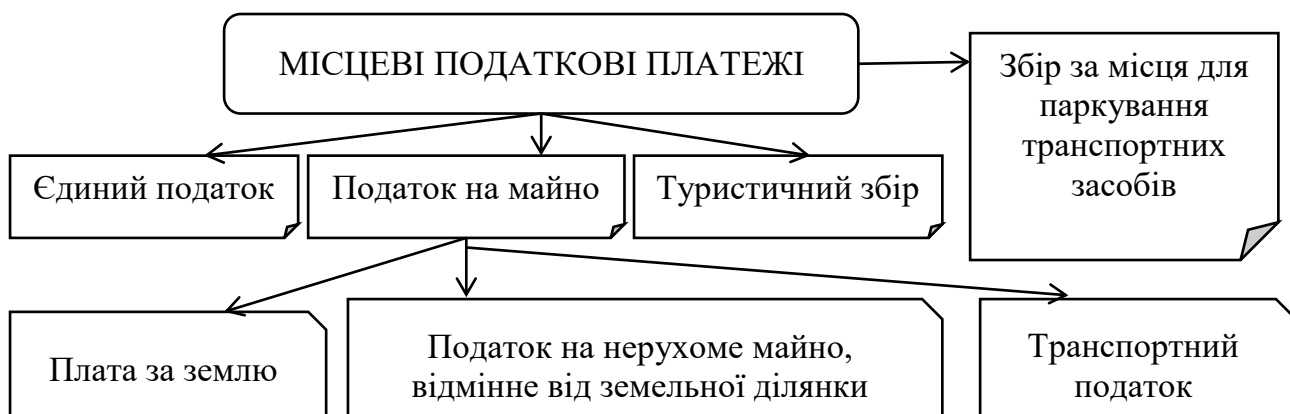

Рис. 2. Склад місцевих податків

Наразі основними проблемами формування бюджетів за рахунок податкових надходжень на даний час є наступні:

- недостатній вплив місцевих податків і зборів на обсяги дохідної частини місцевих бюджетів;

- частка новоствореного податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки у структурі доходів місцевих бюджетів є досить незначною;

- недостатня частка податків залишається на місцевому рівні;

- податок на доходи з фізичних осіб сплачується до місцевого бюджету за місцем походження доходу (тобто за місцем роботи платника податку), а видатки з місцевого бюджету платник податку отримує за місцем проживання, а не там, де працює;

- вилучення державою значної частки доходів регіонів до державного бюджету сприяє наростанню централізації фінансових ресурсів в країні;

- за переліком надходження коштів до бюджетів органів місцевого самоврядування у Бюджетному кодексі зосереджується увага на містах Києві та Севастополі, в той час для бюджетів інших рівнів даний перелік є обмеженішим.

Окреслені проблеми є достатньо вагомими та створюють значні проблеми при формуванні доходів місцевих бюджетів як в цілому, так і відносно податкових надходжень – зокрема. А тому слід переглянути умови провадження децентралізації відповідно до загальноприйнятих світових умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бюджетний кодекс України : закон України № 2456-VI від 08.07.2010р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Демчак Р.Бюджетна децентралізація є основним чинником економічної безпеки держави / Р. Демчак // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://solydarnist.org/?p=15037>

3. Габа І.М. «Децентралізація» – деякі плюси і мінуси / І.М.Габа // РайонІнфо. – 2014. – № 1. – С. 5.

ОБЛІК ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ: УЗГОДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ

**Богомолова Ю.Ю.- студентка напряму підготовки «Облік і аудит»
Науковий керівник - Чебан Т.М. - к.е.н., доцент
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон**

Виплати працівникам є однією з важливих складових сукупних витрат будь-якого підприємства, установи, організації та одним із складних об'єктів бухгалтерського обліку, який включають у себе широкий перелік виплат, кожен з яких має особливості розрахунку, відображення в обліку і зовнішній звітності суб'єктів господарювання. Рівень виплат працівникам та їх структура мають також велике соціальне значення і впливають не лише на поточні, а й на майбутні показники діяльності суб'єктів господарювання [1, с.266]. У зв'язку з

цим питання розуміння сутності виплат працівникам є важливою передумовою формування методики їх обліку, контролю і аналізу.

Проблеми обліку виплат працівникам з моменту прийняття П(С)БО 26 «Виплати працівникам» та НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» висвітлювалися у численних працях вітчизняних учених: А. Шевченко, Н.В.Овсюк, О.Ю. Радченко, О.Ф. Ярмолюк, Н.В. Оляднічук, О.В. Цятковська та інш. Незважаючи на проведені дослідження і досі залишаються невирішеними питання щодо єдності термінології обліку виплат та оплати праці, що спонукає до подальшого їх дослідження.

На нашу думку, ця термінологічна проблема пояснюється наступними причинами:

- відсутністю чіткого визначення категорії виплат працівникам у вітчизняній нормативно-правовій базі;
- відносною новизною цього терміну;
- неузгодженістю нормативно-правової бази, яка регламентує оплату праці, із обліковими стандартами;
- складністю та багатогранністю цієї економічної категорії.

Як зазначають вітчизняні дослідники, визначення категорії «виплати працівникам» надане тільки у МСБО 25 «Виплати працівникам», згідно з яким під виплатами розуміють усі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками. Огляд фахової літератури доводить, що бракує ґрунтовних досліджень тлумачення сутності виплат, в тому числі з врахуванням специфіки сфери загального державного управління, серед вітчизняних науковців. Основні з них наведені у таблиці 1.

Аналіз наведених тверджень свідчить, що більш широким є визначення виплат працівникам, надане В.С. Лень. Перевагою авторського визначення є розширене тлумачення категорії виплат працівникам.

Зважаючи на існування декількох економічних категорій, пов'язаних з оплатою праці: виплати працівникам, оплата праці, заробітна плата, важливо

встановити зв'язок між ними.

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності категорії «виплати працівникам»

Автор, джерело	Визначення категорії «виплати працівникам»	Коментар
Лень В. С. [1]	Це всі форми поточної та майбутньої компенсації та додаткових благ, що їх надає суб'єкт господарювання самостійно або через третю особу працівнику та членам його сім'ї згідно з законодавством та внутрішньою практикою в обмін на майбутні, поточні та минулі послуги та у зв'язку з фактом поточних та минулих трудових відносин.	Пропонує розширене тлумачення ознак виплат на основі визначення не тільки їх обміну на послуги, що надані в минулому, а й поточні та майбутні.
Ярмолюк О. Ф. [2]	Компенсаційні платежі за надані послуги працівниками, що акумулюються у складі довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечень підприємства.	Висвітлює лише одну із сторін виплат працівникам - компенсацію за надані послуги у минулому, без урахування авансових виплат за майбутні послуги.
Орлов І.В. [3]	Сукупність оплати праці і доходів працівників.	Наведене визначення не містить зв'язку із періодом здійснення виплат працівникам.

На думку В. Олійник, з якою ми цілком погоджуємося, зв'язок між наведеними категоріями проявляється в тому, що заробітна плата відображає винагороду роботодавця працівнику за витрачену працю і водночас є складовою виплат працівникам, держава регламентує і забезпечує здійснення цих виплат на основі нормативно-правових актів через систему відносин – оплату праці [4, с.61]. Узагальнюючі проведені дослідження спробуємо визначити найбільш важливі характерні риси та взаємозв'язок цих економічних категорій (рис.1.).

Вважаємо, що терміни «оплата праці» та «заробітна плата», взаємопов'язані причинно-наслідковими зв'язками: термін «оплата праці» більш широкий, який можна вважати системою відносин, що спрямована на організацію забезпечення і здійснення підприємством (установою) виплат

працівникам за надані послуги та виконані роботи споживачам послуг відповідно до нормативно-правових актів та внутрішніх документів цих суб'єктів господарювання, тоді як термін «заробітна плата» – це елемент (предмет) оплати праці, грошова винагорода працівнику, що еквівалентна ціні за виконану роботу чи надані послуги споживачам послуг.

Рис.1. Характерні риси та взаємозв'язок економічних категорій виплат працівникам, оплати праці та заробітної плати

Отже, проведене співставлення економічних категорій, пов'язаних з оплатою праці, дозволяє надати більш глибоку комплексну характеристику виплат працівникам, що в свою чергу забезпечує термінологічну єдність їх обліку, контролю і аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лень В.С. Виплати працівникам: поняття, структура та облік./ В.С.Лень, М.П. Штупун.// Проблеми і перспективи економіки та управління// - 2015. -№ 2 (2). – С.266-274.
2. Ярмолюк О. Ф. Удосконалення облікового забезпечення управління виплатами працівникам підприємства / О. Ф. Ярмолюк // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2947>.
3. Орлов І.В. Проблемні питання обліку виплат працівникам: аналіз дисертаційних робіт [Електронний ресурс] / І. В. Орлов // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 18 (1). – С. 141–146. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2010_18\(1\)__24.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2010_18(1)__24.pdf)
4. Олійник В. Оплата праці в державному секторі: термінологічний аспект. //Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2016.-№ 3 (7). – С. 56-65.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

**Вергелес О. А. - студент 2 курсу СВО «Магістр»
Мисник Т. Г. - к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія**

У сучасних економічних умовах діяльність підприємств, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання, схильна до постійного ризику та загроз, що пов'язані з посиленням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на їх функціонування. Постійне підвищення ризиковості господарської діяльності може спричинити значне зниження рівня фінансового стану підприємства, а в майбутньому призвести до банкрутства, і потребує від кожного суб'єкта господарювання розробки та реалізації системи фінансово-економічної безпеки.

Фінансово-економічна безпека підприємства є досить складною системою, що включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання матеріальних, трудових, інформаційних і фінансових ресурсів.

Не існує єдиного підходу до визначення поняття фінансова безпека підприємства. Цю категорію розглядають найчастіше як частину економічної безпеки. Економічна безпека - це такий стан економіки, за якого забезпечуються захист економічних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави. Під життєво важливими інтересами в даному контексті розуміють сукупність потреб, які забезпечують існування і прогресивний розвиток особистості, суспільства, держави. Економічна безпека є однією зі складових національної безпеки, яка охоплює також оборонну, екологічну безпеку тощо. Економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер: з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого є частиною (елементом) економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, що забезпечує виконання функцій регіоном, державою. В перехідні періоди розвитку економіки домінуючими є дослідження макроекономічних аспектів економічної безпеки. В складі економічної безпеки основне місце відіграє фінансова складова, що і зумовило виділення поняття «фінансова безпека підприємства» як окремого і самостійного поняття.

Існують різні підходи до визначення даного поняття. У вітчизняному законодавстві термін «фінансова безпека» був використаний в Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964, згідно зі яким фінансова безпека визначається як такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування

національної економічної системи та економічне зростання.

О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко під фінансовою безпекою підприємства розуміють стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління та використання коштів, структури його капіталу, норми виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансового стану підприємства й перспектив його технологічного та фінансового розвитку.

Н. Й. Реверчук розуміє під фінансовою безпекою захист від можливих фінансових витрат і попередження банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів.

В. Кириленко розглядає фінансову безпеку як фінансовий стан і фінансову стабільність, здатні забезпечити підприємству нормальний ефективний розвиток його діяльності.

К.С. Горячева визначає дане поняття як наявність такого фінансового стану, котрий характеризується збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, а також забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи.

Виходячи з аналізу існуючих підходів до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» можна сказати, що фінансова безпека є категорією, яка відображає захищеність суб'єктів господарювання на всіх рівнях. Тобто, це захищеність діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – №1 (91). – 2009. – С. 98 – 103.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека держави / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2006. – № 11. – С. 19–34.
3. Бланк. І. О. Управління фінансовою безпекою підприємств/ І. О.Бланк. – К.:Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 784с.
4. Гукова А. В. Роль фінансової безпеки підприємства в системі його економічної безпеки [Текст] / А. В. Гукова, И. Д. Аникина // Образование и общество. – 2006. – № 3. – С. 98–102.
5. Давидюк Т. В. Фінансово-економічна безпека або фінансова складова економічної безпеки: епістемологічний підхід / Т. В. Давидюк // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2013. Вип. 1. – С.39-52. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/ptmbo_1_6.pdf.
6. Картузов Є. П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти / Є. П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - № 8(134) – С. 172 – 181.
7. Колос І. В. Звітність як елемент системи управління підприємством// Економічна наука. – 2006. – № 1. – С. 26-31.
8. Кругляк С. О. Фінансова стійкість в системі фінансової безпеки підприємства / С. О. Кругляк, О. А. Сметанюк // Економічний простір. – 2014. № 85. – С. 187 – 196.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

**Дворніцька Т.П., Крижановська Н.М.
Науковий керівник – Дубініна М.В., д.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв**

Фермерське господарство – форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках [1].

Основним джерелом оперативної та об'єктивної інформації про розвиток виробництва, виконання господарських операцій є облік. Обсяг і ступінь точності облікової інформації багато в чому визначається метою господарювання, виробничою необхідністю й економічною доцільністю. У зв'язку з цим виділяють такі основні функції в системі управління діяльністю фермерського господарства: облік, звітність, аналіз, планування і контроль.

Значення і необхідність обліку у фермерських господарствах обумовлюється, з одного боку, потребою в інформації про наявне в господарстві майно, обсяги виробництва продукції, доходи і витрати, а з іншого боку – зобов'язанням надання у державні установи інформації про результати фінансово-господарської діяльності.

Бухгалтерський облік – це невід'ємна й обов'язкова функціональна діяльність фермерського господарства, яка забезпечує в той же час і контроль за виробництвом, наявністю і використанням матеріальних, трудових і грошових коштів, що допомагає виявити внутрішньогосподарські резерви [2].

У процесі ведення бухгалтерського обліку у фермерському господарстві є певні особливості. По-перше, як правило, бухгалтерський облік у фермерських господарствах веде його голова чи один із членів господарства, але зазначені особи не досить добре розуміються на обліку. Тому облік має бути максимально спрощеним. По-друге, для фермерського господарства властиве

здійснення окремих специфічних господарських операцій, які на інших підприємствах проводяться не часто:

- засновники фермерського господарства здебільшого вносять до складеного капіталу не майно, а лише права користування ним;
- членам господарства виплачується не заробітна плата, а певна частка з отриманого господарством доходу.

Саме тому, ці операції потрібно коректно відображати в бухгалтерському обліку.

По-третє, фермерське господарство займається сільськогосподарською діяльністю. Отже, в процесі ведення бухгалтерського обліку господарство повинне враховувати всю облікову сільськогосподарську специфіку [3].

Основними документами, які використовуються для організації обліку у фермерських господарствах, є Закон України від 19 червня 2003 року (зі змінами та доповненнями) «Про фермерське господарство», Закон України від 16 липня 1999 року (зі змінами та доповненнями) «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Методичні рекомендації щодо організації та ведення бухгалтерського обліку у фермерських господарствах. Згідно з Методичними рекомендаціями № 89, існує чотири форми ведення бухгалтерського обліку у фермерських господарствах:

- проста (без використання подвійного запису) – для фермерських господарств, у яких працюють власник (голова господарства) і члени його сім'ї (без залучення найманих працівників);
- спрощена (з подвійним записом) – для фермерських господарств із середньообліковою чисельністю працівників за звітний період до 10 осіб включно, крім членів сім'ї та обсягом виручки за рік не більше 500 тис. грн;
- загальна – для решти господарств.

На сьогодні фермерські господарства переважно використовують просту та спрощену форми бухгалтерського обліку. Основним регістром за простою формою обліку є Книга обліку доходів та витрат. Для забезпечення більшої

інформативної бази та визначення фінансового результату діяльності фермерських господарств різними способами ефективнішим є використання організації обліку із застосуванням спрощеного плану рахунків [4].

Отже, підприємства малого бізнесу відіграють значну роль в економіці країни, впливаючи на створення додаткових робочих місць та насичення ринку сільськогосподарської продукції, тому необхідною умовою їх розвитку є значна підтримка з боку держави. І саме розуміння особливостей бухгалтерського обліку на фермерських господарствах є, основним елементом цього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Костенко В. Г. Особливості бухгалтерського обліку і фінансової звітності в фермерських господарствах / В. Г. Костенко // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С. 12–14.
3. Методичні рекомендації щодо організації та ведення бухгалтерського обліку в фермерських господарствах, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України № 189 від 02.07.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Золотухін О. Бухгалтерський облік у фермерських господарствах / О. Золотухін // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 12. – С. 26–31.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Ігнатенко С.В.

**Науковий керівник – Ксьожик І.В., д.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв**

Функціонування будь-якого сільськогосподарського підприємства передбачає наявність необхідної кількості ресурсів. Для сільськогосподарських підприємств найвагомішим ресурсом є земля. Розмір землекористування та

ефективність її використання мають значний вплив на формування фінансових результатів діяльності аграрних товаровиробників.

Створення нової системи земельних відносин на основі приватної власності на землю, забезпечення рівності прав власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад і держави, забезпечення гарантій прав на землю виступає ключовим моментом аграрної реформи. Земельна реформа стала необхідною умовою не лише аграрної, а й усієї економічної реформи, без її здійснення був би неможливим перехід до ринкових відносин у країні.

Оснoву формування розвитку земельних відносин складає право власності на землю. Його складовими є: право володіння, право користування і право розпорядження. На сьогоднішній день не кожне аграрне підприємство має у користуванні достатній розмір земельних угідь. Тому в Україні найбільш дієвим інструментом формування оптимального розміру землекористування сільськогосподарських підприємств є оренда земельних ділянок. На сучасному етапі розвитку економічних відносин в аграрному секторі України оренда є основною формою реалізації юридичних прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

Питання обліку оренди земель сільськогосподарського призначення та регулювання орендних земельних відносин у сільськогосподарських підприємствах досліджувало велике коло вчених: Л.М. Братчук, Ф.Ф. Бутинець, Д.С. Добряк, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, А.М. Третяк, М.М. Федоров, В.П. Ярмоленко.

Разом з тим, воно і досі залишається далеко не вирішеним і потребує подальшого поглибленого вивчення і вдосконалення з огляду на плинність соціально-економічної ситуації в контексті інтеграції національного господарства України у світовий економічний простір.

Земельні відносини впродовж усього існування людства відігравали велику роль у житті суспільства, що пов'язано з їх унікальними особливостями: вони є основою життя та благополуччя громадян, головним

засобом виробництва, необхідним для функціонування всіх галузей господарства. На сьогодні, першочергова увага зосереджується на дотриманні сторонами договірних зобов'язань у питаннях нарахування й виплати орендної плати.

Оренда є гнучким інструментом у становленні нової структури аграрного виробництва та реалізації соціально-економічних програм, відіграє важливу роль у системі земельних відносин. В умовах первинного накопичення капіталу вона є найбільш ефективним механізмом на шляху становлення нових агроформувань та швидкої адаптації їх до умов ринкової.

Ефективним інструментом здійснення операцій зі здачі в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення є земельні аукціони, що проводяться Головними управліннями Державного земельного агентства в областях.

Взаємовідносини, пов'язані з орендою землі, регулюються Законом України "Про оренду землі" [1]. Згідно зі статтею 2 Закону України "Про плату за землю" (зі змінами й доповненнями) та статтею 206 Земельного кодексу України (зі змінами й доповненнями) використання землі в Україні є платним. Плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати. Земельний кодекс, який набрав чинності з 1 січня 2002 р., регламентує право постійного користування землею або право оренди. Законом України "Про плату за землю" встановлено ставки земельного податку, порядок стягнення і пільги з оподаткування землі. Згідно зі ст. 2 цього Закону плата за землю знімається у вигляді земельного податку або орендної плати [2].

Порядок здійснення обліку, юридичне оформлення права користування землею і оподаткування ПДВ орендної плати за землю залежить від того, хто є орендодавцем: сільські, селищні, міські, районні ради чи власники землі [3].

Документальне оформлення операцій з надходження власних та орендованих земельних ділянок й паїв в агропідприємствах здійснюється на загальних засадах обліку основних засобів, тобто за Наказом Міністерства

аграрної політики “Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів та інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств і Методичних рекомендацій щодо їх застосування” та Наказом Міністерства статистики України “Про затвердження типових форм первинного обліку” [4].

Отримані в оренду земельну ділянку або земельна частка (пай) орендар відображає на позабалансовому рахунку 01 “Орендовані необоротні активи” по вартості, зазначеній в договорі оренди, як у грошовому, так і в натуральному вимірах, за видами земель та їх якісним характеристикам. Підставою для зарахування об’єкта оренди на позабалансовий рахунок 01 є акт прийому-передачі, підписаний обома сторонами договору оренди.

Сума орендної плати, що підлягає сплаті орендодавцю, відображається орендарем у складі витрат або на рахунку 91 “Загальновиробничі витрати”, або рахунку 23 “Виробництво” в залежності від правил формування собівартості виробленої продукції, прописаних в наказі про облікову політику підприємства. Підставою для відображення орендарем орендної плати у складі витрат є складений орендодавцем і підписаний сторонами договору акт надання послуг [5].

Оподаткування орендних операцій із земельними ділянками залежить від форми виплати орендної плати (грошовій, натуральній та відробітковій). Дохід від надання в оренду включається в оподатковуваний дохід орендодавця. Це, зокрема, дохід від оренди земельної ділянки [6].

З метою запобігання виснаженню орендованої земельної ділянки орендарем, пропонуємо ввести у первинний облік сільськогосподарських підприємств спеціалізований документ – “Акт приймання-передачі земельної ділянки (паю)”, який розкриватиме як характеристики самої ділянки, так і надаватиме всі відомості щодо її одержання та подальшої експлуатації (реквізити підприємства, що передає земельну ділянку, та підприємства, що її одержує; категорія земель за цільовим призначенням та вид угідь; якість ґрунтів; місцезнаходження ділянки; дані про затрати на поліпшення;

інформація про того, за ким закріплено ділянку; з якого моменту вона вводиться в експлуатацію на даному підприємстві; її балансова та нормативна грошова вартість та наказ або договір, на підставі якого відбувається оприбуткування чи передача земельної ділянки), а також склад комісії, що підписує цей документ.

Зазначену форму документа доцільно застосовувати при зарахуванні об'єктів до складу земельних ділянок та введення їх в експлуатацію в результаті надходження за договорами купівлі, обміну, дарування і т.д.

З метою забезпечення кадастрового обліку та контролю за наявністю і рухом земельних ресурсів варто розширити кількість показників в інвентарній картці, які б відображали специфіку обліку земельних ресурсів сільськогосподарського призначення в нових умовах господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про оренду землі : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
2. Про плату за землю : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
3. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Про затвердження типових форм первинного обліку: Наказ Міністерства статистики України від 29.12.95 р. № 352 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN321.html.
5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 “Оренда” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
6. Офіційний сайт Державного агентства земельних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://land.gov.ua/>

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ПОДАННЯ

Куліш О.А.

**Науковий керівник – Ксьонжик І.В., д.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв**

Звітність бюджетних установ досить різноманітна і глибоко деталізована. Це має своє об'єктивне пояснення, адже на цій підставі контролюється виконання бюджетів за видатками, перевіряється доцільність витрачання бюджетних коштів відповідно до кошторисних передбачень, аналізується повнота і доцільність використання майна, своєчасність і повнота платежів, стан розрахунків, тощо. У зв'язку з тим, що бюджетні установи у процесі виконання кошторисів виступають платниками різних податків і зборів (обов'язкових платежів) вони повинні складати та подавати податкову звітність.

Основним податковим документом, що регулює відносини у сфері справляння податків і зборів є Податковий кодекс України (далі ПК), який визначає не лише загальні правила адміністрування податків і зборів (заповнення та подання податкової звітності, сплати податкових зобов'язань, проведення перевірок, облік платників податків, а також притягнення до відповідальності та застосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства), а й види податків, зборів (обов'язкових платежів) та порядок їх справляння [3].

Податкова звітність являє собою сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установленної форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету.

Залежно від терміну подання податкова звітність поділяється на: місячну, квартальну та річну. Відповідно до вимог Податкового Кодексу України існують такі терміни подання податкової звітності [3]:

1. Календарний місяць – протягом 20 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця.

2. Календарний квартал або календарне півріччя – упродовж 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя).

3. Календарний рік – протягом 60 календарних днів за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

Відповідно до ПК податкова звітність має містити такі обов'язкові відомості:

- а) ідентифікаційний код платника податку;
- б) повне найменування платника податку, відомості про його місцезнаходження;
- в) період, за який подається звіт, розрахунок, декларація чи дата, станом на яку подається звітність;
- г) дату подання до податкового органу податкової звітності;
- д) розмір бази оподаткування;
- е) суму і розмір витрат і пільг;
- ж) суму, що не оподатковується податком;
- з) ставку оподаткування;
- і) суму податку, що підлягає сплаті;
- к) підписи керівника і головного бухгалтера, печатка;
- л) відмітка центру обслуговування платників про прийняття звітності.

Інформація для складання податкової звітності отримується з даних бухгалтерського обліку в залежності від вимог звіту, декларації чи розрахунку. Та основними джерелами інформації для складання звітності будуть книга «Журнал-Головна», картки аналітичного обліку доходів, видатків [1]. Звітний документ підписується керівником та головним бухгалтером, факт подання в податкову службу засвідчується підписом спеціаліста Центру обслуговування платників Міністерства доходів і зборів за територіальним підпорядкуванням.

Оновлена редакція ст.133 Податкового кодексу передбачає, що неприбуткові організації не є платниками податку на прибуток, за умови одночасного дотримання умов, перелічених пп. 133.4.1, а саме:

- утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації;

- установчі документи якої містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб;

- установчі документи якої передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення);

- внесена контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Навіть, якщо неприбуткова організація виконує всі вимоги пп. 133.4.1 і не є платником податку на прибуток, вона має подати Податковий звіт про використання коштів неприбуткових установ та організацій.

Бюджетні установи подають Податковий звіт одним із таких способів (п. 49.3 ПКУ):

- особисто або уповноваженою на це особою;
- надсилає поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення. При такому варіанті треба надіслати Звіт не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення граничного строку подання (п. 49.5 ПКУ);

- засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів щодо електронного документообігу та електронного цифрового підпису. У такому разі не пізніше закінчення останньої години дня, в якому спливає такий граничний строк.

За неподання Звіту для неприбуткової організації загрожує штраф за ст. 120 ПКУ у розмірі 170 грн за кожне таке неподання або несвоєчасне подання, а за повторне впродовж року таке порушення – 1020 грн. На посадових осіб може бути накладена адміністративна відповідальність за порушення порядку ведення податкового обліку у розмірі від 85 до 170 грн, за повторне впродовж року – від 170 до 255 грн (ст. 1631 КпАП).

Отже, використовуючи визначені законодавством форми податкової звітності, вчасно формуючи звіти та відображаючи результати фінансової діяльності, бюджетна установа забезпечує виконання власного кошторису і формування місцевого чи державного бюджету, дотримання вимог податкового законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лемішовський В. І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування / В. І. Лемішовський. – Львів. : Національний університет «Львівська політехніка» : «Інтелект-Захід», 2007. – 1104 с.

2. Про затвердження Змін до Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: Наказ Міністерства фінансів України № 1339 від 17 груд. 2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0016-13>.

3. Податковий кодекс України: за станом на 15 квітня 2017 р. № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

СУЧАСНА ОБЛІКОВА МОДЕЛЬ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

**Межейнікова В. - студентка напряму підготовки «Облік і аудит»
Науковий керівник - к.е.н., доцент Чебан Т.М.
Херсонський національний технічний університет, м.Херсон,**

Реформування економічних відносин у напрямку ринкових перетворень в Україні охоплює тією чи іншою мірою всі сфери діяльності суспільства, зокрема і бюджетну сферу, а також найважливішу ланку та невід'ємну його складову – бюджетні асигнування та контроль за їх цільовим використанням. За умов перманентного дефіциту державного та місцевих бюджетів України, скорочення бюджетних призначень та обмеження бюджетних асигнувань, дієвим інструментом забезпечення ефективного та раціонального використання державних ресурсів є достовірна оцінка виконання кошторису.

Результати проведеного дослідження теоретичних засад бюджетного обліку свідчать, що в системі бухгалтерського обліку бюджетних установ основним завданням обліку доходів і видатків є контроль виконання їх кошторису. Важливість вирішення цієї задачі не викликає сумнівів і дозволяє оцінити дотримання установою норм витрачання ресурсів, раціонального використання коштів, виділених державою на утримання установи, проведення її основної діяльності та надання соціально значущих послуг.

Оцінка виконання кошторису доходів і видатків бюджетних установ ідентифікується як визначення фінансового результату їх діяльності. Порядок проведення цієї процедури змінено НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності» [1]. Починаючи з 1 кварталу 2017р. визначення результату виконання кошторису здійснюється в кінці кожного кварталу звітного року і полягає у закритті рахунків доходів і видатків, які є транзитними і не повинні мати сальдо, окрім певних виключень. Так, сальдо на рахунках видатків може бути лише з незакінчених або закінчених, але не зданих і не оформлених відповідними документами робіт:

- із виготовлення продукції у виробничих майстернях,
- видання друкованої продукції і надання послуг,
- незавершеного виробництва у підсобному сільському господарстві.

Рахунки обліку доходів в кінці кожного кварталу бюджетного року також закривають на результат виконання кошторису по тому фонду, за рахунок якого вони були отримані, за винятком доходів з видатків майбутніх періодів (це кошти, сплачені авансом на рік вперед).

Для розробки облікової моделі виконання кошторису бюджетної установи слід врахувати трансформацію обліку в державному секторі, спричинену введенням в дію з 01.01.2017р. нового Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 2013 року № 1203 [2].

Облік виконання кошторису бюджетної установи здійснюють на рахунку 55 «Фінансовий результат», який складається із двох субрахунків: 5511 «Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду» та 5512 «Накопичені фінансові результати виконання кошторису». Отже, за результатами вивчення нормативної бази регламентації обліку суб'єктів державного сектору можна схематично представити облікову модель виконання кошторису бюджетних установ (рис.1).

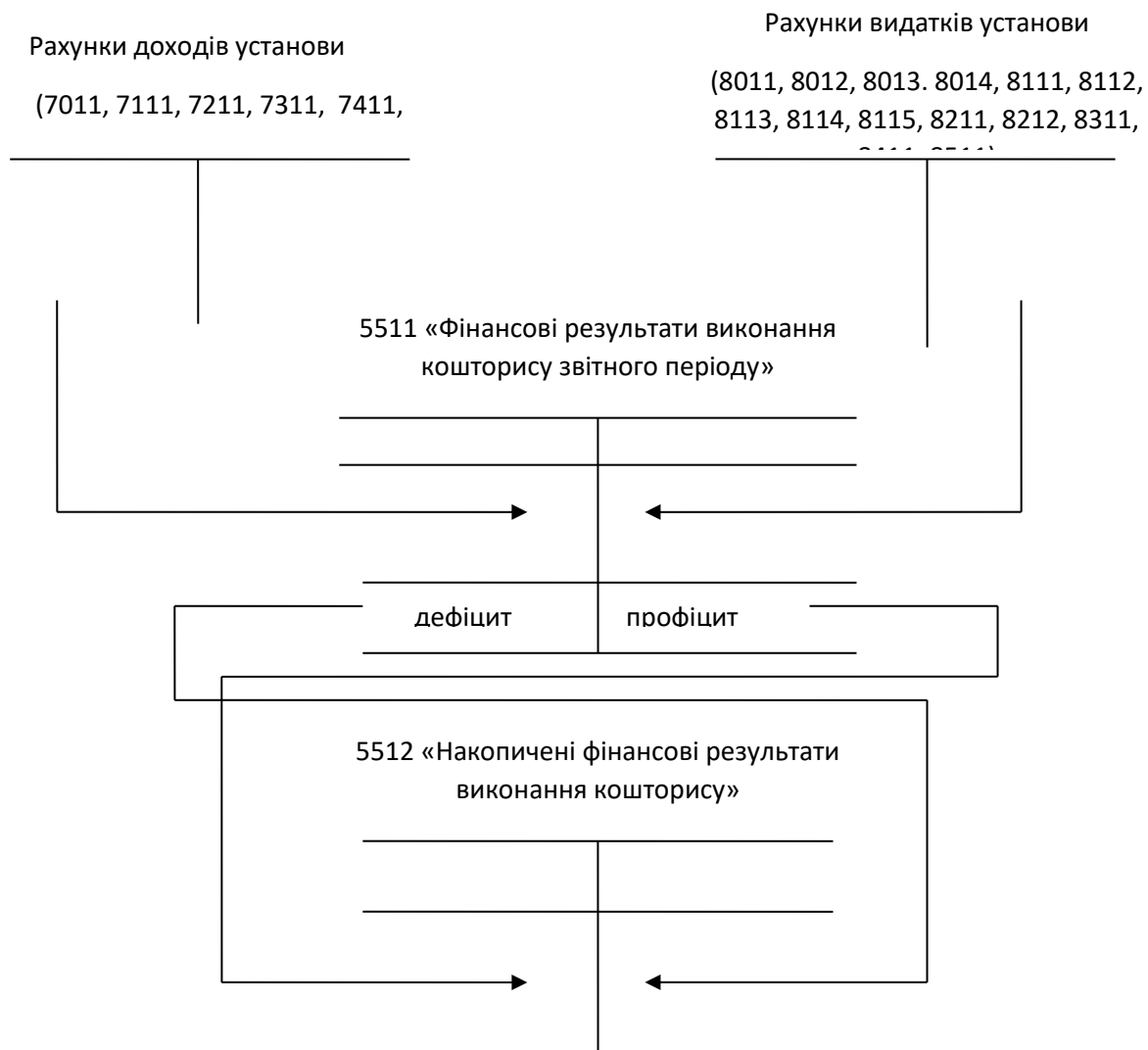

Рис.1. Облікова модель визначення результату виконання кошторису бюджетної установи за нового Плану рахунків [2; 3]

Рахунок 55 «Фінансовий результат» нового Плану рахунків призначено для обліку й узагальнення інформації щодо результатів виконання бюджету (кошторису) суб'єктами державного сектору.

За кредитом рахунку ведеться облік сум у порядку закриття рахунків обліку доходів, віднесення результатів переоцінки активів при списанні або щорічно пропорційно нарахованій амортизації та віднесення суми дефіциту звітного періоду до накопичених фінансових результатів, суми фінансових результатів виконання кошторису (бюджету) попередніх звітних періодів, якщо накопичена сума профіциту за попередні періоди перевищує накопичену суму

його дефіциту, суми доходів державного (місцевого) бюджету, які надійшли в поточному році, та суми проведених коригувань, суми фінансових результатів виконання державного бюджету (місцевих бюджетів) попередніх бюджетних періодів, якщо накопичена сума профіциту за попередні бюджетні періоди перевищує накопичену суму його дефіциту [2].

За дебетом рахунку 55 «Фінансовий результат» ведеться облік суми в порядку закриття рахунків обліку витрат та віднесення сум профіциту звітного періоду до накопичених фінансових результатів, суми фінансових результатів виконання кошторису попередніх періодів, якщо накопичена сума дефіциту за попередні періоди перевищує накопичену суму його профіциту, суми витрат державного (місцевого) бюджету, які проведено в поточному році, та суми проведених коригувань, суми фінансових результатів виконання державного (місцевого) бюджету попередніх бюджетних періодів, якщо накопичена сума дефіциту за попередні бюджетні періоди перевищує накопичену суму його профіциту [2].

Таким чином, значимість кошторису як форми бюджетного фінансування обумовлює важливість достовірного визначення та обліку результатів його виконання. Визначення та облік результатів виконання кошторису є однією з процедур завершення звітного періоду (кварталу) для бюджетних установ, є фінансовим результатом їх діяльності і здійснюється шляхом закриття рахунків доходів і видатків та їх співставленням на рахунку 55.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі № 101 «Загальні вимоги до подання фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. №1629 [Електрон. ресурс]:– Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive>

2. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. №

1203 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>.

3. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2015р. № 1219.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ СУБ'ЄКТАМИ ДЕРАЖАНОГО СЕКТОРУ

Молочко Т. І.

**Науковий керівник – Ксьонжик І. В., д.е.н., доц.
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв**

Прийняття національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи» спричинило виникнення нової термінології у відображенні інформації щодо нематеріальних активів у бухгалтерському обліку установ бюджетної сфери [1].

Нематеріальні активи – це категорія, яка виникає внаслідок володіння правами на об'єкти інтелектуальної власності або на обмежені ресурси та їх використання в господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Поняття «нематеріальні активи» визначають по-різному. Під нематеріальними активами бюджетної установи розуміють, як витрати на нематеріальні об'єкти, так і умовну вартість об'єктів інтелектуальної власності.

Основними рисами нематеріальних активів є:

а) відсутність певного фізичного стану, хоча більша частина нематеріальних активів має певний матеріальний носій (диск є матеріальним носієм програмного комп'ютерного забезпечення; на папері міститься угода про авторські права), проте фізична субстанція, в цьому разі, є вторинною відносно нематеріальної складової – інформації;

б) тривалий термін використання [2].

Бухгалтерський облік нематеріальних активів у суб'єктів державного сектору ведеться щодо кожного об'єкта за такими групами:

- авторське та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо);

- права користування природними ресурсами;

- права на знаки для товарів і послуг (товарні знаки, торгові марки, фірмові найменування тощо);

- права користування майном;

- права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, розробки, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, захист від недобросовісної конкуренції тощо);

- інші нематеріальні активи.

Ведення обліку нематеріальних активів у державному секторі має ряд свої особливостей [3]. Первісна вартість нематеріальних активів збільшується на суму витрат, пов'язаних із покращенням цих активів і покращенням їх можливостей та продовженням строку використання, які сприятимуть збільшенню майбутніх економічних вигід, що очікувались на початку.

Суб'єкти державного сектору можуть здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих об'єктів нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. У разі переоцінки окремого об'єкта нематеріальних активів переоцінюються всі інші об'єкти групи, до якої належить такий об'єкт нематеріальних активів (крім тих, щодо яких не існує активного ринку).

Рішення про проведення переоцінки погоджується з органами, які уповноважені управляти об'єктами державної чи комунальної власності, якщо такі визначено. Суб'єкт державного сектору нижчого рівня повинен погодити рішення про проведення переоцінки з суб'єктом державного сектору вищого

рівня за підпорядкованістю. Суб'єкти, що мають подвійну підпорядкованість, рішення про проведення переоцінки погоджують із суб'єктом державного сектору вищого рівня, який затверджує кошторис.

Порогом суттєвості для проведення переоцінки нематеріальних активів приймається величина, що дорівнює 10-відсотковому відхиленню залишкової вартості нематеріальних активів від їх справедливої вартості.

Переоцінка об'єктів нематеріальних активів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі проводиться з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість суттєво не відрізнялась від їх справедливої вартості на дату балансу. Відомості про зміни первісної вартості, а також суми накопиченої амортизації нематеріальних активів заносяться до інвентарної картки обліку об'єкта нематеріальних активів.

У разі дооцінки залишкової вартості об'єкта нематеріальних активів сума вартості зараховується до капіталу в дооцінках, а сума уцінки – до витрат звітного періоду.

Перевищення сум попередніх дооцінок відноситься до накопиченого фінансового результату виконання кошторису з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках, а при вибутті об'єкта нематеріальних активів – на всю суму залишку перевищення сум попередніх дооцінок цього об'єкта нематеріальних активів над сумою попередніх уцінок.

Нарахування амортизації здійснюється протягом всього терміну корисного використання нематеріального активу, що встановлений суб'єктом державного сектору при зарахуванні на баланс. Вартість об'єкта нематеріальних активів розподіляється шляхом нарахування амортизації на дату балансу щокварталу діленням річної суми амортизації на 4.

Нарахування амортизації нематеріальних активів суб'єктами державного сектору здійснюється прямолінійним методом, відповідно до якого річна сума амортизації визначається діленням вартості, що амортизується, на строк корисного використання об'єкта нематеріальних активів.

На дату річного балансу суб'єктом державного сектору самостійно оцінюються ознаки можливого зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів. За наявності ознак зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів суб'єкт державного сектору визначає суму його очікуваного відшкодування.

Незалежно від наявності ознак зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів суб'єкти державного сектору визначають на дату річного балансу суму очікуваного відшкодування об'єктів нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання і об'єктів нематеріальних активів, які не використовуються на дату річного балансу.

Списання даних активів оформлюється актом вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів на кожний такий окремий об'єкт, що складається у двох примірниках комісією. Даний акт підписується головою та членами комісії, особою, яка була відповідальною за використання об'єкта права інтелектуальної власності та затверджується керівником суб'єкта державного сектору.

Проведення інвентаризації нематеріальних активів та оформлення її результатів здійснюються в порядку, визначеному Положенням про інвентаризацію матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ, затвердженим наказом Міністерства фінансів України [4].

У разі, якщо у результаті інвентаризації було виявлено нематеріальні активи, що не відображені в бухгалтерському обліку, то інвентаризаційною комісією заносяться такі активи до інвентаризаційного опису із зазначенням найменування і характеристики, первісної вартості і суми накопиченої амортизації, дати придбання і строку корисного використання. Одночасно комісією складається відповідний первинний документ на оприбуткування об'єкта нематеріальних активів. Виявлені в інвентаризаційних описах об'єкти нематеріальних активів як такі, що не відображені в бухгалтерському обліку, заносяться до звіряльної відомості.

Таким чином, можна побачити ряд відмінностей обліку нематеріальних активів в установах державного сектору від обліку в інших установах та організаціях. На законодавчому рівні дане питання регулюється відповідними інструкціями та положеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи»//Затверджено Наказом Міністерства Фінансів України №1202 12.10.2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

2. Криштопа І. Оцінка нематеріальних активів: проблемні питання та напрямки їх вирішення / І. Криштопа // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1 (26).– С. 169-176.

3. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України № 34 від 16.01.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/maincgi?nreg=888-2007-%FO>

4. Про затвердження Інструкції з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ: затв. наказом Мінфіну та Голов КРУ України № 90 від 30.10.98; с.1

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ АКТИВІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ І ОРГАНІЗАЦІЯХ

Оленич К.В.

**Науковий керівник – Ксьожик І.В., д.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв**

Беручи до уваги особливості діяльності бюджетних установ, облік в них ведеться за правилами і нормами, які відрізняються від комерційних підприємств. Сучасний розвиток України характеризується реформуванням не лише всієї системи бухгалтерського обліку, а й бюджетних установах. Саме тому одним із найбільш важливих аспектів даної проблеми є особливості обліку

необоротних активів бюджетних установ та організацій як найбільш важливої складової активів.

Питання особливостей обліку нематеріальних активів досліджували в минулому та продовжують детально відстежувати багато науковців, серед них слід виділити Р. Т. Джогу, П. Й. Атамаса, В. Ф. Палія, О. П. Гаценко, Л. В. Панкевича, С. В. Свірко та ін. Проте окремі питання залишаються дискусійними.

До необоротних активів в бюджетних установах відносять основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, незавершене капітальне будівництво. Як правило, основну частку необоротних активів бюджетних установ складають основні засоби, тому більше уваги в статті буде приділено саме питанням обліку основних засобів бюджетної установи. Згідно НП(С)БОДС 121 «Основні засоби», «основні засоби – матеріальні активи, які утримуються для використання їх у виробництві/діяльності або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб суб'єкта державного сектору або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року» [1].

Одиницею обліку є об'єкт основних засобів, а саме: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється суб'єктом державного сектору. Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність отримання суб'єктом державного сектору майбутніх економічних

вигід, пов'язаних з його використанням та/або він має потенціал корисності для суспільства, і вартість об'єкта основних засобів може бути визначена [3]. При цьому вартісна межа для об'єктів основних засобів положенням не встановлена. Проте, відповідно до п. 3.2.3 НП(С)БОДС 121, суб'єкти державного сектору зараховують до малоцінних необоротних матеріальних активів предмети вартістю (без податку на додану вартість), що не перевищує 2500 грн. та строк використання яких перевищує один рік. Отже, можна припустити, що об'єкти необоротних активів, які мають вартість більше 2500 грн. (без ПДВ) і термін експлуатації більше одного року, будуть зараховані до складу основних засобів.

З 1 січня 2015 р. до первісної вартості основних засобів включаються наступні витрати: суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються суб'єктові державного сектору); витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Тому, враховуючи необхідність відображення таких витрат, до моменту доведення об'єкту основних засобів до робочого стану вся інформація збирається на бухгалтерському рахунку 1311 (1321) «Капітальні інвестиції в основні засоби» [2].

Введення в дію НП(С)БОДС 121 внесло зміни і до порядку нарахування зносу на необоротні активи. Відтепер усі бюджетні установи мають нараховувати амортизацію. «Амортизація – систематичний розподіл

вартості необоротних активів, яка амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації)», тоді як знос визначено наступним чином: «Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання» [1].

Об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується. Вартість, яка амортизується, – первісна або переоцінена вартість необоротних активів, за вирахуванням їх ліквідаційної вартості. Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс) і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації. Раніше строк корисного використання визначався для усіх бюджетних установ у відповідній інструкції.

Ще одне нововведення стосується методу амортизації, поняття якого раніше не розглядалося. Амортизацію основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) суб'єкти державного сектору нараховують із застосуванням прямолінійного методу. При цьому змінено підходи до відображення в бухгалтерському обліку нарахування зносу (амортизації) на необоротні активи – воно здійснюється через субрахунок 8014 «Амортизація». Результати переоцінки активів під час списання або щорічно пропорційно нарахованій амортизації відносяться до результатів виконання кошторису: Дт 5311 «Дооцінка, уцінка необоротних активів», Кт 5511 (5512) «Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду. Як і раніше, сума амортизації об'єктів основних засобів визначається в гривнях без копійок за повну кількість календарних місяців їх перебування в експлуатації у звітному періоді, а також амортизація, нарахована у розмірі 100% вартості об'єкта основних засобів, що придатний для подальшої експлуатації, не може бути підставою для його списання.

Сучасний етап розвитку України характеризується реформуванням всієї системи бухгалтерського обліку, зокрема і в бюджетних установах.

Зважаючи на це, для уникнення помилок при веденні обліку необоротних активів керівнику бюджетної установи варто ретельно готувати наказ про облікову політику. В даному наказі відносно необоротних активів та основних засобів, зокрема, варто досить детально описати правила обліку, порядок формування первісної вартості, порядок проведення переоцінки, порядок нарахування амортизації та випадки і порядок списання таких активів з балансу установи. Таким чином, наказ про облікову політику в бюджетних установах перестане носити формальний характер і буде відображати діючі в установі правила обліку необоротних активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби», затверджене наказом Мінфіну від 12.10.2010 р. № 1202 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10/paran18#n18>.

2. План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, затверджений наказом Мінфіну від 26.06.2013 р. № 611 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1214-13/page>.

3. Положення з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ, затверджене наказом Мінфіну від 26.06.2013 р. № 611 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1214-13/page>.

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

5. Наказ Мінфіну «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 25.11.2014 р. № 1163 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1603-14>.

ПРОБЛЕМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**Стрихар О.Л. - студентка 3 курсу 1 групи ЕФ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Нікітенко К.С.**

Стабільне фінансове становище держави є об'єктивною умовою її економічного розвитку і зростання суспільного добробуту. У цьому сьогодні немає потреби нікого переконувати. Це стало зрозумілим як переважній більшості вчених, політичних і громадських діячів, так і широким верствам населення.

Якщо в державі протягом тривалого часу немає фінансової стабільності, то настає деградація виробничих відносин, суспільної свідомості, а майбутнє стає невизначеним. Відсутність фінансової стабілізації і, як наслідок, чергові сплески кризових явищ тяжко б'ють по добробуту населення.

Суть проблеми полягає в тому, що майже всі фактори, які дестабілізують фінансове становище в державі, є результатом дій відповідних державних структур на макrorівні, тобто залежать від основних положень фінансової політики, здійснюваної законодавчою і виконавчою владою, і тільки вже згодом ці прорахунки поглиблюються й посилюються на мікрорівні — на рівні підприємницьких структур і фізичних осіб.

Сьогодні у законодавчої влади немає чіткого уявлення про шляхи забезпечення фінансової стабільності в державі, а саме про те, яка частина чинного законодавства не сприяє фінансовій стабільності і які законодавчі акти необхідно розробити й прийняти, щоб забезпечити стабільність. Є тільки нищівна критика того, що робиться в державі у галузі фінансів і банківської діяльності.

За таких умов виконавча влада поводитьсь досить невпевнено. В неї нема чіткої програми дій, вона кидається в різні боки при здійсненні конкретних заходів щодо мобілізації фінансових ресурсів і їх витрачання, щодо посилення

відповідальності за порушення фінансової дисципліни і зменшення заборгованості з соціальних виплат тощо [18, с. 85-87].

Фінансове становище держави характеризується двома показниками: виконанням бюджету і сталістю національної грошової одиниці. В Україні після проведення грошової реформи вдавалося підтримувати стабільність грошової одиниці. Однак це давалося досить дорогою ціною через великі суми заборгованості з виплати із бюджету населенню заробітної плати, різних видів допомоги, пенсій, а також через зростання заборгованості бюджетних установ по розрахунках за електроенергію та інші види послуг, через постійне зростання зовнішнього і внутрішнього державного боргу, витрат на його обслуговування й завищення дохідності облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП).

Також треба зазначити, що мобілізація коштів через ОВДП в Україні складала 60% на суму понад 5 млрд. грн., які були розміщені серед нерезидентів, що зумовило відплив капіталів з України при викупленні облігацій і сплаті процентів за ними на загальну суму понад 8 млрд. грн. Це завдало значної шкоди економіці України.

Якщо тепер не вжити рішучих заходів, які б попереджали знецінення грошової одиниці, може скластися ситуація, яка в майбутньому загрожуватиме державі фінансовою, а згодом і загальноекономічною небезпекою. Річ у тім, що потенційно зберігаються фактори, без подальшої локалізації яких ситуація може вийти з-під контролю уряду [9, с. 10-11].

Виходом із кризи, може послугувати цілий комплекс заходів, основою яких мають стати:

- розробка концепції розбудови національної економіки, адекватної загальносвітовим тенденціям розвитку, існуючій моделі соціально орієнтованої ринкової економіки, а також історичним, соціально-економічним і культурним особливостям України;

- розробка науково обґрунтованої концепції державного регулювання, яка має встановити межі втручання держави в економічні процеси, визначити його

форми і методи, розробити адекватні моделі соціально орієнтованої ринкової економіки, враховуючи особливості соціально-економічного розвитку України; передусім ця концепція повинна встановити масштаби інвестиційної діяльності держави, а також її зобов'язання щодо соціального забезпечення громадян;

- визначення на основі згаданої вище концепції загального обсягу і раціональної структури державних витрат на всіх рівнях влади, що має стати базою для побудови оптимальної для України на даному етапі її розвитку моделі перерозподілу ВВП через бюджет; а також — прийнятної рівня податкового навантаження на економіку і побудови оптимальної моделі податкової системи. [3, с. 14-15]

Також для подолання кризи в фінансовій системі України, можна внести такі пропозиції:

- зміцнити доходну базу державного бюджету на основі певної корекції розпочатої нині податкової реформи;

- внести певні зміни до структури видатків державного бюджету;

- змістити акценти із зовнішнього на розбудову внутрішнього державного кредиту, перетворивши його на інструмент фінансування інвестиційних проектів;

- здійснити перехід від системи державного пенсійного, соціального і медичного забезпечення до пенсійного, соціального і медичного страхування;

- зміцнити систему державного фінансового контролю;

- здійснити реформу Міністерства фінансів відповідно до проекту Концепції розвитку Міністерства фінансів України, який необхідно затвердити у встановленому законодавством порядку.

Отже, як висновок можна сказати, що при формуванні фінансової політики України та реформуванні її фінансової системи слід брати до уваги той факт, що фінансова глобалізація — це суперечливий процес. З одного боку, вона сприяє розширенню обмінів товарами, технологіями, руху капіталів, інформації тощо, а з іншого — супроводжується гіпертрофією міжнародного

фінансового сектору, що дедалі більше не відповідає потребам розвитку реальної економіки. Позитивний чи негативний вектор змін від глобалізації залежить від рівня розвитку національної економічної та фінансової систем країни. Тому для запобігання породженню міжнародної фінансової нестабільності та кризи в Україні слід виробити політику, здатну протистояти викликам фінансової глобалізації, запобігти негативним наслідкам цього процесу. Насамперед, з метою збереження стабільності на національних фінансових ринках, необхідна чітка система впливу держави на рух фінансових потоків у країні та приплив іноземного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Фещенко Л. Фінанси: Навчальний посібник/ Лариса Фещенко, Павел Проноза, Любов Меренкова,; М-во освіти і науки України, Харківський держ. екон. ун-т. - Харків: ВД "ІНЖЕК", 2003. - 209 с.
2. Мозер Г. Економічна стабілізація у процесі ринкової трансформації економіки України //Легка промисловість. - 2004. - № 1. - с. 10-11
3. Шокун В. Про питання вдосконалення фінансової системи України // Фінанси України. - 2007. - № 6. - с. 14-25

ЗМІСТ

Бечко П.К. «Вплив кредитної політики на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання аграрної галузі»	3
Дудченко В.В., Вожегов С.Г., Чекамова О.І., Морозов Р.В. «Фінансування наукових досліджень в аграрному секторі економіки»	5
Ксьонжик І.В. «Кваліфікаційні критерії та вимоги до учасників публічних закупівель»	9
Макаренко Ю.П., Пілявський В.І. «Фінансові ресурси як фактор нагромадження капіталу сільськогосподарського виробництва»	12
Мармуль Л.О., Чорний Б.С. «Фінансові джерела розвитку сільського зеленого туризму»	17
Мохненко А.С. «Інформаційне забезпечення фінансової діяльності підприємств»	23
Охріменко І.В. «Фінансове оздоровлення аграрних підприємств»	25
Коваленко О. В. «Державно-приватне партнерство у реалізації перспективних проектів маркетинго-інноваційної діяльності підприємств авіаційної галузі»	28
Тимошенко А.О. «Інституції фіскальної політики»	31
Копитіна І. В. "Особливості медичного страхування в Україні"	35
Барабаш Л.В. «Пріоритетні напрями державного регулювання фінансового ринку України»	38
Бобко В.В. «Застосування МСФЗ в облікових практиках аграрних підприємств»	42
Боліла С.Ю., Коваль С.В. «Підвищення ефективності управління бюджетним процесом для розвитку територіальної громади»	46
Бондаренко Н.В., Власюк С.А. «Сучасний стан корпоративного кредитування в Україні»	51
Вермієнко Т.Г. «Проблеми фінансового забезпечення аграрних підприємств»	54
Виклюк М. І. «Фінансове регулювання інноваційних процесів: адаптація зарубіжного досвіду в Україні»	58

Власюк С.А., Бондаренко Н.В. «Сучасні реалії майнового страхування в Україні»	60
Галат Л.М. «Тенденції на ринку нішевої плодоовочевої продукції в Україні»	64
Данік Н. В. "Удосконалення системи банківського нагляду в Україні"	69
Джерелюк Ю.О. «Основні цілі та принципи оцінювання антикризової стійкості підприємства»	71
Жученко Д.Б. «Теоретичні аспекти формування собівартості продукції бджільництва»	77
Корнєва Н. О. «Україна в системі транскордонного співробітництва»	80
Кравчук Л. С. «Регуляторна діяльність апарату державного управління в національному та економічному розвитку»	82
Мельник К.М. «Проблеми формування депозитної політики комерційних банків»	85
Панкратова Л.А. «Особливості внутрішньобанківського аудиту»	87
Поліщук О.М. «Удосконалення обліку виробничих запасів»	91
Рехтета О. М. "Домогосподарства на фінансовому ринку"	94
Рудік Н.М. «Взаємодія та конкуренція на страховому ринку України»	97
Самайчук С.І. «Обліково-аналітичне забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства»	102
Слюсаренко А. В. «Вплив транснаціональних корпорацій на економіку України»	103
Степанова І.В. «Проблеми стабілізації фінансового ринку України: економіко-правовий аспект»	105
Чебан Т.М. «Локалізація та декомпозиція витрат періоду в фінансовому та управлінському обліку»	110
Шепель Т.С. «Управлінський облік як фактор зростання прибутковості аграрних підприємств»	114

Головко М. Й. «Міжнародна практика застосування податку на майно»	119
Лозінська Ж. П. «Джерела самофінансування в системи фінансового забезпечення малих підприємств»	122
Онищенко В.В. «Роль державного фонду регіонального розвитку в процесі імплементції реформи децентралізації»	126
Ярмоленко В.В. Науковий керівник – Н.С. Танклевська, д.е.н., професор «Сучасний стан фінансової системи України»	129
Богдан В.Ю. Науковий керівник – Барабаш Л.В., к.е.н., ст. викладач «Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації»	133
Богомолова Ю. Науковий керівник - Чебан Т.М., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту ХНТУ, «Облік виплат працівникам: узгодження термінології»	136
Вергелес О. А., Мисник Т. Г. «Підходи до визначення сутності фінансової безпеки підприємства»	140
Дворницька Т.П., Крижановська Н.М. Науковий керівник – Дубініна М.В., д.е.н., доцент «Особливості організації обліку у фермерських господарствах»	144
Ігнатенко С.В. Науковий керівник – Ксьонжик І.В., д.е.н., доцент «Організація обліку нарахування і сплати ПДВ у сільськогосподарських підприємствах»	146
Куліш О.А. Науковий керівник – Ксьонжик І.В., д.е.н., доцент «Податкова звітність бюджетних установ: особливості формування і подання»	151
Межейнікова В. Науковий керівник - Чебан Т.М., к.е.н., доцент «Сучасна облікова модель виконання кошторису суб'єктів державного сектору»	155
Молочко Т.І. Науковий керівник – Ксьонжик І.В., д.е.н., доцент «Організація обліку нематеріальних активів суб'єктами державного сектору»	159

<p>Оленіч К.В. Науковий керівник – Ксьонжик І.В., д.е.н., доцент «Особливості обліку активів у бюджетних установах і організаціях»</p>	<p>163</p>
<p>Стрихар О. Л. Науковий керівник - Нікітенко К.С., к.е.н., доцент «Проблеми стабілізації та оздоровлення фінансової системи України»</p>	<p>168</p>